

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
Сумський державний університет (Україна)
Алгоритмікс Інк., компанія IBM, м. Торонто (Канада)
Білоруський державний економічний університет, м. Мінськ (Білорусь)
Вище училище страхування та фінансів, м. Софія (Болгарія)
Донецький національний університет (Україна)
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України
Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України
Московський державний технічний університет ім. М. Е. Баумана (Росія)
НДІ сталого розвитку та природокористування (Україна)
НТУУ «Київський політехнічний інститут» (Україна)
Ризький технічний університет (Латвія)
Ростовський державний економічний університет «РІНГ» (Росія)
Сумський національний аграрний університет (Україна)
Технічний університет – Варна (Болгарія)
Університет «Проф. д-р Асен Златаров», м. Бургас (Болгарія)
Університет МакМастер, м. Гамільтон (Канада)

Економічні проблеми сталого розвитку

Экономические проблемы устойчивого развития

Economic Problems of Sustainable Development

**Матеріали доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 20-річчю наукової діяльності
факультету економіки та менеджменту
Сумського державного університету
(Суми, 3–5 квітня 2012 року)**

Том 7

Суми
Сумський державний університет
2012

УДК 508.131.1 (063)
ББК 65.9(4Укр)28
Е 45

Рецензенти:

О. Ф. Балацький – д-р екон. наук, професор Сумського державного університету;
С. М. Козьменко – д-р екон. наук, професор Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи» Національного банку України

*Конференція зареєстрована в Українському інституті науково-технічної і
економічної інформації (посвідчення № 784 від 16 листопада 2011 р.)*

*Рекомендовано вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 8 від 22 березня 2012 р.)*

Е 45 **Економічні проблеми сталого розвитку** : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю наукової діяльності факультету економіки та менеджменту СумДУ (м. Суми, 3–5 квітня 2012 року) : у 8 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – Т. 7. – 170 с.

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні проблеми сталого розвитку» Сумського державного університету, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, з таких наукових напрямів, як економіка сталого розвитку, соціально-економічні та еколого-економічні проблеми сталого розвитку, соціо-еколого-економічні взаємодії.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

В сборник вошли материалы Международной научно-практической конференции «Экономические проблемы устойчивого развития» Сумского государственного университета, в которых представлены результаты научных исследований, выполненных в разных странах, в таких научных направлениях, как экономика устойчивого развития, социально-экономические и эколого-экономические проблемы устойчивого развития, социо-эколого-экономические взаимодействия.

Для ученых, преподавателей высших учебных заведений, студентов, аспирантов и всех, кто интересуется научно-практическими проблемами современной экономики.

The collection consists of materials from International scientific-practical conference “Economic problems of sustainable development” Sumy State University. They represent results of scientific researches, conducted in different countries in such scientific areas as Economics of sustainable development, Socio-economic and ecologic-economic problems of sustainable development, Socio-ecologic-economic interactions.

It is for scientists, lecturers of institutions of higher education, students, graduates and everybody, interested in scientific-practical problems of modern economics.

УДК 508.131.1(063)
ББК 65.9(4Укр)28

© Сумський державний університет, 2012

Організатори конференції:

Сумський державний університет (Україна)
Алгоритмікс Інк., компанія IBM, м. Торонто (Канада)
Білоруський державний економічний університет, м. Мінськ (Білорусь)
Вище училище страхування та фінансів, м. Софія (Болгарія)
Донецький національний університет (Україна)
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України
Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України
Московський державний технічний університет ім. М. Е. Баумана (Росія)
НДІ сталого розвитку та природокористування (Україна)
НТУУ «Київський політехнічний інститут» (Україна)
Ризький технічний університет (Латвія)
Ростовський державний економічний університет «РІНГ» (Росія)
Сумський національний аграрний університет (Україна)
Технічний університет – Варна (Болгарія)
Університет «Проф. д-р Асен Златаров», м. Бургас (Болгарія)
Університет МакМастер, м. Гамільтон (Канада)

Офіційні партнери та спонсори:

Факультет економіки та менеджменту
Сумського державного університету
fem.sumdu.edu.ua

ЗАТ «Крафт Фудс Україна»

Міжнародний науковий журнал
«Сталий розвиток»
(Болгарія)

ЗМІСТ

С.

РОЗДІЛ 1 ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА КРЕДИТ

<i>Абрамчук М. Ю., Рєзнік В. С.</i> Розвиток фінансового посередництва в Україні....	9
<i>Абрютіна А. В., Чергінець А. І.</i> До питання венчурного фінансування інноваційної діяльності.....	10
<i>Абрютіна А. В., Шкурко А. М.</i> Розвиток безготівкових фінансових розрахунків як один із напрямів детінізації економіки.....	12
<i>Аверкіна Ю. О.</i> Підходи до визначення терміна «банкрутство».....	14
<i>Антонюк Н. А., Бахмач А. О.</i> Аналіз руху та ефективності використання грошових потоків на підприємстві.....	16
<i>Антонюк Н. А., Ситник Н. О.</i> Шляхи зміцнення фінансового стану сільськогосподарських підприємств.....	18
<i>Антонюк Н. А., Швидка М. В.</i> Ефективність лізингу як джерела фінансування інвестицій.....	20
<i>Боронос Д. В., Іскаков А. А.</i> Перспективи розвитку ринку державних боргових цінних паперів в Україні.....	22
<i>Боронос Д. В., Червяцова О. В.</i> Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України.....	24
<i>Галахова О. В.</i> Економічне виховання дітей дошкільного віку.....	25
<i>Гиренко И. С.</i> Критический анализ практической применимости метода NPV...	27
<i>Гиренко І. С.</i> Фінансовий моніторинг підприємства.....	30
<i>Гробов Р. С.</i> Страхування фінансових та кредитних ризиків.....	32
<i>Деркач Ж. В., Барикіна Т. І.</i> Порівняльна характеристика операцій факторингу та форфейтингу.....	33
<i>Доля Є. В.</i> Проблеми бюджетного фінансування підприємств АПК України в сучасних умовах.....	35
<i>Жук М. С.</i> Залучення іноземних інвестицій в економіку України.....	37
<i>Журба І. А.</i> Управління власним капіталом підприємства.....	39
<i>Зайцев О. В., Зайцева С. О.</i> Вимірювання показників інфляції: однозначність не спостерігається.....	41
<i>Захаркіна Л. С., Доля Є. В.</i> Аналіз інвестиційного портфеля домогосподарств в Україні.....	43
<i>Захаркін О. О., Сидоренко Є. О.</i> Особливості оцінки фінансового стану підприємства в контексті сучасної економіки.....	44

<i>Искаков А. А.</i> Сучасні тенденції розвитку фондового ринку України.....	46
<i>Ілляшенко Т. О., Шульга І. В.</i> Сучасні технології досягнення операційної досконалості підприємств сфери обслуговування.....	48
<i>Карпівченко О. О., Крамаренко А. І.</i> Венчурне фінансування інноваційної діяльності в Україні: перспективи розвитку.....	50
<i>Карпенко І. В., Буланда О. С.</i> Амортизація основних засобів у контексті податкового кодексу України.....	52
<i>Кірсанова Т. О., Чихар А. І.</i> Банкрутство як інститут ринкової економіки.....	54
<i>Кобушко І. М., Забіяка А. М.</i> Аналіз зовнішнього боргу та оцінка його впливу на економічний розвиток країни.....	56
<i>Козін Е. Г., Коваль В. О.</i> Медичне страхування та можливості його використання в Україні.....	58
<i>Козін Е. Г., Коробко О. С.</i> Медичне страхування в Україні.....	59
<i>Козін Е. Г., Левченко Г. М.</i> Державне регулювання страхової діяльності в Україні та міжнародний досвід її здійснення.....	61
<i>Козін Е. Г., Лисянська Я. Ю.</i> Післякризова ситуація на ринку страхування життя.....	63
<i>Козін Е. Г., Остріченко Н. В.</i> Проблеми ринку автострахування в Україні.....	66
<i>Козін Е. Г., Скобенко М. В.</i> Необхідність вільного доступу до страхових послуг в Україні.....	68
<i>Козін Е. Г., Сургучева О. С.</i> Шляхи удосконалення системи страхових послуг в Україні.....	69
<i>Козін Е. Г., Сургучева О. С.</i> Державне регулювання страхових послуг для захисту прав споживачів.....	71
<i>Кривозуб В. О.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку лізингу в Україні.....	73
<i>Кужель І. М.</i> Ринок цінних паперів України на сучасному етапі.....	75
<i>Левченко Г. М.</i> Специфіка та перспективи розвитку сучасних комп'ютерних технологій.....	77
<i>Левченко Г. М.</i> Становлення та перспективи розвитку страхового ринку України.....	78
<i>Лютий М. М.</i> Особливості кредитування сільськогосподарських підприємств...	80
<i>Малахова Л. С., Савельєва Г. С.</i> Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості підприємства.....	81
<i>Маринич Н. В.</i> Недержавне пенсійне забезпечення: особливості та становлення в Україні.....	83
<i>Олійник В. М., Лещенко Ю. І.</i> Деякі аспекти оптимізації портфеля фінансових	

інструментів.....	85
<i>Омельяненко Ю. О.</i> Проблеми фінансування в Україні системи охорони здоров'я (СОЗ).....	87
<i>Онищенко Е. С., Бахмач А. О.</i> Зарубіжний досвід прогнозування та оптимізації грошових коштів підприємства.....	89
<i>Павленко І. В.</i> Грошовий обіг в Україні.....	91
<i>Павленко І. В.</i> Сучасний стан та управління державним боргом України.....	93
<i>Перфілєва О. О.</i> Дефіцит бюджету України та шляхи його зменшення.....	95
<i>Плікус І. Й., Листопад К. Ю.</i> Сучасний стан фондового ринку: проблеми та шляхи їх вирішення.....	97
<i>Пронікова Ж. С.</i> Бюджетне фінансування освіти в Україні.....	99
<i>Рубанов П. М., Карпенко С. Г.</i> Вплив фінансових посередників на ефективність операцій злиття та поглинання.....	101
<i>Рубанов П. М., Коваль В. О.</i> Фактори формування структури капіталу підприємства.....	103
<i>Рубанов П. М., Левченко Г. М.</i> Переваги, проблеми і перспективи розвитку лізингових послуг в Україні.....	104
<i>Рубанов П. М., Сургучева О. С.</i> Пріоритети розвитку фінансового посередництва в Україні.....	106
<i>Рябенков О. В.</i> Методологічний інструментарій у системі фінансового контролінгу на підприємстві.....	108
<i>Федоришин М. В.</i> Економіко-правові засади фінансування охорони здоров'я....	110
<i>Фролов С. М., Охтеменко К. О.</i> Економічні проблеми споживчого кредитування в Україні.....	112
<i>Шишова Ю. Г., Кліпикова Д.</i> Особливості вексельного обліку: проблеми та шляхи подолання.....	114

РОЗДІЛ 2 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ

<i>Барикіна Т. І.</i> Облік податкових зобов'язань і податкового кредиту.....	116
<i>Германчук І. В.</i> Проблеми обліку експортно-імпортних операцій в Україні.....	118
<i>Деркач Ж. В., Безносєва О. В.</i> Удосконалення нормативно-правового регулювання облікової політики підприємств.....	119
<i>Деркач Ж. В., Кулинич І. А.</i> Проблеми та напрямки вдосконалення обліку фінансових інвестицій.....	121
<i>Коваленко Я. А.</i> Облік інтелектуального капіталу: проблеми та шляхи їх.....	123

вирішення в системі бухгалтерського обліку.....	
<i>Лисиця В. І., Кириченко Т.</i> Професійні ризики облікового персоналу та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку.....	125
<i>Лисиця В. І., Рибалка М. В.</i> Розвиток бухгалтерського обліку в умовах інтеграції.....	127
<i>Мирошниченко Д. В.</i> Перспективи вдосконалення системи обліку витрат в умовах ринкової економіки.....	129
<i>Шаванов А.</i> Теоретико-методологічні основи вдосконалення основних принципів та вимог до фінансової звітності.....	131
<i>Шатова В. М.</i> Управлінський облік на підприємстві.....	133
<i>Шейко Є.</i> Проблеми бухгалтерського обліку фермерських господарств.....	135
<i>Шкодкіна Ю. М., Германчук І. В.</i> Електронна звітність: переваги та недоліки...	137

РОЗДІЛ 3 БАНКІВСЬКА СПРАВА

<i>Абрамчук М. Ю., Грובה Д.</i> Основні проблеми функціонування банківської системи України.....	139
<i>Абрамчук М. Ю., Скрипченко О. І.</i> Іпотечне кредитування в Україні: проблеми та перспективи розвитку.....	140
<i>Білопільська О. О.</i> Інноваційні підходи ризик-менеджменту банківської діяльності.....	141
<i>Боронос В. Г., Атаманюк Р. О.</i> Управління ризиком ліквідності в структурі ризик-менеджменту банку.....	143
<i>Боронос В. Г., Манзюк А. О.</i> Проблеми та перспективи іпотечного кредитування в Україні.....	145
<i>Гончаренко В. В.</i> Удосконалення методики оцінки кредитоспроможності позичальника з урахуванням галузевих особливостей.....	147
<i>Захарченко С. І.</i> Роль банківської системи у фінансово-кредитному механізмі активізації інвестиційного процесу.....	149
<i>Ілляшенко К. В., Почкун Ю. В.</i> Ліквідність комерційних банків України: проблеми та перспективи покращання	150
<i>Карпенко І. В., Жильцова Д. О.</i> Іноземний капітал і фінансова безпека банківської системи України.....	152
<i>Коваль В. О.</i> Автоматизація банківської діяльності в Україні.....	153
<i>Колодяжна О. В.</i> Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в Україні.....	155
<i>Кривозуб В. О.</i> Забезпечення достатнього рівня ліквідності як запорука	

успішної діяльності комерційного банку.....	156
<i>Олійник В. М., Руденко А. А.</i> Сучасні проблеми управління ліквідністю банківських установ.....	158
<i>Онищенко Е. С, Ситник Н. О.</i> Проблеми кредитування малих сільськогосподарських підприємств.....	159
<i>Семесенко О. В.</i> Роль банківського кредитування у формуванні фінансових ресурсів підприємства.....	161
<i>Титаренко Ю. В., Шевченко О. Ю.</i> Арт-банкінг: інновації у банківському інвестуванні.....	163
<i>Шипіль А. С.</i> Проблеми розвитку банківської системи України.....	165
<i>Шишова Ю. Г., Яковенко М. Ю.</i> Перспективи удосконалення обліку поточних зобов'язань організацій.....	167

РОЗДІЛ 1 ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА КРЕДИТ

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ

ст. викл. Абрамчук М. Ю., студентка гр. Ф-83 Рєзнік В. С.

В умовах формування засад ринкової економіки в Україні все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку. Суб'єктами фінансового ринку є фінансові посередники які враховують природу макроекономічних процесів, які відбуваються в країні, та їх взаємодію, і в зв'язку з цим мінімізується ризик втрат від неефективної та нескоординованої діяльності. На сьогодні в Україні небагато фінансових посередників, хоча, за прогнозами, їх кількість і роль в економіці мають зрости. Протягом останніх декількох років фінансовий ринок України динамічно розвивається. Сукупні активи фінансових посередників збільшилися за останні 5 років у 5 разів приблизно до 50% від ВВП, а обсяги торгів на організованому фондовому ринку – більше ніж вдвічі і складають 4.2% від ВВП. Проте, загальний рівень розвитку фінансового ринку залишається досить низьким. До основних проблем розвитку інститутів фінансового посередництва можна віднести наступні.

1. Незначні обсяги заощаджень в Україні. Сучасна багатогалузева і впливова система фінансового посередництва є характерною для країн зі стабільно високим рівнем середньодушового доходу.

2. Наявність внутришньогрупової конкуренції. Обсяги залучених фінансовим посередником капіталів характеризують його позиції серед компаній свого типу. Вони, конкуруючи між собою, намагаються поліпшити якість та доступність своїх послуг і забезпечити додаткові вигоди для акціонерів. При цьому, внутришньогрупова конкуренція змушує фінансових посередників зменшувати свої витрати на ведення бізнесу з метою зменшення вартості своїх послуг.

3. Наявність між групової конкуренції. Намагаючись забезпечити для свої групи конкурентні переваги, такі організації намагаються впливати на прийняття рішень та внесення змін у діюче законодавство (лобіювання). Державне регулювання фінансового посередництва справляє значний вплив на такі зміни. Приймаючи новий законодавчий акт держава може забезпечити конкурентні переваги фінансовим посередникам певної групи.

Таким чином, виходячи з прямого впливу держави на діяльність фінансових посередників, виникає необхідність вдосконалення державного законодавства з питань регулювання їх діяльності та створення умов для підвищення конкурентоспроможності фінансових посередників.

ДО ПИТАННЯ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

аспірантка Абрютіна А. В., студентка гр. Ф-11 Чергінець А. І.

В умовах трансформаційних процесів в економіці України та дефіциту власних фінансових ресурсів більшості вітчизняних підприємств актуальною проблемою залишається пошук та залучення альтернативних джерел фінансового забезпечення, одним із яких виступає венчурний капітал як якісно нове джерело інвестування та фінансування інноваційних проєктів.

Питання сутності та особливостей венчурного капіталу, ефективних шляхів його використання, еволюції венчурного фінансування в Україні та світі є об'єктом дослідження багатьох українських і зарубіжних учених, серед яких: С.А. Єгоров, Л.М. Нехорошева, Т.М. Кондратьєва, Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, П. Друкер, Д. Кліланд, Р. Фостер та ін. Проте науково-методичні підходи до венчурного фінансування інноваційної діяльності підприємств залишаються малодослідженими, потребують подальшого вдосконалення та розвитку.

Сьогодні венчурний (ризиковий) капітал репрезентує один із способів інвестування коштів великих компаній, банків, страхових, пенсійних та інших фондів в акції інноваційних підприємств, які, у свою чергу, реалізують інноваційні проєкти з високим рівнем ризику, проте, мають суттєвий потенціал до економічного зростання.

Ключовими умовами венчурного інвестування є: 1) пайова участь інвестора в статутному капіталі, управлінні інноваційним підприємством і відповідно одержанні прибутку; 2) фінансові засоби вкладаються у венчурний бізнес без матеріального забезпечення й гарантій; 3) кошти надаються на тривалий термін (3,5,7 років) і на безповоротній основі. Тому інвестори істотно ризикують і в разі невдачі базової інноваційної ідеї втрачають значні ресурси.

Так, за оцінкою економістів, у 15% випадків капітал, вкладений у венчурний проєкт, зовсім втрачається; 25% ризикових фірм зазнають збитків протягом тривалішого часу, ніж передбачалося; діяльність 30% підприємств приносить лише невеликі прибутки; натомість, інші 30% інноваційних фірм протягом декількох років багаторазово «перекривають» отриманим прибутком усі інвестовані кошти.

Слід відмітити, що венчурне фінансування здійснюється в двох основних формах: шляхом придбання акцій нових фірм або за допомогою надання кредиту, як правило, із правом конверсії в акції. У той же час, на відміну від банківського кредитування, венчурні фонди інвестують капітал на більш тривалий термін, не вимагаючи при цьому банківських гарантій та

беручи на себе значний ризик, за який платить інноваційне підприємство. Отже, можна зробити висновок, що метою венчурного інвестора є вкладення коштів у підприємство таким чином, щоб організувати його ефективну діяльність і настільки підняти вартість бізнесу, щоб через 5-7 років інвестор міг би продати належні йому акції та отримати за них суму, яка в 3-5 разів більша за інвестований капітал.

Проте, вкладення венчурного капіталу в інноваційну діяльність є значно ризикованим, передусім, через неможливість точної оцінки майбутньої вартості підприємства на ранній стадії інноваційного життєвого циклу, тобто, коли відбувається відкриття нового інноваційного проекту (фірми) (start-up), або інноваційні проекти перебувають у зародковому статусі чи на етапі докомерційної розробки (seed projects). Тому очевидно, що цілком уникнути ризику в інноваційному підприємництві неможливо, оскільки інновація та ризик є взаємозалежними категоріями, але доцільно звернути увагу на наступні відомі методи зниження інноваційного ризику: диверсифікацію, страхування й перестрахування, захист інтелектуальної власності та ін.

Цікавим є той факт, що більшість венчурних фірм працюють за проектами, що вимагають від 250000 до 1500000 доларів інвестицій, отримуючи більше 1000 запитів на рік. При цьому, як правило, 90% із них відхиляються через невідповідність географічній, технічній або ринковій політиці венчурної фірми та недосконалості чи недостовірності бізнес-планів й іншої документації, решта 10% – ретельно досліджуються найманими консультантами та аудиторами.

Одним із найактивніших венчурних фондів, що діють в Україні, є фонд Western NIS Enterprise Fund, який вкладає кошти в малі та середні інноваційні підприємства з наявним потенціалом до зростання через пайові внески в статутний капітал, інвестиції в акції та боргові цінні папери, кредити, лізинг та ін. (на загальну суму близько 77 млн. дол. США у 25 компаній в Україні та Молдові, зокрема, «АВК», «Слобожанську будівельну кераміку», «Троянда-Експрес» та ін.).

На основі вище сказаного закономірно виникає питання щодо доцільності співпраці інноваційно-активних підприємств із венчурними фондами, оскільки ймовірність одержання венчурного капіталу незначна, проте, позитивними моментами є можливості розширення досвіду, знань і контактів, державної підтримки венчурного фінансування (інноваційні ваучери, контракти на здійснення інновацій у Нідерландах; податкове стимулювання, кредитування, субсидування) тощо. У Росії, наприклад, було створено Російський венчурний фонд для розвитку інноваційних секторів економіки та просування високотехнологічної продукції на зарубіжні ринки, досвід функціонування якого доцільно перейняти й українському уряду.

РОЗВИТОК БЕЗГОТІВКОВИХ ФІНАНСОВИХ РОЗРАХУНКІВ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

аспірантка Абрютіна А. В., студентка гр. Ф-82 Шкурко А. М.

Із першою хвилею світової фінансової кризи посилилася тенденція до різкого зростання тінізації економіки в Україні, що зумовлено, передусім, поширенням паніки та очікуванням негативних дестабілізуючих фінансових процесів, що в решті решт призвело до масового та швидкого виведення коштів у тінь з метою запобігання ймовірній втраті капіталів. Процес набув глобального характеру, що створило умови для поглиблення кризових явищ.

Неможливість повноцінного ведення діяльності в тіньовому секторі, складність взаємодії з контрагентами та інші фактори призвели до того, що з поступовим виходом країни із кризи, за наявності позитивних зрушень і поступової стабілізації, суб'єкти господарювання почали повертати капітал до легального сектору. Проте, зважаючи на ризик поширення нової хвилі фінансової кризи, постає загроза активізації корупції та досягнення критичних і небезпечних показників тінізації економіки, що загрожує національній і фінансовій безпеці України. У даному випадку саме удосконалення системи безготівкових розрахунків є передумовою уникнення значних негативних наслідків, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження в умовах нестабільності та в передкризовому очікуванні.

Питання доцільності безготівкових розрахунків у процесі детінізації економіки та їх впливу на фінансовий стан країни досліджувалися українськими та зарубіжними вченими, такими як: Дубенко Н.С., Міняйло О.В., Савлук А.І., Ніконова М.В. та ін., проте більшість аспектів є малодослідженими та потребують подальшого розвитку.

Метою дослідження є аналіз проблеми розвитку національного безготівкового обороту у процесі детінізації економіки та подолання корупції у всіх сферах народного господарства.

Виведення з тіні грошової маси у вигляді позабанківського обігу готівки, а також включення її до офіційного обороту України – шлях до стабільності економіки та фінансової безпеки загалом. Слід відмітити, що позабанківський обіг включає в себе готівку, яка знаходиться в касах суб'єктів підприємництва та у власності фізичних осіб, тому значна частина коштів обертається поза банками й відповідно не може контролюватися банківською системою. При цьому рік у рік в Україні спостерігається позивна тенденція до зменшення питомої ваги готівки в структурі грошової маси: на 01.01.2012 вона зменшилася до 28,1% порівняно з 30,6% на початок 2011 року (для порівняння в 1997 році цей показник складав 48,7%), що можна пояснити помірними темпами зростання готівкових коштів в обігу в

порівнянні зі значним приростом депозитів. Проте даний показник більше, ніж в 2 рази перевищує рівень розвинутих країн (5-10%).

Причинами виникнення подібної ситуації в Україні є: 1) значний рівень тінізації економіки та тиск з боку податкових органів як передумови розвитку корупційних процесів; 2) здійснення вітчизняними товаровиробниками розрахунків поза банками в готівковій формі з метою подальших маніпуляцій для приховування доходів від податкових органів; 3) недовіра населення до банківської системи; 4) недорозвиненість безготівкових розрахунків і складність здійснення населенням розрахунків за споживчі та інші послуги (на сьогодні тільки 6% усіх платежів здійснюються за рахунок платіжних карт тоді, як в Європі цей показник перевищує 60%).

На даному етапі Україна потребує значних структурних зрушень у напрямі вдосконалення системи безготівкових розрахунків, що надасть змогу державі контролювати систему грошових потоків і виводити грошові кошти з тіні. Проте розвиток таких розрахунків стримується, зокрема, і державними корумпованими структурами, що приховують від будь-якого контролю свої реальні доходи й витрати.

У даному контексті необхідно виокремити ряд заходів як на державному, так і на рівні банківської системи:

- на рівні держави: 1) удосконалення законодавчої бази, що регламентує систему безготівкових розрахунків; 2) забезпечення обов'язкового взаємозв'язку безготівкового та реального товарного обороту; 3) створення дієвої системи контролю за здійсненням безготівкових операцій і оформленням розрахункових документів;

- на рівні банківських установ: 1) заохочення клієнтів і пояснення переваг у використанні безготівкових розрахунків; 2) боротьба з недовірою населення до банківської системи; 3) пропозиція широкого спектра послуг безготівкових інструментів; 4) гарантування безпеки при здійсненні безготівкових операцій та ін.

Реалізація вищезазначених заходів зумовить розвиток безготівкових розрахунків, забезпечить зростання їх обсягів, збільшить попит, що дасть змогу легалізувати та вивести з обороту значні суми коштів. Щодо суб'єктів підприємництва, то дані кроки забезпечать контроль за всіма господарськими операціями контрагентів і зведуть до мінімуму можливості приховування доходів і витрат від податкових органів. Щодо населення, то зберігання грошових заощаджень у банку та проведення безготівкових розрахунків нададуть змогу грошовим коштам працювати саме на економіку країни, а перерахування заробітної плати на банківські рахунки усуне таку проблему, як «зарплата в конвертах». Отже, розвиток безготівкових розрахунків – це великий крок на шляху до детінізації економіки, забезпечення її стабільності та функціональності, а також економічної безпеки країни.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА «БАНКРУТСТВО»

студентка гр. Ф-73 Аверкіна Ю. О.

Однією із постійних проблем будь-якої економічної системи є наявність підприємств, функціонування яких супроводжується надмірними боргами, в результаті чого виникає нездатність боржника задовольнити вимоги кредиторів щодо оплати товарів, робіт, послуг, а також забезпечити обов'язкові платежі в бюджет і позабюджетні фонди. Поняття банкрутства органічно притаманне сучасним ринковим відносинам. Сьогодні проблема банкрутства в Україні актуальна як ніколи у зв'язку з загостренням фінансової кризи, яка спостерігається в нашій країні на протязі останніх років та ускладнюється негативним зовнішнім впливом кризових явищ з боку світової економіки.

Таким чином, виникає потреба детального вивчення та аналізу сутності такого явища, як банкрутство, оскільки більшість питань стосовно нього з теоретичної точки зору в сучасній вітчизняній літературі недостатньо обгрунтовані та опрацьовані. Це викликає необхідність дослідження змісту даної категорії передусім на понятійному рівні.

Перш за все необхідно розглянути законодавчі аспекти визначення даного поняття. Так, згідно із Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Таким чином, виходячи з законодавчо закріпленого визначення даного поняття, можна зробити висновок, що в Україні в якості змісту поняття банкрутства законодавці бачать в першу чергу застосування ліквідаційної процедури.

Аналіз літературних джерел з проблематики антикризового управління дозволив визначити наступне. Так, на думку О.О. Терещенка, банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установлений для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.

Схожу думку також має Є.М. Андрушак : банкрутство – це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі. Даний підхід теж цілком має право на існування, оскільки дає чіткий критерій щодо визнання суб'єкта банкрутом – його неплатоспроможність.

І.А. Бланк розглядає банкрутство як встановлену в судовому порядку фінансову неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства

задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги, та виконати зобов'язання перед бюджетом.

Схожу позицію займає А.Д. Шеремет, який під банкрутством підприємства розуміє неспроможність підприємства фінансувати поточну операційну діяльність і погасити термінові зобов'язання.

На думку Л.С. Ситник, банкрутство – це зафіксована юридично точка в життєвому циклі підприємства, що означає неможливість ведення фінансово-господарської діяльності з невід'ємним прибутком як самостійним господарюючим суб'єктом.

Своє трактування поняття «банкрутство» також запропонував О.Л. Пластун, який стверджує, що банкрутство підприємства – це підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що унеможливає нормальну діяльність підприємства та робить його неплатоспроможним

Слід відмітити, що Н.А. Голощапов трактує банкрутство підприємства як неспроможність боржника платити за своїми зобов'язаннями, повернути борги в зв'язку із відсутністю у нього грошових коштів для сплати. В цьому визначенні, на думку деяких авторів, незрозумілий вислів «відсутність грошових коштів». Якщо дослідник має на увазі відсутність грошових коштів, то це може бути тимчасовим явищем, яке не обов'язково призводить до банкрутства.

Відзначимо, що ключовим моментом у визначенні сутності банкрутства на думку більшості авторів є термін «неспроможність», тобто банкрутство розглядається авторами як неможливість виконання зобов'язань підприємством. Також слід відзначити, що банкрутство повинно бути визнаним юридично – це також підкреслюється деякими з дослідників.

Існуючі відмінності в трактуваннях даного поняття в основному можна пояснити тим, що науковці розглядають по суті один процес (банкрутство), але різні його стадії. Частина з них більшу увагу привертають до першопричин (результат дії ринкових механізмів), інші – на результативні ознаки.

Дещо осторонь стоїть трактування банкрутства як методу нечесної конкурентної боротьби. Дане визначення відрізняється від переважної більшості трактувань, оскільки не конкретизує економічний зміст банкрутства, а розглядає його лише як інструмент перерозподілу власності.

Таким чином, можемо конкретизувати зміст категорії "банкрутство" як визнану судом неспроможність господарюючого суб'єкта виконувати свої зобов'язання та продовжувати підприємницьку діяльність внаслідок її економічної неефективності, що є негативним наслідком кризи, призводить до порушення фінансових відносин і ставить під загрозу подальше існування підприємства.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Басанцов І. В.

АНАЛІЗ РУХУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

к.е.н. Антонюк Н. А., студентка гр. Ф-82 Бахмач А. О.

Однією з найважливіших умов стабільного функціонування підприємства є грошові надходження, які представлені грошовими потоками від усіх видів діяльності, які мають забезпечувати мінімально необхідний розмір грошових коштів в засобах обігу і оборотному капіталі, поєднуючись при цьому з ціллю найбільш ефективного використання коштів.

В фінансовій літературі грошовий потік розглядається, «як стійка сукупність розподілених у часі процесів надходження та вибуття грошових коштів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності» [4].

Методологія аналізу грошових потоків знаходиться в стадії свого формування. Найбільш послідовний та аналітично цілісний методичний підхід представлено в роботах українського дослідника професора І.О. Бланка [2]. Метою аналізу грошових потоків підприємства є прискорення руху грошових коштів і підвищення на цій основі оборотності активів і капіталу, забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Аналіз руху грошових потоків підприємства регламентується багатьма нормативними актами. Головним є положення бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів», яке затверджено наказом Міністерства фінансів України. Цим Положенням визначаються зміст і форма звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги до розкриття його статей [1]. Ефективність управління фінансами можна оцінити на основі аналізу співвідношення грошових потоків від різних видів діяльності. Якість управління підприємством оцінюють як гарну, якщо за результатами звітного періоду спостерігається позитивний чистий рух коштів від операційної діяльності й негативний – у результаті інвестиційної й фінансової діяльності [3]. Основними проблемами управління грошовими потоками на вітчизняних підприємствах можна визначити: управління грошовими засобами являє собою управління залишком грошових коштів на рахунках; процес управління грошовими потоками не скоординований з цілями самого підприємства; проблема наявності прибутку, але відсутності грошей [2]. Дані проблеми вирішуються шляхом: розробкою місії, цілей компанії, формуванням стратегії бізнесу, визначенням політики управління грошовими потоками; функціональними обов'язками буде забезпечення прийнятного рівня ліквідності, оптимізації використання грошових ресурсів, складання прогнозу надходження та вибуття грошових коштів тощо. Одним з методів збільшення вхідних грошових потоків для вітчизняних підприємств є реструктуризація активів. В

рамках реструктуризації активів виокремлюють такі види заходів [4]:

- мобілізація прихованих резервів. Розмір прихованих резервів на активному боці балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю;

- використання зворотного лізингу, але ще не розроблена нормативна база щоб дати можливість зробити це реально;

- оптимізація структури розміщення оборотного капіталу. Слід урахувати, що надмірні запаси зумовлюють не лише зниження ліквідності підприємства, а й додаткові витрати, зокрема складські чи робочої сили;

- рефінансування дебіторської заборгованості – це форма реструктуризації активів, що полягає в переведенні дебіторської заборгованості в інші, ліквідні форми оборотних активів: грошові кошти, короткострокові вкладення тощо.

На нашу думку, вітчизняним підприємствам, можна порекомендувати наступні заходи, які б допомогли підвищити ефективність використання грошових потоків, як довгострокового впливу так і тактичних заходів:

1. Прискорення обертання оборотних активів, що дасть змогу інвестувати вивільнені кошти в цінні папери чи реінвестувати в виробничу діяльність з метою збільшення надходжень.

2. Підвищення норми прибутковості продукції, так як це повинно вплинути на рівень достатності грошових потоків та показники рентабельності.

3. Активне використання операцій з короткострокового кредитування, в тому числі позик банківських установ і факторингових операцій для зменшення періоду інкасації боргу і покриття дефіциту грошових коштів.

4. Внутрішнє страхування фінансових ризиків на підприємстві.

Впровадження вищезазначених заходів сприятиме ефективному використанню грошових потоків, що збільшить прибуток та покращить господарську діяльність вітчизняних підприємств.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4: «Звіт про рух грошових коштів» Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. N 87 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 21 червня 1999 р. N 398/3691 (зі змінами та доповнення від 28 січня 2000 р. №15, від 30 листопада 2000 р. № 304)

2. Бланк И.А. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. - К.: Эльга. Ника-Центр, 2003. - 468с.

3. Кузьменко Л.В., Кузьмін В.В., Шаповалова В.М. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – Херсон: Олді-плюс, 2003. – 256 с.

4. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. – К.: Київ. Нац. Торг.-екон. ун-т., 2005. – 255с.

ШЛЯХИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

к.е.н. Антонюк Н. А., студентка гр. Ф-82 Ситник Н. О.

На сучасному етапі загострення проблеми економічного стану та підвищення платоспроможності підприємств аграрної галузі є дуже актуальною, тому що Україна є аграрною державою і більша частика її економіки складає саме ця галузь.

Фінансова стійкість підприємств характеризує фінансову стабільність держави загалом. Агропромисловий комплекс займає значне місце у народному господарстві України, що робить за необхідне забезпечити фінансову стійкість сільськогосподарських підприємств.

Аналіз шляхів зміцнення фінансового стану сільськогосподарських підприємств вивчали багато відомих вчених. Серед них Бурковський В.В., Бандурка О.М., Поддєрьогін А.М., Кондрат'єв О.В., Ковбасюк М.Р. та інші.

Поняття фінансової стійкості можна визначити як такий стан і ступінь використання фінансових ресурсів на підприємстві, при якому воно може вільно розпоряджатися своїми грошовими коштами, може забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції та здатне покрити витрати на розширення та оновлення виробництва.

За минулі роки у аграрному секторі українська економіка досягла певних успіхів, але ці покращення нестабільні і потребують постійної підтримки держави. Тому, Україні потрібно звернути увагу на покращення законодавчого клімату в державі. Тобто, стабільність функціонування аграрного сектору, насамперед, залежить від нормативно-правової бази, яка б забезпечувала сталий розвиток цієї галузі.

Виходячи із проблеми покращення законодавчої бази для стабільної роботи аграрних підприємств, аграрна політика має бути спрямована на розробку комплексних і системних законодавчих актів, які б змогли підвищити ефективність сільського господарства в цілому. Державі треба звернути увагу здебільшого на покращення умов розвитку приватного господарювання, запровадити та чітко визначити умови ринкового механізму, який би регулював відносини між селянами, власниками та суб'єктами господарювання, шляхом оренди майна та земельних ділянок. Також одним із шляхів вирішення цього питання є забезпечення права для селян отримувати прибуток від здачі в оренду своєї власності.

Ще однією з головних проблем покращення сучасного фінансового стану сільгоспідприємств є несприятлива система їх оподаткування. У минулому в Україні тривалий час не існувало стабільної системи оподаткування та паритету цін на аграрну продукцію, що також призвело до

таких негативних наслідків для підприємств аграрного сектору, як збільшення заборгованості до бюджету та зменшення прибутковості.

Створення стабільної системи оподаткування є одним із найсприятливіших шляхів зміцнення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Податкові відносини можна удосконалити наступними методами:

- перетворити фіксований сільгосп податок на основний та стабільний вид податку та закріпити його як окремий вид з чітким визначенням його положення;

- сприяти розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності в аграрному секторі, розробити для цього певні гарантії та пільги з боку системи оподаткування;

- удосконалити ведення бухгалтерського та податкового обліку та фінансової звітності, шляхом зменшення витрат на їх ведення;

- дотримуватися принципу прозорості податкової системи в Україні;

- дотримуватися порядку погашення зобов'язань платників податків перед бюджетом та державними цільовими фондами;

- створити спеціальні консультаційні органи, які будуть надавати свої послуги підприємствам аграрного сектору, з приводу податкового обліку, юридичних питань та будуть запобігати порушенням сільгосп підприємствами податкового законодавства.

З метою покращення фінансового стану підприємств держава повинна вживати ряд серйозних заходів, серед яких - пільгове кредитування сільськогосподарських підприємств, сприяння підвищенню залучення інвестицій в їх господарську діяльність.

На сьогодні, найефективнішим механізмом у системі оподаткування, який надає змогу стримувати погіршення фінансового стану аграрних підприємств залишається норма, яка застосовується для оскарження рішень державної податкової служби. На практиці часто з'являються труднощі, які пов'язані із розглядом справ, що ґрунтуються на податкових відносинах.

Зараз в аграрній галузі головною проблемою залишається визнання с\х виробників як не збиткових, самостійних, ефективних суб'єктів аграрного ринку. Економічна роль аграрних підприємств є дуже великою у розрізі всієї економіки України в цілому. Необхідність державного втручання у фінансовий стан аграрного сектору зумовлена специфікою галузі сільського господарства та відставанням України від розвинутих країн за рівнем розвитку економіки. Таким чином, зміцнення фінансового стану аграрних підприємств в Україні може бути досягнуто у більшій мірі, за допомогою держави, шляхами збільшення ефективності податкової системи, підтримки державою приватного господарювання, розширенням ринку сільгосппродукції та зниженням податкового навантаження.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛІЗИНГУ ЯК ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

к.е.н. Антонюк Н. А., студент гр. Ф-73 Швидка М. В.

Розвиток лізингу є досить актуальним, в основному через те, що українська економіка характеризується високим ступенем зношеності основних фондів. Рівень морального зносу техніки, транспортних засобів та обладнання наблизився до 80-90 %.

У забезпеченні стабільного розвитку економіки держави важливу роль відіграє позитивна динаміка капітальних інвестицій.

Важливими складниками капітальних інвестицій є інвестиції в основний капітал – це інтегральний показник, який найповніше й достовірно характеризує потенціал зростання економіки на найближчу перспективу.

Джерелами інвестиційних ресурсів в основний капітал можуть виступати як власні джерела суб'єктів господарювання, так і зовнішні джерела.

Найбільш вагому частку у фінансуванні інвестицій займають власні кошти підприємств. Загалом вони найчастіше виступають джерелами інвестиційних ресурсів і розглядаються як надійне джерело. До власних джерел підприємств і організацій відносять чистий прибуток і амортизаційні відрахування. Слід відмітити, що в тих соціально-економічних умовах, які склалися в Україні на сьогодні, фінансування інвестицій з власних джерел підприємств ускладнене внаслідок їх обмеженості. Низький рівень менеджменту і фінансові чинники не дають можливості українським підприємствам формувати власний інвестиційний потенціал.

Ще одним джерелом інвестиційних ресурсів виступає державне фінансування інвестицій в основний капітал, яке здійснюється за рахунок державного і місцевих бюджетів і за останні 10 років становить відповідно 5-7%, інколи 10% та 4-5%, від загального обсягу інвестицій. Однією з причин невеликого обсягу державного фінансування є зниження фінансових можливостей бюджетів всіх рівнів, а також господарюючих суб'єктів та населення.

Вкладення іноземних інвесторів займають відносно невеликий відсоток до загального обсягу інвестицій і складають приблизно 3-6% на рік.

Серед основних факторів, що стримують активність іноземних інвесторів можна виділити наступні:

- а) недосконалість і часті зміни законодавчої і нормативно-правової бази;
- б) слабка розвиненість фондового ринку і ринку капіталів;
- в) відсутність системи страхування ризику інвесторів;

г) нестабільна політична ситуація в країні.

Послаблення фінансового сектора економіки світовою економічною кризою, також сприяло зниженню темпів приросту обсягу іноземних інвестицій в Україну.

Якщо говорити про банківські кредити, то вони є не вигідними через свою високу вартість.

Враховуючи все вище сказане найвигіднішим і найефективнішим є ширше використання нетрадиційних інвестиційних інструментів, передусім таких, як фінансовий лізинг. Він є альтернативною формою фінансування, в якій поєдналися орендні відносини, елементи кредитування і фінансування. Активне впровадження лізингових операцій може дати поштовх розвитку малого та середнього бізнесу, оновленню основних фондів та матеріальної бази підприємств, індустріалізації підприємств. Українські підприємства повинні розглядати лізинг як спосіб залучення капіталу, який дає змогу модернізувати виробництво й адаптувати його до вимог ринку. Під час застосування лізингу для оновлення основних засобів відбудеться збільшення виробничих потужностей суб'єктів господарювання і виникає змога виготовлення якісної конкурентоспроможної продукції, збільшення прибутку та податкових надходжень до бюджетів різних рівнів.

Для України лізингові відносини є порівняно новим явищем. Вони знаходяться в стадії становлення та носять складний, суперечливий характер. У національній економіці частка лізингу в загальному обсязі інвестицій не перевищує 3-5%, у той час як у США – 50%, в Європі – 40%, в Азії – 80%, у Росії - 9-15%.

Лізингова діяльність є перспективним видом бізнесу оскільки:

а) світовий досвід показує, що на частку лізингу в нових інвестиціях на устаткування припадає 15-20%;

б) лізинг є одним з основних джерел активізації інвестиційної діяльності, що є вкрай важливим для нашої економіки;

в) переорієнтація банків із ринку цінних паперів на інвестиції у виробництво;

г) великий потенційний попит на лізингові послуги.

В Україні нині лізинг застосовується в незначних масштабах. Створення умов для широкого використання лізингових послуг сприятиме фінансуванню для оновлення основних фондів вітчизняних підприємств та зростанню обсягів виробництва у різних галузях економіки, а це забезпечить збільшення робочих місць та покращення рівня життя населення. Оскільки лізингові операції є дієвим і реальним способом фінансування виробництва, тому на сьогоднішній день лізинг - найперспективніший фінансовий інструмент, здатний ефективно розвивати виробництво, активізувати інвестиційний процес в країні.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ДЕРЖАВНИХ БОРГОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

аспірант Боронос Д. В., студент гр. Е-01 Іскаков А. А.

В Україні впродовж останніх декількох років операції з державними облігаційними інструментами набули значних обсягів. Причому особливо швидкими темпами зростає обіг цих паперів на вторинному ринку. Такий хід подій зробив проблематику обігу державних облігацій актуальною як для забезпечення зростання потреб уряду у додаткових коштах для фінансування витратів держави, так і для регулювання ліквідності ринку грошей.

Для вдосконалення структури та підвищення ліквідності державних боргових цінних паперів, а також з метою послаблення ризиків інвестування в них Кабінет Міністрів і Національний банк почали розробляти нові фондові інструменти, які покликані посилити зацікавленість інвесторів в українських державних боргових цінних паперів. Так, у 2011 році Міністерство фінансів розмістило на внутрішньому ринку такі нестандартні фондові інструменти, як амортизаційні облігації, облігації, що можуть погашатись довгостроково, та новий вид облігацій – облігації, що індексуються відповідно до змін валютного курсу гривні щодо долара США. Виведення на фондовий ринок таких облігацій має на меті зростання конкурентоспроможності й ліквідності державних боргових цінних паперів, послаблення ризиків інвестування в них та розширення інструментальної бази для фінансових інвестицій.

Ліквідність українського ринку державних цінних паперів поки що залишається невисокою. Зокрема, ціни, за якими укладаються угоди, мають значний рівень волатильності як у межах конкретного інструменту, так і в межах ринку в цілому. Причини криються у зниженні загальної ліквідності національної грошово-кредитної системи та в недостатніх можливостях хеджування ризиків та їх розподілу між похідними цінними паперами.

Структура облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) включає:

- звичайні купонні та дисконтні облігації (зокрема облігації, з якими Національний банк проводить операції з двостороннього котирування, - 92,1%);
- амортизаційні облігації (зокрема облігації, випущені для повернення податку на додану вартість, - 5,4%);
- облігації з можливістю довгострокового погашення – 0,2%;
- облігації, індексовані відповідно до змін валютного курсу, - 2,3%.

Останній вид цінних паперів був уперше розміщений у жовтні 2011 року, завдяки чому значно зросла результативність аукціонів Міністерства фінансів з розміщення боргових цінних паперів.

На вітчизняному ринку державних облігацій досі не обертаються такі боргові інструменти, як державні облігації з плаваючою відсотковою ставкою та облігації, індексовані відповідно до рівня інфляції, тому він є недостатньо диверсифікованим. Частка таких інструментів на світових ринках коливається від 3 до 40%. Їх введення наблизить український фондовий ринок до вирішення завдань щодо зростання привабливості державних цінних паперів.

Крім підвищення ліквідності і оновлення структури українських ОВДП, ключовим пунктом розвитку внутрішнього боргового ринку є продовження терміну вільного обігу державних облігацій. На сьогодні ліквідними є цінні папери з терміном погашення до трьох років. Однією з вагомих причин цього є підвищена ризиковість довгострокових інвестицій в українські фінансові інструменти. Згладжуванню цих перепонов має сприяти активізація розміщення урядом облігацій, індексованих відповідно до змін валютного курсу гривні. Цей тип облігацій буде дисциплінувати уряд в сфері забезпечення стабільності платіжного балансу і валютного курсу, відкривати банкам-інвесторам можливість хеджування валютних вкладень від ризиків девальвації гривні, а також буде відкривати шлях для діяльності інвесторам, що мають обмеження за вкладами в національній валюті.

Актуальним буде й розміщення державою облігацій, індексованих відповідно до рівня інфляції споживчих цін. Ці інструменти матимуть особливий попит з боку недержавних пенсійних фондів при впровадженні в Україні накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а також з боку інвестора, який зацікавлений у довгострокових інвестиціях у суверенні цінні папери.

Отже, вихід з кризи ліквідності державних облігаційних запозичень, у якій перебуває Україна внаслідок складних умов світової кризи заборгованостей, потребує запровадження нових, більш гнучких і таких, що зменшують фінансово-інвестиційні ризики боргових інструментів. Необхідним є якісне вдосконалення інструментарію і методів управління й оптимізація структури зовнішніх державних запозичень. Окрім того, необхідно мобілізувати внутрішні інвалютні кредитні ресурси, для чого доцільним є запровадження розміщення валютних облігацій серед резидентів України.

1. Дубихвіст О., Лановий В. Якісне оновлення державних фондових інструментів – передумова подолання проблеми ліквідності ринку облігацій// Вісник НБУ. – 2012. - №1., - С. 3-6.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

аспірант Боронос Д. В., студент гр. Е-01 Червяцова О. В.

Актуальним питанням у наш час є розвиток інвестиційної діяльності, залучення та використання іноземних інвестицій. В економіку України іноземними інвесторами за 9 місяців 2011 р. направлено 4 млрд 742,1 млн. дол. прямих інвестицій. Про це повідомляє Державна служба статистики (Держстат). Таким чином, іноземні інвестиції за 9 місяців 2011 р. збільшилися на 27,8% порівняно з відповідним періодом 2010 р. Обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку України на 1 жовтня 2011 р. склав 48 млрд. 466,2 млн. дол., що на 8,2% більше обсягів інвестицій на початок 2011 р. [1,2]

Інвестиції надійшли з 128 країн світу. У десятку основних країн-інвесторів, на які припадає більше 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Великобританія, Франція, Швеція, Віргінські Острови (Брит.) і США[2].

Залучення іноземних інвестицій в економіку України безперечно має позитивний ефект. Інвестори в своїх власних інтересах запроваджують сучасні технології і методи управління на підприємствах, якими вони володіють. Це сприяє підвищенню продуктивності праці, що в свою чергу забезпечує власникам більший дохід. Збільшення продуктивності праці веде до збільшення обсягів виробництва продукції, що набуває особливого значення в умовах економічної кризи. В результаті залучення іноземних інвестицій відбувається покращання платіжного балансу шляхом збільшення експорту. Іноземні інвестиції створюють додаткову ринкову конкуренцію. В Україні існує дуже високий рівень концентрації виробництва в багатьох галузях. В цих умовах підприємства з іноземними інвестиціями можуть активізувати конкуренцію. Підвищення конкуренції є одним із факторів, що сприяє зменшенню загального рівня виробничих витрат на ринках окремих видів продукції. В умовах слабого контролю за використанням державних позик інвестиційний ризик переноситься на іноземних інвесторів, які самостійно вирішують проблему самоокупності.

В Україні існує ряд проблем, які перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій. На жаль, досі відсутня своя система оцінки інвестиційного клімату країни і її окремих регіонів. Інвестор буде почуватися не впевнено, коли в країні є політична нестабільність. Адже на сьогодні економіка України не завжди може запропонувати такі швидкі і високі прибутки, щоб ризикувати капіталом. Однією з найбільших проблем є нерозвиненість ринкової інфраструктури міжнародного бізнесу в Україні.

Відзначається нестабільність економічної і податкової політики. Високий рівень і велика кількість податків позбавляє державу конкурентних переваг при залученні іноземних інвесторів. Відсутня потужна страхова компанія, яка б покривала комерційні ризики під час реалізації масштабних інвестиційних проєктів. Окрім вищезазначеного, повільні темпи приватизації, високий рівень темпу інфляції та неконвертованість національної валюти не дозволяють Україні залучити необхідний обсяг іноземних інвестицій для розвитку економіки.

Одним з найважливіших чинників вирішення зазначених проблем є поліпшення інвестиційного клімату. Необхідно завоювати довіру інвесторів, для цього потрібно створити ряд податкових пільг на прибуток, звільнити інвесторів від податків і мит, в разі якщо вони комплектують вироби, устаткування, ввезені для розвитку виробництва. Для активізації інвестиційної діяльності необхідною є допомога з боку державних органів, особливо закріплення законодавством змін та реформ щодо інвестиційної діяльності. Необхідно покращити роботу фондових бірж, комерційних банків, страхових компаній, інвестиційних компаній і фондів; утворити національну страхову компанію по страхуванню ризиків вітчизняних та іноземних інвесторів; створити сприятливе ринкове середовище, забезпечити функціонування ринкового механізму.

У цьому році Україна має усі шанси привернути увагу іноземних інвесторів, адже є країною, що приймає Євро-2012. Ця подія може значно покращити інвестиційну привабливість України, збільшити приплив іноземних інвестицій в економіку країни. А от чи скористаємося ми цим шансом в повному обсязі, залежатиме від рівня проведення самого чемпіонату.

Отже, сьогодні іноземні інвестиції є тим ресурсом, який у найближчій перспективі може найбільш вагомо сприяти ефективності функціонування підприємств, а значить і відігравати значну роль в економічному розвитку України.

1. Державний комітет статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua

2. «Економіка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/rus/top/economic>

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

здобувач Галахова О. В.

Економічне виховання дитини — це проблема, яка від початку цілком покладена на плечі родини. Та необхідність економічної підготовки,

починаючи з дошкільного віку, викликана реформуванням освіти в Україні, згідно з яким дошкільний заклад віднесено до першої ланки освіти.

Ази сімейної економіки та господарювання діти засвоюють за зразком сімейної моделі, наслідуючи власних батьків, впроваджуючи всі набуті знання в практику. Так виховувалися безліч поколінь, але хто сказав, що зараз це підходяща «метода», чому б нам не звернутися до більш професійного, раціонального підходу в економічному соціалізованні дитини. Слід врахувати нинішнє стрімке становлення механізмів економічних відносин, а разом з тим й утворення певного стилю економічної культури. Виходячи зі змінених економіко-соціальних умов, необхідно переглянути і розробити інші методики та напрямки навчання дітей.

Економічне соціалізування вже давно не новий термін. Відомо, що в школі у десятому класі викладається предмет «Економіка» в якому даються базові поняття та уявлення про економіку, як соціальне явище. Виникає питання, а чому тільки в школі і лише в старших класах? "Чому нікого не дивує, що, наприклад, математичне мислення ми починаємо формувати у дитини ще в 2-3 роки, а економічне — на п'ятнадцять років пізніше, тоді, коли вона вже сформувалася як особистість? — задає питання Шатова Анна Дем'янівна (провідний російський педагог, автор програми «Дошкільник и экономика», автор статей: «Нравственное воспитание дошкольников», «О некоторых актуальных направлениях экономического образования» та інших робіт у цьому напрямку) [1]. Адже дитина від самого початку не відсторонена від економічного середовища своєї сім'ї та суспільства, де має місце велика кількість економічних процесів, понять, визначень. З самого раннього віку дітки з відкритими очима заглиблюються в яскраву телевізійну рекламу і люблять її більше ніж мультики або казки. Ще не вміючи до пуття говорити, дитина просить батьків щось купити їй, коли стоїть біля вітрини магазину, а тато з мамою несвідомо, але вже дають малюку перші уявлення про вартість («... це дорого коштує»), про гроші (« ... ми не заробили стільки грошей...»). Елементарні знання з економіки дитина отримує на побутовому рівні — у спілкуванні з однолітками обговорюючи свої або чужі покупки, коли чує розмову батьків про планування сімейного бюджету, абсорбуючи в собі інформацію, що надходить з телевізора.

За словами психологів та педагогів, економічне виховання дітей краще всього починати в старшому дошкільному віці. І робити це необхідно комплексно, — вихователь у дитячому садочку, а батьки вдома. Потрібні розроблені програми, адаптовані під відповідний вік, рекомендації у проведенні занять. Орієнтир необхідно тримати не тільки на вузького фахівця-педагога, а й на батьків, які будуть займатися зі своєю дитиною вдома, проваджуючи апробацію теорії отриманої в дитячому садку. Не варто перевантажувати дитину теорією відірваною від реального життя,

формування первинного економічного досвіду — головна мета в економічному вихованні дошкільника. «Дослідники підкреслюють, що в дошкільному віці метою економічної освіти має бути тільки формування навичок економічного мислення, а не ретельне, всебічне вивчення тих чи інших економічних категорій» [2].

Можливо, такі програми та спецкурси не повинні бути обов'язковими поки діти не досягнуть віку старших класів школи. Головне, щоб у батьків та їх дітей був вибір в літературі, в дидактичних матеріалах, в методиці роботи дитячих садків. Навіть самим ініціативним, активним і прогресивним батькам може не вистачити знань про специфіку дитячого сприйняття. Саме фахівець порекомендує, в якому віці варто знайомити і залучати дитину до сімейних обов'язків, до управління домашніми справами, до планування сімейного бюджету. У дитячому садку формують загальні математичні поняття. Ось до цих понять можливо є доцільним вливання економіко-математичних уявлень.

Питання про економічну освіту дітей було і є актуальним. Цією проблемою займалися відомі педагоги: Батишев С., Автономов А., Сасова І., Побірченко Н., Гербова В., Комарова Т., Васильєва М., Грама Н., Галкіна Л., Григоренко Г., Жадан Р., Лелюк Ю., Сазонова А., Шатова А. З'вилось безліч художніх творів та ігор з економічним змістом для дошкільнят та молодших школярів. На основі сучасних досліджень існують спеціальні розроблені програми, завдяки яким діти знайомляться з економічними поняттями, категоріями, законами, в яких враховуються психолого-фізіологічні особливості дошкільнят.

Дослідження останніх років, реформування освіти в Україні, соціальні чинники — все свідчить про необхідність впровадження економічної освіти саме з дошкільного віку і про створення відповідних програм в дитячих дошкільних установах — це очевидно! Адже одна тільки сім'я такий вантаж відповідальності не підніме при всьому бажанні.

1. Шатова А.Д. Економічне виховання дошкільників. Москва. Педагогічне товариство Росії. 2005. - 255с.

2. Проблеми економічної освіти дітей старшого дошкільного віку. Григоренко Г.І., Жадан Р.Ф.

КРИТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПРАКТИЧЕСКОЙ ПРИМЕНИМОСТИ МЕТОДА NPV

студентка гр. Ф-91 Гиренко И. С.

Метод чистой приведенной стоимости – NPV (net present value) в настоящее время является неотъемлемым атрибутом бесчисленного

множества финансовых вычислений. Он широко применяется во всем мире при анализе эффективности инвестиционных проектов, оценке стоимости имущества, в зарубежных странах – при отражении активов и обязательств в бухгалтерском учете.

NPV, пожалуй, является одним из наиболее широко используемых в современной экономике методов, чей авторитет столь велик, что мало кто решается подвергать сомнению и критически анализировать его теоретические основания и практические недостатки.

Реализация данного метода предполагает ряд допущений, которые необходимо проверять на степень их соответствия действительности, оценивая результаты возможных отклонений.

К таким допущениям можно отнести:

- существование только одной целевой функции – стоимости капитала;
- заданный срок реализации проекта;
- принадлежность платежей определенным моментам времени;
- существование совершенного рынка капитала.

При практическом применении метода исходят из того, что временной промежуток между платежами обычно равен одному году. В действительности платежи могут производиться и с меньшими интервалами. В этом случае следует обратить внимание на соответствие шага расчетного периода условию предоставления кредита. Для корректного применения данного метода необходимо, чтобы шаг расчета был равен или кратен сроку начисления процентов за кредит.

Проблематично также допущение о совершенном рынке капитала, на котором финансовые средства могут быть в любой момент времени и в неограниченном количестве привлечены или вложены по единой расчетной процентной ставке. В реальности такого рынка не существует, и процентные ставки при инвестировании и заимствовании финансовых средств, как правило, отличаются друг от друга. Вследствие этого возникает проблема определения подходящей процентной ставки. Это особенно важно, так как она оказывает значительное влияние на величину стоимости капитала.

При расчете NPV могут использоваться различные по годам ставки дисконтирования. В данном случае необходимо к каждому денежному потоку применять индивидуальные коэффициенты дисконтирования, которые будут соответствовать данному шагу расчета. Кроме того, возможна ситуация, что проект, приемлемый при постоянной дисконтной ставке, может стать неприемлемым при переменной.

Так же необходимо подчеркнуть, что при высоком уровне нормы дисконта отдаленные платежи оказывают малое влияние на NPV. Поэтому различные по продолжительности варианты могут оказаться практически

равноценными по конечному экономическому эффекту. И наоборот, проект, предполагающий крупные притоки денежных средств в более поздние строки, не будет иметь существенно большое NPV, и следовательно, не будет приоритетным при финансировании.

Поскольку зависимость NPV от ставки дисконтирования высокая, причем нелинейная, то, во-первых, ошибки в выборе ставки могут привести к значительному завышению (или занижению) NPV, соответственно, принятию неверного решения относительно приемлемости инвестиционных проектов. Во-вторых, в действительности эффективность проекта во многом зависит от его масштаба и риска. Поэтому при оценке эффективности инвестиционного проекта надо рассчитывать не только NPV, но и индекс доходности и внутреннюю норму прибыли, которые в зависимости от рискованности проекта оказываются более предпочтительными. Исходя из этого, выделим еще один недостаток данного метода – невозможность принятия решений экспертами лишь только по одному значению NPV, поскольку он показывает, как изменится величина стоимости бизнеса в денежном измерении, но не показывает относительную меру прироста по сравнению с первоначальными вложениями. Если инвестору необходимо оценить относительную эффективность предлагаемого проекта, то данный критерий такой информации не дает.

Основной недостаток критерия NPV в том, что это абсолютный показатель, а потому он не дает представления о так называемом «резерве безопасности проекта», то есть о том, насколько опасным для него будут ошибки в расчетах будущих денежных поступлений. Имеется в виду оценка опасности диаметрального изменения выводов о проекте при наличии погрешности в прогнозах денежного потока (что совершенно не исключено, особенно в отношении последних лет реализации проекта) или ставки дисконтирования.

Несмотря на широкое распространение метода NPV, некоторые авторитетные специалисты уже склоняются к отказу от его применения в современном виде, поскольку осознание существенных недостатков «традиционной» методологии служит мощным импульсом к созданию новых, более адекватных методов и моделей, которые позволят принимать более рациональные решения.

Научный руководитель: асист. Салтыкова А. В.

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ПІДПРИЄМСТВА

студентка гр. Ф-91 Гиренко І. С.

Для успішної адаптації фінансово-господарської діяльності підприємств до вимог ринку, нових запитів споживачів особливе значення мають способи і методи, які дають змогу кількісно та якісно оцінити об'єктивні внутрішні можливості підприємства, направлені на успішне протистояння зовнішнім загрозам та усунення внутрішніх загроз, забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності і стратегії поступального розвитку. До таких методів слід віднести фінансовий моніторинг підприємницької діяльності. Адже визначення фінансового стану підприємства та його оптимізація є однією з головних умов його успішного розвитку. Нестійкий або кризовий стан підприємства свідчить про загрозу банкрутства й необхідність у визначенні напрямів фінансової стабілізації, проведенні фінансового моніторингу.

В умовах фінансової кризи особливої уваги набувають проблеми адаптації господарської діяльності підприємства до змін економічної ситуації, що є найважливішим чинником його сталого розвитку. Тому актуальним стають питання ухвалення обґрунтованих управлінських рішень та формування системи фінансового моніторингу, який дає змогу аналізувати, коректувати й контролювати ключові параметри підприємства, усувати негативний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Моніторинг – це система інформування про стан досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства, відхилення прогнозованих і планових показників стану підприємства від заданих значень, розрахунок аналітичних показників аналізу й оцінки фінансового стану підприємства, показників його стану в галузі й на товарних і фінансових ринках.

Фінансовим моніторингом є сучасний управлінський інструментарій, основний зміст якого становить оперативне відстеження показників діяльності підприємства, їх оцінювання й забезпечення необхідною інформацією осіб, які приймають рішення.

Процес фінансового моніторингу включає такі етапи: постановка мети; планування спостереження; збирання, групування й узагальнення інформації; аналіз і оцінювання параметрів господарської діяльності, визначення її сильних та слабких сторін; підготовка рекомендацій для ухвалення управлінських рішень, їх коректування й удосконалення рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень; контроль результатів дій і формування інформації для подальшого спостереження й використання.

Концепція фінансового моніторингу передбачає розв'язання таких завдань: 1) оцінка фінансового стану підприємства на основі вивчення

причинно-наслідкового взаємозв'язку між різними показниками виробничої, комерційної та фінансової діяльності; 2) розробка моделі фінансового стану за різноманітних варіантів використання ресурсів; 3) розробка заходів ефективного використання фінансових ресурсів; 4) вжиття заходів для зміцнення фінансового стану підприємства.

Різні аспекти побудови системи моніторингу на підприємствах досліджують зарубіжні та вітчизняні науковці, зокрема, О. Коляда, А. Томпсон, О. Терещенко, І. Мойсеєнко та ін.. У своїх працях вони розглядають базові показники, індикатори діяльності, інструменти контролю, оцінки фінансового стану й фінансових результатів тощо.

Із метою аналізу фінансового стану підприємства в основному використовують відносні показники (абсолютні показники балансу в умовах інфляції практично неможливо довести до порівняльного вигляду), які можна порівнювати:

- для оцінювання ступеня ризику і прогнозування можливостей банкрутства – із загальноприйнятими «нормами»;
- для вивчення тенденцій і динаміки фінансового стану підприємства – з аналогічними даними за попередні роки;
- для визначення сильних і слабких позицій підприємства та його можливостей – з аналогічними показниками інших підприємств.

Таким чином, для вдосконалення управління фінансовою діяльністю необхідно організовувати систему моніторингу, розробити комплекс механізмів системи моніторингу фінансової діяльності підприємства, що дає змогу вчасно виявити відхилення фактичних результатів від прогнозованих, визначити причини відхилень і розробляти пропозиції щодо корегування окремих напрямків фінансової діяльності з метою її нормалізації та підвищення ефективності.

Для розроблення заходів стабілізації фінансового стану підприємства слід використовувати прогнозовані значення показників, які характеризують результати його фінансової діяльності, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки фінансового стану підприємства з факторами зовнішнього та внутрішнього середовищ і використовувати методи попереджувального управління для якості прийняття рішень.

Системний підхід до реалізації механізмів системи моніторингу фінансової діяльності на підприємстві дасть змогу систематично спостерігати за найважливішими параметрами фінансової діяльності на підприємстві, упроваджувати ефективний контролінг, вчасно реагувати на очікувані труднощі й розробляти заходи для нормалізації ситуації та оздоровлення підприємства.

Науковий керівник: доц. Плікус І. Й.

СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ТА КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

студент гр. Ф-81 Гробов Р. С.

Фінансово–кредитні ризики можна охарактеризувати як сукупність імовірних небажаних подій при здійсненні фінансово – кредитних операцій, суть яких полягає в тому, що партнер підприємства чи банку не може виконати взятих на себе грошових зобов'язань, а підприємство чи банк не може добитись їх виконання засобами, передбаченими договором.

Розвиток ринкових відносин та необхідність розширення прямого фінансування різних сфер економіки, вимагають організації адекватної системи захисту від впливу можливих негативних факторів та повернення коштів. Основним способом організації відповідного захисту є формування реальної системи страхування фінансових ризиків.

Страхування фінансових ризиків – це сукупність видів страхових послуг, що передбачають зобов'язання страховика здійснити страхову виплату страхувальнику в розмірі втрачених доходів.

Фінансові ризики виникають в процесі формування та функціонування фінансових відносин у різних сферах життєдіяльності суспільства.

Основними способами зниження фінансових ризиків є страхування, хеджування, резервування, диверсифікація, мінімізація, або відмова від здійснення фінансової операції. Перераховані способи відрізняються за своєю економічною сутністю, яка полягає у передачі фінансового ризику третій особі, або управління ним при власному утриманні, а також за об'єктом управління, в якості якого може бути ймовірність настання ризику або збиток внаслідок проявлення ризику. Тому розрізняють фінансові ризики за способами управління, спрямованими на зниження ризику.

Страхування фінансових ризиків спрямовано на забезпечення відшкодування матеріального збитку, який проявляється внаслідок їх настання. Можна різними способами забезпечувати безперервність процесу відтворення та максимальну фінансову стійкість економічних суб'єктів, але як засвідчує зарубіжний досвід, саме страхування є найбільш ефективним.

Різноманітність видів кредитних операцій зумовлює особливості та причини виникнення кредитного ризику, який виникає, зазвичай, через недобросовісність позичальника кредиту; погіршення його фінансового стану; несприятливу економічну кон'юнктуру; некомпетентність керівництва фірми тощо.

Науковий керівник: доц. Олійник В. М.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОПЕРАЦІЙ ФАКТОРИНГУ ТА ФОРФЕЙТИНГУ

асп. Деркач Ж. В., студентка гр. Ф-91 Барикіна Т. І.

На сучасному етапі розвитку економічних відносин одну з найважливіших ролей у стимулюванні економіки відіграє банківський кредит як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств.

В умовах швидкозмінних ринкових відносин та нестабільної кон'юнктури все більшого значення набуває використання таких видів кредитування, як факторинг, форфейтинг, лізинг, кредитування на основі документарного акредитива тощо.

Факторинг визначається як придбання права на стягнення боргів, перепродаж товарів і послуг з подальшим отриманням платежів за ними [1].

Як правило клієнтом є постачальник, який віддає факторинговій компанії право на отримання платежу за товари або послуги. Факторингова компанія відразу виплачує клієнту від 70% до 90% потрібних йому грошей у вигляді кредиту, а залишок (без проценту за кредит та комісію за факторингові послуги) перераховується після стягнення всього боргу.

Факторинг є різновидом посередницької діяльності, при якій факторингова компанія за певну плату одержує від підприємства право стягувати і зараховувати на його рахунок належні йому від покупців суми грошей.

Метою факторингового обслуговування є негайне або на визначену в договорі дату отримання постачальником коштів незалежно від платоспроможності покупця.

На нашу думку, основна цінність факторингу полягає в його комплексності. Він є не просто фінансуванням певних витрат, а являє собою сукупність рівноцінних для підприємства фінансово-посередницьких послуг.

Форфейтинг представляє собою фінансування торгівлі шляхом обліку переказних векселів без права регресу, тобто покупець векселя бере на себе весь ризик неплатежу і не може пред'явити претензії попередньому власнику.

Найбільшого розвитку форфейтинг набув у країнах, де державне кредитування експорту є недостатньо розвинутим [2].

Сутність операції форфейтингу полягає у тому, що продавець, надаючи відстрочку платежу, може вимагати від покупця виписати боргову розписку (вексель). За векселем продавець отримує безперечне право отримання платежу при настанні терміну виконання зобов'язання.

Метою форфейтингової угоди виділяють наступне:

- для покупця - придбання товару в кредит (крім ціни товару він сплачує відсотки за кредит);
- для продавця - одержання при врахуванні векселів суми, що дорівнює ціні товару;
- для банку - одержання доходу у виді дисконту при врахуванні векселів.

Об'єктом факторингової операції є переважно рахунок-фактура, в той час як об'єкт форфейтингової операції – переважно вексель (простий або переказний). Однак об'єктом форфейтингу можуть бути й інші види цінних паперів (але вони обов'язково повинні містити абстрактне зобов'язання) або рахунки дебіторів та розстрочки платежів [2].

Факторинг це різновид короткострокового кредитування (до 180 днів). Форфейтинг це середньостроковий кредит (від 180 днів до 10 років).

У факторингових операціях, у порівнянні з форфейтинговими, сума кредиту обмежується, внаслідок можливості синдикації.

Фактор або залишає за собою право регресу до експортера або відмовляється від цього права, але навіть у цьому випадку при експорті товарів політичні та валютні ризики несе експортер. Форфейтер несе всі ризики несплати боргу включаючи політичні та валютні ризики при експорті товарів.

Можливість перепродажу факторингового активу фактором не передбачена, а форфейтер має право перепродажу активу на вторинному ринку. У факторингових операціях на відміну від форфейтингових не має потреби у гарантії від третьої особи [1].

На нашу думку, доцільність використання того чи іншого методу визначається метою, яку перед собою ставить кредитор (продавець, експортер). Факторингове обслуговування найбільш ефективне для малих і середніх підприємств, які традиційно відчують фінансові труднощі через несвоєчасне погашення дебіторами своїх боргів та обмеженість доступних для них джерел кредитування. Цей метод дає можливість його користувачам зосередитися на виробництві та економити на витратах з оплати праці. Форфейтинг нами вбачається найбільш ефективним для великих підприємств, які мають на меті акумуляцію грошових коштів для реалізації довгострокових і дорогих проектів.

1. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О. О. Терещенко. — К., 2003. — 554 с.
2. Череп А. В. Банківські операції: навч. посіб. / А. В. Череп, О. Ф. Андросова. — К.: Кондор, 2008. — 410 с.

ПРОБЛЕМИ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

студентка гр. Ф-91 Доля Є. В.

Незадовільний фінансовий стан переважної частини підприємств вітчизняного АПК не дозволяє забезпечити процес не тільки розширеного, а в багатьох випадках і простого відтворення за рахунок власних фінансових ресурсів. Водночас, висока вартість та обмежений доступ до зовнішніх джерел фінансування операційної та інвестиційної діяльності (насамперед, кредитних ресурсів комерційних банків) зумовлюють необхідність пошуку інших форм фінансового забезпечення.

Основними видами бюджетної підтримки сільського господарства в Україні є: прямі субсидії, реструктуризація боргів, поставка сільськогосподарських машин та обладнання на умовах фінансового лізингу та інші.

Бюджетні кошти, що спрямовуються в АПК, через їх обмеженість та нецільовий характер використання, не відповідають тим вимогам, які ставляться перед ним. За цих умов дуже важко сформувати необхідні фінансові ресурси для нормального налагодження процесу виробництва як в АПК, так і в інших галузях народного господарства. Тому в Україні постала проблема створення необхідних умов, за яких можна було б здійснювати комплексне регулювання економіки, забезпечувати фінансову стабілізацію. Без державного регулювання і контролю за суб'єктами господарювання економічними методами, подальшого розвитку реформ, економіка і, особливо, аграрний сектор не можуть функціонувати ефективно [1].

Результати вивчення досвіду регулювання та державної підтримки сільського господарства в розвинених країнах дають підстави для певних висновків[2]:

- більшість країн здійснюють політику державного впливу на розвиток сільського господарства переважно економічними методами;
- державна підтримка передбачає здійснення цільових фінансових програм через фінансування окремих видів діяльності, пільгового кредитування;
- пільговий вплив оподаткування існує практично в усіх країнах і реалізується в основному через встановлення понижених ставок оподаткування та забезпечення гарантованого неоподаткованого мінімуму.

В Україні здійснюються перші важливі кроки щодо формування нових принципів фінансового забезпечення умов життя сільського населення [3]. Однак, незважаючи на певні позитивні зрушення в розвитку аграрної сфери

все ж таки існує ряд проблем, що перешкоджають розвитку підприємств АПК:

- з кожним роком суттєво зростає кількість збиткових підприємств,
- на низькому рівні є використання сільськогосподарських угідь.
- у галузі найнижчий рівень заробітної плати, недостатня соціальна захищеність працівників. Це свідчить про те, що програми, які нині здійснюються у сфері бюджетної, фінансової, податкової політики, не відповідають сучасним вимогам щодо реформування аграрного сектору.

Такий стан речей свідчить про необхідність удосконалення бюджетної політики держави та методів державного регулювання, зокрема фінансового.

Отже, за рахунок коштів державного бюджету мають фінансуватися загальнонаціональні програми довгострокового розвитку АПК, а за рахунок коштів місцевих бюджетів - підтримуватися оперативна господарська діяльність товаровиробників.

Такий підхід щодо організації прямого бюджетного фінансування сільськогосподарського виробництва дасть змогу забезпечити не лише його поточні фінансові потреби, а й сформує передумови для збільшення обсягів фінансування в міру його подальшого розширення та розвитку.

Крім того, розподіл бюджетних коштів між господарюючими суб'єктами має здійснюватися за такими принципами:

1. Необхідно виділяти кошти не тільки ефективно функціонуючим підприємствам, а й фінансувати найефективніші проекти виходу підприємств з кризи.
2. Бажано запровадити програмно-цільове фінансування сільськогосподарських товаровиробників. Зокрема, першочергові розробки потребують програми щодо підтримки реалізації (збуту) вітчизняної сільськогосподарської продукції та регулювання продовольчого ринку: розвитку агропромислового комплексу певної області, ринків певної продукції тощо.

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.

2. Щєкович О.С. Досвід зарубіжних країн з питань державної підтримки агропромислових підприємств // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр. — Вип. 186. — К.: Знання, 2005. — 431 с.

3. Основи аграрної економіки: Підручник / В. П. Галушко, Гвідо Ван Хуленбрук, О. А. Ковтун та ін. — К.: Вища освіта, 2003. — 399 с

Науковий керівник: викладач Малахова Л. С.

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

студент гр. М-01 Жук М. С.

Іноземні інвестиції являють собою всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти інвестування іноземними інвесторами підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

До числа пріоритетних напрямків іноземного інвестування слід віднести створення в Україні сучасної інфраструктури, включаючи транспорт, телекомунікації, ділову інфраструктуру (офіси, ділові центри, банки даних та інші об'єкти) та побутовий сервіс. Без цього практично неможливий перехід до повноцінного ринку та широкий розвиток міжнародної інвестиційної діяльності. Розвиток цієї сфери не тільки актуальний, але й досить привабливий для зарубіжних інвесторів, оскільки в ній, як правило, у відносно короткі строки окупаються початкові затрати й одночасно створюється сприятлива матеріальна основа для подальшої ділової активності іноземного капіталу. Інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі й зумовлюють конкурентні позиції на світових ринках.

Станом на 01.01.2011р. обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну складали 44708,0 млн. дол. США (Кіпр - 22,2%, Німеччина - 15,8%, Нідерланди - 10,5%, Російська Федерація - 7,6%, Австрія - 5,9%, Франція - 5,3%, Сполучене Королівство - 5,1%, Швеція - 3,9%, Віргінські острови - 3,3%, США - 2,7%, Італія - 2,2%, Польща - 2,1%, Швейцарія - 1,9%, інші країни - 11,5%). Як бачимо, найбільша частка іноземних інвестицій в економіку України припадає на Кіпр. У порівнянні із 2006 р. (обсяги іноземних інвестицій складали 16890,0 млн. дол. США) спостерігається поступове збільшення іноземних інвестицій, що є позитивним для нашої країни.

Згідно статистичного щорічника іноземні інвестиції в основний капітал (до них належать інвестиції в капітальне будівництво, машини, обладнання, інструмент, інвентар, транспортні засоби та інші основні засоби) становили у 2010 році 3429 млн грн.(2,3%).

У фінансових установах акумульовано 21,0% обсягу прямих інвестицій, ще 10,6% – у підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку, а також 10,2% – в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям.

В Україні наявні об'єктивні й суб'єктивні чинники, які негативно впливають на процес іноземного інвестування, а саме:

- залучення іноземних інвестицій відбувається в умовах економічної кризи;
  - нестабільне законодавство, відсутність надійних гарантій захисту від його змін для іноземних інвесторів;
  - темпи інфляції залишаються на значно вищому рівні, ніж у країнах Західної Європи і США;
  - низька купівельна спроможність значної частини населення зменшує можливість реалізації на внутрішньому ринку продукції;
  - митні бар'єри;
  - інформаційна ізольованість і велика кількість міфів;
  - невідповідність податкової та бухгалтерської систем міжнародним стандартам;
  - недостатня розвинутість інфраструктури бізнесу та ін.
- Умови залучення іноземних інвестицій:
- стабільність політичної обстановки і довіра уряду;
  - надійність інформаційного забезпечення;
  - простір дій для приватного підприємництва;
  - адекватне і прогнозоване оподаткування;
  - правові гарантії і гарантії виконання договорів;
  - скорочення ролі бюрократичного апарата керування, спрощення процедури видачі дозволів;
  - ліберальний зовнішньоторговельний режим;
  - можливість користатися недорогими послугами інфраструктури, такими як електроенергія, вода, телекомунікації, транспортні дороги, послуги і т.д.;
  - відсутність контактів із кримінальними структурами.

Отже, залучення іноземних інвестицій є важливим для економічного розвитку України. Правильний та раціональний розподіл іноземних інвестицій між галузями народного господарства забезпечить економічний розвиток та підвищить авторитет нашої країни у світовому господарстві. Іноземні інвестиції потрібно спрямовувати не тільки на поточні потреби розвитку, а й враховувати майбутні перспективи, розвиток НТП, орієнтуватися на зміни, які відбуваються у світі, щоб вийти на міжнародний рівень розвитку. Вирішення проблем, які перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій, сприятиме покращенню інвестиційного клімату країни та сприятиме покращенню її економічного становища.

Науковий керівник: ст. викладач Касьяненко Т. В.

УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

студентка гр. Ф-71 Журба І. А.

Розвиток ринкової економіки і прагнення підприємств до повної господарської незалежності все більше концентрує увагу на управлінні джерелами фінансування діяльності в тому числі такого важливого джерела як власний капітал. Адже, власний капітал, не тільки забезпечує фінансову незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, а й забезпечує фінансову стійкість, впливає на рівень конкурентоспроможності підприємства і є засобом компенсації тимчасово понесених збитків.

Теоретичною і методологічною базою дослідження ефективного управління власним капіталом послужили роботи таких видатних вчених як: І.О. Бланка, А.М. Поддєрьогіна, І.Й. Яремко, М.Д. Алексеєнка, В.Г. Андрійчука, В.В. Ковальова, Г. Г. Кірейцева та багатьох інших.

Власний капітал являється фундаментом, фінансовою основою підприємства. Величина і динаміка власного капіталу найважливіша ознака стану підприємства і його надійність.

Управління власним капіталом включає в себе три важливих етапи:

- формування власних фінансових ресурсів внутрішніх і зовнішніх джерел;
- оптимізація структури капіталу;
- оцінка ефективності управління власним капіталом.

Управління власним капіталом пов'язано не тільки з забезпеченням ефективного використання уже накопиченої його частини, але і з формуванням власних фінансових ресурсів, забезпечуючи подальший розвиток підприємства.

Одним із найважливіших завдань у системі управління власним капіталом є підвищення ефективності його використання. Оцінка ефективності використання власного капіталу в системі фінансового забезпечення підприємств може здійснюватися трьома основними напрямками:

- оцінка ролі власного капіталу в загальних обсягах фінансового забезпечення господарюючого суб'єкта ;
- оцінка раціональності напрямів розміщення власного капіталу;
- оцінка раціональності використання власного капіталу.

Щоб оцінити роль власного капіталу в загальних обсягах фінансового забезпечення господарюючих суб'єктів, розраховуються коефіцієнти фінансової незалежності та якості власного капіталу. Раціональність напрямів розміщення власного капіталу може оцінюватися на основі

розрахунків коефіцієнтів покриття власним капіталом необоротних активів і забезпечення оборотного капіталу власними джерелами фінансування.

Критерієм ефективності використання власного капіталу є його рентабельність. Для поліпшення цього показника в теорії фінансового аналізу застосовується модель Дюпона, яка відображає взаємозв'язки між фінансовими показниками.

Ця залежність описується формулою:

$$П / ВК = П / В * В / А * А / ВК \quad (1)$$

де: П – чистий прибуток;

В – виручка від реалізації;

А – вартість активів;

ВК – вартість власного капіталу.

Отже, рентабельність власного капіталу залежить від трьох факторів:

чистої рентабельності виручки, оборотності капіталу і структури джерел фінансування.

Висновок: власний капітал є основним початковим та умовно безстроковим джерелом фінансування господарської діяльності підприємства, а також він є одним з найвагоміших показників, що використовуються при оцінці фінансового стану підприємства, оскільки показує, з одного боку, ступінь фінансової самостійності підприємства (його незалежності від зовнішніх джерел фінансування), а з іншого – ступінь кредитоспроможності підприємства.

Управління власним капіталом – це система узгодження елементів, задач, принципів, які регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень щодо руху власного капіталу в заданих параметрах.

Правильне управління власним капіталом забезпечить ефективну діяльність підприємства, а також фінансову самостійність та платоспроможність. Найголовнішим джерелом фінансування діяльності підприємства можна назвати нерозподілений прибуток. Серед пропонованих різними авторами методичних підходів щодо аналізу прибутковості власного капіталу більш пристосованими до сучасних умов є моделі, в яких застосовується комплексний та системний підхід, зокрема такою є система корпорації Дюпон. Вона показує вплив на рівень прибутковості підприємств таких фінансових індикаторів, як рентабельність реалізованої продукції, оборотність оборотних активів та джерел їх формування.

Науковий керівник: доц. Ілляшенко К. В.

ВИМІРЮВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ІНФЛЯЦІЇ: ОДНОЗНАЧНІСТЬ НЕ СПОСТЕРІГАЄТЬСЯ

доц. Зайцев О. В., студент гр. Ф-73 Зайцева С. О.

Вимірювання цінової інфляції ведеться за допомогою розрахунку індексу цін за певний період. Індекс цін (*price index*) також називають індексом інфляції. Індекс цін показує, у скільки разів зросли ціни за період, що розглядається. Індекс цін є відносним показником, тобто показником без розмірності та чисельно вимірюється цілим числом і десятковим дробом, або у відсотках. На практиці найчастіше застосовуються дві моделі, два механізми розрахунку індексів цін: індекс Ласпейреса та індекс Пааше.

Індекс Ласпейреса — за основу береться товарна структура виробництва, а точніше — структура споживання товарів та послуг базового року. Вважається, що індекс Ласпейреса недооцінює структурні зрушення в економіці країни, а тому відносно завищує темпи зростання рівня цін.

Індекс Пааше — за основу береться товарна структура виробництва, а точніше — структура споживання товарів та послуг поточного, а не попереднього (базового) року. Вважається, що індекс Пааше переоцінює структурні зрушення в економіці країни, а тому відносно занижує темпи зростання рівня цін.

Звертаємо увагу, що моделі Ласпейреса і Пааше дають загальний механізм розрахунку, дають загальну модель — «як розраховувати індекс». Відповідь на питання, — «що розраховується», дає конкретне, практичне застосування цих моделей розрахунку. Найчастіше, в тому числі і в Україні, розраховуються та застосовуються такі показники індексу цін: — індекс цін споживчих товарів (індекс споживчих цін); — індекс цін на засоби виробництва (індекс цін виробників); — індекс цін ВВП, або дефлятор ВВП.

Індекс споживчих цін (*ІСЦ*) характеризує зміну (як правило — зростання) у певному проміжку часу (місяць, рік, тощо) загального рівня цін на товари і послуги, які купує населення для невиробничого особистого споживання.

Цей показник розраховується на підставі споживчого набору товарів продовольчого і непродовольчого призначення та послуг. Зазначений набір товарів (послуг) є єдиним для всіх регіонів країни і ґрунтується на структурі споживчих грошових витрат домогосподарств міських поселень. Основними товарними групами у «споживчому кошику» є продукти харчування, одяг, житло, транспорт, послуги, освіта, книги, медичні послуги, предмети особистої гігієни тощо. Ринковий кошик у багатьох розвинутих країнах охоплює близько 300 найменувань споживчих товарів і послуг. В Україні під час обчислення цього показника враховують поки що понад 60 найменувань.

Розраховується індекс споживчих цін за досить поширеною формулою:

$$IC\bar{C} = \frac{\text{Ціна товарів "споживчого кошика" у звітному періоді} (\sum P_1 g_0)}{\text{Ціна товарів "споживчого кошика" у базовому періоді} (\sum P_0 g_0)} \times 100\%, \quad (1)$$

де P_0 та P_1 — ціни одиниці товарів (послуг) базового і звітного періодів; g_0 — товари за переліком у «споживчому кошику» базового періоду.

Також, має місце інша формула розрахунку $IC\bar{C}$ (див. [1, стор. 199]):

$$IC\bar{C} = \frac{\text{Ринкова цінність фіксованрго "кошика" на звітну дату} (\sum P_1 g_0)}{\text{Ринкова цінність фіксованрго "кошика" на базову дату} (\sum P_0 g_0)} \times 100\%, \quad (2)$$

де P_0 та P_1 — ціни одиниці товарів (послуг) на базову і звітну дату відповідно; g_0 — кількість товарів у «споживчому кошику» на базову дату.

У формулах (1) та (2) є суттєва різниця. Розрахунок цін товарів за період (місяць, рік), формула (1), передбачає середній показник цін за період, а формула (2) використовує ціни в певний момент, ціни в момент конкретної дати. Ймовірність, що ціни не співпадатимуть, досить велика, а тому і показники $IC\bar{C}$ за цими формулами будуть суттєво відрізнятися.

Доречи, $IC\bar{C}$ розраховується за формулою індексу цін Ласпейреса.

Індекс цін виробників (ICB) характеризує зміну в часі загального рівня цін на засоби виробництва, які купують підприємства для виробничого споживання і розраховується також за формулою індексу цін Ласпейреса.

Дефлятор ВВП характеризує зміну в часі загального рівня цін на всі товари і послуги, що реалізовані кінцевим споживачам. Це найбільш широкий показник, який характеризує інфляційні зміни всіх цін. Тому дефлятор ВВП може помітно відхилятися від $IC\bar{C}$ та ICB , оскільки він точніше враховує реальну структуру особистого і виробничого споживання, ніж попередні індекси. Визначається дефлятор ВВП теж за формулою агрегатного індексу цін Ласпейреса. Така точка зору на поточний момент є загальноприйнятною, але, з'являються твердження, що дефлятор ВВП розраховується за індексом Пааше, а не з формулою індексу цін Ласпейреса.

Який з індексів є більш точним показником виміру інфляції, індекс цін Ласпейреса чи індекс Пааше, — мабуть розв'язання цього питання ще попереду. Можливо, що вони мають свої сфери застосування, а, можливо, обидва взагалі чисельно не характеризують інфляційні процеси. Підставою для останнього припущення є таке ствердження: «Незважаючи на очевидність зв'язку інфляції зі знеціненням грошей, сутність цього явища не знайшла однозначного трактування в економічній літературі» [1, стор. 193].

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

ас. Захаркіна Л. С., студентка гр. Ф-91 Доля Є. В.

Домогосподарства становлять значний сектор фінансових відносин, бо формують більшість грошових накопичень у суспільстві. За умов ринкових відносин заощадження мають чіткий економічний зміст у вигляді інвестиційного капіталу. Проте населення, яке зберігає цінності в національній та іноземній валюті поза фінансово-кредитною системою і не вкладає їх в економіку, не бере участі в інвестиційному процесі.

Дослідження доходів та заощаджень домогосподарств в Україні протягом 2002 – 2010 рр. (табл. 1) показало, що у 2008 р. частка заощаджень у доходах населення зменшилася на третину порівняно з 2005 р. й становила 6,15%, у 2010 р. спостерігалася максимальне зростання до 14, 2 %. Проте за даними МВФ протягом цього ж періоду в країнах Західної Європи він становив в середньому 24%.

Таблиця 1 – Доходи та заощадження населення, млн. грн. [1]

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Доходи населення	381404	472061	623289	845641	894286	1101015
Заощадження	45651	44203	47779	52011	80377	156358
Приріст фінансових активів,	41207	37044	37840	22496	69884	133304
з них:						
- приріст грошових вкладів та заощаджень у цінних паперах	53297	54880	94526	91212	2528	-
- заощадження в іноземній валюті	7200	17961	19908	32561	75834	-
- отримані позики, за винятком погашених (-)	19355	45766	77043	116629	-39172	-
Питома вага заощаджень у доходах населення, %	11,97	9,36	7,67	6,15	8,99	14,2

Для того, щоб виявити, якою мірою заощадження трансформуються в інвестиції, використано національні рахунки інституційних секторів, а саме: рахунок використання наявного доходу для сектора домогосподарств, звідки визначено валове заощадження, та рахунок операцій з капіталом, тобто валове нагромадження основного капіталу (табл. 2).

Таким чином, на основі аналізу даних табл. 2 робимо висновки: зростання заощаджень протягом 2001 – 2005 рр. не трансформувалося в інвестиції, так як частка валового нагромадження основного капіталу була незначною й мала тенденцію до зменшення. Максимальна частка валового нагромадження основного капіталу спостерігалася у 2007 р. й становила 28,83%, проте вона є все ще незначною, що свідчить про те, що загалом для

сектора домашніх господарств вигідніше вкладати заощаджені кошти в готівку, іноземну валюту, тощо. Ця тенденція спостерігалася і у 2009 р.

Таблиця 2 – Інвестування заощаджень у секторі домогосподарств [1]

Показник	2003	2004	2005	2006	2007	2009
Валове заощадження, млн. грн.	16755	31627	46214	44669	48497	25991
Валове нагромадження основного капіталу, млн. грн.	2410	3993	5772	9937	13980	5535
Частка валового нагромадження у валовому заощадженні, %	14,38	12,63	12,49	22,25	28,83	21,3

Таким чином, вкладення грошей у валове нагромадження основного капіталу є досить ризикованим, і дохідність від таких інвестицій не компенсує наявну міру ризику (табл. 3).

Таблиця 3 – Порівняльна характеристика інвестиційних інструментів [1-2]

Тип інвестиційного інструменту	Середньорічна дохідність →max	Рівень легкості управління →max
<i>1. Банківські депозити</i>		
1.1 на вимогу	3,53	0,9925
1.2 до 1 місяця	8,88	0,9
1.4 від 3 місяця до 6 місяців	12,12	0,715
1.5 від 6 місяців до 1 року	11,9	0,6225
1.7 більше 2 років	13,85	0,5925
<i>4. Придбання акцій</i>	52,52	0,105
<i>5. Депозити в недержавних пенсійних фондах</i>	35	0,3975

Тому перед державою стоїть нагальне завдання створювати сприятливі умови для розвитку фінансового ринку, а саме для розробки нових фінансових інструментів залучення заощаджень домогосподарств.

1. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики. Рахунки інституційних секторів економіки України (2003-2009рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний веб-сайт Національного банку України. Процентні ставки депозитних корпорацій (крім Національного банку України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

доц. Захаркін О. О., студент гр.Ф-73 Сидоренко Є. О.

Оцінка фінансового стану підприємства є досить важливим процесом у сучасній діяльності суб'єктів господарювання, оскільки з одного боку – це є аналіз діяльності за певний проміжок часу, з іншого – це можливість

покращення результатів функціонування підприємств, вичерпання всіх потенціальних спроможностей діяльності.

Характеризуючи фінансовий стан як економічну категорію, здебільшого базуються на індикативній основі, яка встановлює ефективність взаємодії внутрішніх факторів (наявних економічних ресурсів), хоча в сучасному ринковому середовищі зовнішні чинники можуть спричинити значний (інколи навіть визначальний) вплив на фінансово-економічну позицію суб'єкта господарювання.

Проблеми оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання досліджують як вітчизняні, так і закордонні вчені. Зокрема, діагностиці аналізу фінансового стану приділили увагу Поддєрьогін А.М., Коробов М.Я., Бланк І.А, Білик Л.Д., Сайфулін Р.С., Шеремет А.Д., Покропивний С.Ф., Савицька Г.В., Савчук В.П., Бріггем Ю., Кеннон Дж., Фоулк Р., Сміт Р. та ін..

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, істотно розширюються права підприємств у сфері фінансово-економічної діяльності, значно підвищується роль своєчасного, об'єктивного та якісного аналізу фінансового стану суб'єктів підприємництва, оцінки їх ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності та пошук наявних шляхів зміцнення та покращення фінансової стабільності. Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства.

Об'єктивна оцінка фінансового стану, залучення та ефективне використання ресурсів потребує уточнення сутності поняття «фінансовий стан», яке є одним з основних суперечливих питань теорії фінансів.

Існують різні теоретичні підходи до визначення поняття «фінансовий стан». За Савицькою Г.В. поняття «фінансовий стан» - це складна економічна категорія, що відображає на певний момент стан капіталу в процесі його кругообороту і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку. Білик М.Д. зазначає, що «фінансовий стан» - це важлива характеристика економічної діяльності підприємства у зовнішньому середовищі; реальна(на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами та державою. У своїх трактуваннях Цал-Цалко Ю.С. поняття «фінансовий стан» визначає як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів економічних систем, реальні та потенційні фінансові можливості. Доцільно підсумувати, що фінансовий стан розглядається як комплексне поняття, багатогранна економічна категорія, система показників, методів та методик, фінансова спроможність, характеристика певних граней фінансово-господарської діяльності та ін..

Оцінка фінансового стану діяльності суб'єкта господарювання дозволяє своєчасно вирішувати питання поліпшення поточного руху

фінансових ресурсів, їх формування та використання, а також планування економічної діяльності. На її основі базується фінансове забезпечення стратегії і тактики підприємства на аналізований період.

Необхідністю аналізу фінансового стану підприємств є своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності, а також пошук резервів зміцнення фінансового стану підприємства та його платоспроможності.

Для забезпечення задовільного фінансового стану підприємства в сучасних умовах дуже важливе значення має стратегія фінансового управління, в тому числі і відносно аналізу його фінансового стану як за поточний, так і за майбутні періоди.

Вміння застосовувати ефективне фінансове управління суб'єктом підприємництва залежить не тільки від видів та методик його проведення, а й від ефективності використання того чи іншого методу оцінки фінансового становища, його адаптація до сучасних умов.

Впровадження в загальну систему функціонування суб'єкта господарювання управління його фінансовим станом дозволить сучасним підприємствам забезпечити високоефективну та динамічну виробничо-господарську діяльність підприємства за умови його раціонального формування та розміщення фінансових ресурсів, ресурсного збалансування, фінансової рівноваги та здатності прийняття необхідних управлінських рішень для забезпечення досягнення покращення фінансового стану підприємства.

В сучасних умовах проблеми оцінки фінансового стану підприємства все ще залишаються актуальними, і саме тому потребують систематизованого та наукового підходу до їх вивчення.

Для підтримки та розвитку фінансової стійкості підприємства необхідна постійна системна діагностика фінансового стану на основі фінансово-економічного аналізу його діяльності. Для майбутнього удосконалення необхідна подальша систематизація переваг та недоліків існуючих методик аналізу фінансового стану підприємства, а також можливостей реального застосування з урахуванням широкого колу макро- та мікроекономічних факторів на підприємствах України.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

студент гр. Е-01 Іскаков А. А.

На сучасному етапі розвитку економіки України все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку,

здатного забезпечити потреби економіки в інвестиціях. З огляду на те, що фінансовий ринок країни формується в умовах трансформаційних процесів, він потребує ретельного дослідження як з теоретичної, так і практичної точки зору. Враховуючи незначний період функціонування порівняно з розвинутими країнами, фінансовий ринок в Україні має деякі відхилення, які необхідно усунути [1].

Однією із складових ефективного розвитку фінансового ринку є розвиток фондового ринку. У багатьох країнах, що розвиваються, та країнах з ринками, що формуються, нині спостерігаються ознаки перегріву економіки. Зовнішня емісія корпоративних облігацій країн із ринками, що формуються, досягла в першому кварталі 2011 року 65 млрд. доларів США та була найвищою за останні роки. Аналітики очікують, що на початок 2012 року вона матиме рекордний обсяг [2].

Вітчизняний фондовий ринок як один із секторів світових фінансів тісно пов'язаний із міжнародними фінансовими ринками і в силу своєї низької конкурентоспроможності, схильності до спекуляції є одним із найвразливіших секторів економічної системи. Водночас як позитивний момент можна зазначити, що між фондовим ринком та розвитком економіки в Україні зв'язок фактично відсутній. Зростання ВВП у 2010 році становило 4,2%, у третьому кварталі 2011 року – 6,6%, тоді як індекс Позабіржової Фондової Торгівельної Системи (ПФТС) зріс на 70%, індекс Української біржі – на 67,9%, а за результатами трьох кварталів 2011 року індекси впали відповідно на 45% та 43%.

Зростання вітчизняного фондового ринку має передусім спекулятивний характер. Це пояснюється тим, що в Україні склалась унікальна ситуація, яка характеризується перевагою неорганізованого ринку над організованим (80-90%). Ринок характеризується диспропорцією розвитку його інституційних елементів. Ця тенденція зберігається й на біржах – організаторах торгівлі. Аналіз обігу цінних паперів на ФБ ПФТС свідчить, що в січні-серпні 2011 року найбільша частка операцій припадала на державні облігації (87,26%), корпоративні облігації (9,72%). Частка ж акцій становила лише 2,74% від загальних торгів [3].

Останні роки інституційна структура фондового ринку України перебуває під сильним впливом російського капіталу – відбулося об'єднання ПФТС із ММВБ, створено Українську біржу (УБ). Російська влада активно розвиває локальний фондовий ринок і намагається залучити світовий інвестиційний капітал в Москву. Це може стати причиною перенесення торгівлі українськими акціями в Москву, адже ліквідність російського ринку цінних паперів значно вища від українського. А вплив капіталу – це, безумовно, загроза національній безпеці України.

Таким чином, найбільшим ризиком для фондового ринку України залишається значна його залежність від зовнішніх факторів, що призводить до спекулятивності та ризикованості. Перспективи України щодо поліпшення економічної ситуації здаються дещо примарними. Наприкінці 2011 року індекс інвестиційної привабливості України знизився до кризового рівня 2,56 (у другому кварталі 2011 року ще був 3,39 (за даними Європейської бізнес-асоціації). Інвестори найчастіше скаржаться на посилення тиску з боку владних структур – 12%, хабарництво – 11%, складнощі в сфері оподаткування – 9%. В рейтингу сприятливості діловому середовищу Україна визнана однією з найгірших країн для ведення бізнесу (152 місце).

Позитивним фактом є включення України в лист очікування FTSE (провідної індексної компанії), бо нині український фондовий ринок не відповідає вимогам, відстаючи в розвитку від таких країн, як Ботсвана, В'єтнам, Маврикій і Нігерія.

Отже, будь-які рішення щодо розвитку фондового ринку України мають прийматися передусім з урахуванням національних інтересів, а не інтересів окремих фінансових кіл. Необхідно спрямовувати зусилля як державних органів, так і вітчизняних учасників ринку на вдосконалення інфраструктури фондового ринку, регулятивних органів задля підвищення конкурентоспроможності економіки України в системі міжнародних економічних відносин.

1. Школьник І.О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку: Монографія. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС НБУ, 2008. – 348с.
2. Доклад о финансовой стабильности. Бюллетень МВФ // www.imf.org
3. Г. Азаренкова, І. Шкодін. Основні тенденції розвитку фондового ринку в посткризовий період / Г. Азаренкова, І. Шкодін // Вісник Національного банку України. – 2012. - № 2. – С. 3-7

Науковий керівник: ст. викладач Касьяненко Т. В.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДОСЯГНЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДОСКОНАЛОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

доц. Ілляшенко Т. О., студентка гр. Ф-71 Шульга І. В.

Функціонування підприємств сфери обслуговування в умовах ринкової економіки має одну суттєву особливість яка полягає в тому, що менеджмент підприємства вимушений постійно реагувати на перманентні зміни зовнішнього середовища. Така реакція потребує сучасного інструментарію, який дозволяв би ефективно управляти структурними змінами, які серед інших аспектів включають і такий важливий процес, як управління прибутком.

Сучасна економічна наука має в своєму розпорядженні значну кількість інструментів та підходів до управління прибутком підприємств, але вони у більшості своїй застаріли та вимагають удосконалення. Пошук нових управлінських технологій не зупиняється і зараз. Однією з таких концепцій є «Lean управління».

Lean-підхід виник як спроба вирішити проблеми, властиві більшості компаній, створених у другій половині XX століття. Першопрохідником цього руху була компанія Toyota, за 50 років перетворилася з виробника неякісної та дешевої продукції в лідера світового автопрому. Lean-підхід дозволяє краще задовольняти потреби клієнтів, при цьому використовуючи менше ресурсів, на менших площах, з меншою кількістю обладнання, витрачаючи менше людських зусиль, за менший час.

Основна ідея полягає в максимізації споживчої цінності при мінімізації витрат. Просто, бережливе означає створення великої цінності для клієнтів з меншими ресурсами.

Lean-підхід передбачає, що лише 5% діяльності підприємства створюють цінність для споживача. Ще 35% дій не створюють цінності, але є необхідними. Решта 60% не створюють цінності і не є необхідними. Від них необхідно позбутися.

Витрати, особливо адміністративні та офісні, відіграють важливу роль в одержанні прибутку. Їх частка складає приблизно 70 % вартості послуг. Скорочення адміністративних витрат сприятиме збереженню та збільшенню конкурентоздатності підприємства на ринку.

У відповідність з концепцією ощадливого виробництва всю діяльність підприємства можна класифікувати так: операції і процеси, які додають цінність для споживача, і операції і процеси, які не додають цінності для споживача. Отже, все, що не додає цінності для споживача, з точки зору розважливого виробництва класифікується як втрати, і повинні бути усунуті.

Завдяки філософії та інструментам бережливого виробництва організація може скорочувати внутрішні витрати за рахунок усунення втрат.

Втрати – це всі операції, які потребують витрат та ресурсів, але не підвищують цінність послуги.

Історично були класифіковані 7 видів втрат, після чого був доданий ще один. Для підприємства, яке надає послуги можна виділити наступні втрати:

1. Перевиробництво – самий небезпечний вид втрат, тому що веде за собою всі інші втрати. Полягає в тому, що виконується робота, яку ніхто не замовляв (складання звіту, який ніхто не читає, дублювання роботи).

2. Очікування (очікування в приймальні; необхідного документа; розпоряджень керівництва, неполадки програмного забезпечення).

3. Зайві рухи - рухи, які не задіяні в корисній діяльності (роботи). Наприклад, якщо роздруковують на принтері, який-небудь матеріал, і при

цьому принтер стоїть в протилежній стороні офісу, то рух до принтера для того щоб забрати роздрукований аркуш є абсолютно зайвим рухом, не створює жодної цінності для споживача і як наслідок такі рухи є втратами. (пошук файлів на комп'ютері; учна передача документів).

4. Зайва обробка – те, що ви виконуєте роботу понад тієї, яку замовляв споживач.

5. Запаси (стопки паперів, канцелярського приладдя;

6. Брак – дефект, що виник в ході виконання роботи, пов'язаний з необхідністю його усунення. (втрата документа; опечатки; помилки в розрахунках.

Завдяки усуненню цих втрат досягається скорочення офісних витрат, звідси зменшення собівартості послуг, збільшення аудиторії клієнтів, збільшення прибутку.

Частіше за все не треба закуповувати нове дороге устаткування, переходити на технології. Треба всього лише змінити культуру управління підприємством, систему взаємовідносин між різними рівнями і підрозділами підприємства, систему ціннісної орієнтації співробітників та їх взаємини.

Для вирішення всіх поставлених завдань на підприємстві, оптимізації бізнес-процесів можуть застосовуватись різні підходи і технології, але саме Lean відрізняється найбільш комплексним підходом і широким набором напрацьованих інструментів. Його суть полягає в тому, що він дозволяє зробити процес вдосконалень безперервним, залучити до нього практично весь персонал, а не тільки керівників.

Висновок. Застосування «ліновських» технологій для підвищення ефективності діяльності підприємства дозволяє отримати значних результатів як для самого підприємства, так і позитивних змін у задоволенні потреб клієнтів. На сьогоднішній день цю концепцію застосовують майже 100% японських компаній, 72% компаній США, у Великобританії - 56%, в Бразилії - 55%, в Мексиці - 42%, в той час як в Україні займаються лише одиниці компаній.

ВЕНЧУРНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

к.е.н. Карпіщенко О. О., студент гр. УД-71 маг Крамаренко А. І.

Досвід економічно розвинутих країн показує, що тільки інновації сприяють еволюційним процесам в економіці. Саме дані процеси тягнуть за собою модернізацію і структурну перебудову всієї економіки. Проте, інноваційний бізнес потребує значних фінансових витрат, які далеко не

завжди окупаються і є надто ризикованими. Забезпечити фінансування інноваційних змін сьогодні лише за рахунок бюджетної системи та банківського сектору неможливо. Необхідні активні дії, спрямовані на розвиток небанківських фінансових установ – страхових та інвестиційних компаній, здатних мобілізувати значний незадіяний внутрішній інвестиційний потенціал. У більшості розвинутих країн даним внутрішнім інвестиційним потенціалом виступає венчурний капітал, який посідає одне з провідних місць у фінансуванні інноваційного підприємництва.

Венчурний капітал за своєю природою є капіталом суспільним. Він формується і перерозподіляється за активної участі держави і є продуктом перенакопичення. До основних його особливостей можна віднести такі:

- фінансові кошти вкладаються у венчурний бізнес без гарантії з боку венчура;

- кошти вкладаються на безповоротній основі, тобто у вигляді паю у статутний фонд фірми, яка займається інноваціями;

- повернення вкладених коштів венчурним фінансистам здійснюється в момент виходу цінних паперів фірми на відкритий ринок і залежно від частки у наданні коштів;

- власники венчурних коштів можуть надавати різноманітні управлінські, консультаційні та інші послуги новій фірмі, але не втручатися в оперативне управління її діяльністю.

Інвестори, беручи участь у фінансуванні, фактично виступають як замовники майбутніх нововведень. Венчурне фінансування виконує роль попередньої оплати видатків виконання замовлень на новачію.

Венчурні інвестиції розглядаються багатьма економістами як найважливіший стратегічний фактор підвищення конкурентоспроможності виробництва. Щоб оцінити важливість венчурного інвестування, слід звернути увагу на світовий досвід, який показує, що для масового розвитку інноваційної діяльності венчурний капітал є найбільш пристосованим для інвестиційного забезпечення відтворення інновацій, пов'язаного з великою різноманітністю ризиків. Завдяки венчурному капіталу з малих інноваційних компаній вирости такі гіганти, як HP, Microsoft, Apple, Yahoo, Google та ін.

Актуальність розвитку венчурного фінансування стала очевидною, тому що саме воно дозволяє з'єднати науку з іншою частиною економіки, і тим самим підвищити конкурентоздатність вітчизняної промисловості. Основне призначення венчуру – забезпечити життя і розвиток малої інноваційної компанії на початковій стадії її розвитку, коли компанія ще не має активів, крім НДДКР, які вже знаходяться на завершальній стадії, або стадії дослідного зразка свого нового продукту, але вона потребує вже значних фінансових ресурсів для подальшого росту. Таким чином, венчурний капітал виступає одним з головних каталізаторів інноваційного розвитку.

У світі існує три основних ринки венчурного капіталу – США, Канада та Європа. США та Канада орієнтуються на фінансування насамперед нових і дуже молодих інноваційних проєктів. У Західній Європі венчурний капітал використовується переважно на розвиток. В Україні венчурне фінансування знаходиться на початковій стадії розвитку. В першу чергу це пов'язане з тим, що даний вид фінансування не затверджений на законодавчому рівні так, як у високо розвинутих країнах і потребує значної підтримки з боку держави. До основних чинників, які обмежують розвиток венчурного бізнесу в нашій країні можна віднести: відсутність економічної зацікавленості більшості суб'єктів господарювання у реалізації та розробці новачій, відсутність належного ринку цінних паперів, слабка конкуренція на внутрішньому ринку інноваційної продукції.

Найбільшого розповсюдження в Україні набув венчурний фонд Western NIS Enterprise Fund. Сумарні інвестиції цього фонду складають 77 млн. дол. США. Вони розміщені у 24 компаніях, які є лідерами у своїх галузях («АВК», «СВК», «Троянда та ін.). Фонд дає компаніям капітал, для того, щоб виділити і змінити форму управління на корпоративну. Його основним напрямком є орієнтація на довгостроковий приріст акціонерного капіталу і високу якість продукції.

Сьогодні вже робляться певні кроки у напрямку створення державного венчурного фонду. Державне агентство України з інвестицій та інновацій разом з Євросоюзом розпочали реалізацію проєкту «Сприяння розвитку фондів венчурного капіталу в Україні». В ході реалізації запланованих заходів буде створено національний венчурний фонд розміром 100 млн. євро, який і здійснюватиме фінансування інноваційних.

Хоча венчурне підприємництво в Україні перебуває на початковій стадії розвитку, але в той же час воно має перспективу росту, щоб зіграти роль каталізатора подальшого розвитку інноваційного бізнесу. Для цього потрібно активізувати розвиток фондового ринку, оскільки його капіталізація в Україні досить незначна, ухвалити на законодавчому рівні Закон про венчурні компанії, а також підвищити кваліфікацію фахівців в інноваційній сфері, які б змогли забезпечити ефективне управління венчурного бізнесу.

АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

ас. Карпенко І. В., студентка гр. Ф-91 Буланда О. С.

Обґрунтована амортизаційна політика підприємств є чи не найважливішою умовою ефективного оновлення та модернізації фізично й

морально зношених засобів праці. На превеликий жаль, через недосконалий механізм нарахування амортизації, який застосовувався в Україні протягом липня 1997-го — березня 2010 р проблеми формування джерела коштів для своєчасного оновлення довгострокових активів не лише не були розв'язані, а й істотно загострилися. Втім, на данному етапі нарахування податкової амортизації кардинально зміниться.

Із прийняттям Податкового кодексу попередній недосконалий механізм нарахування амортизації в податковому обліку був скасований, а оновлений порядок — істотно наближений до правил і процедур, котрі застосовуються в бухгалтерському обліку, що вже саме по собі є позитивним. Окрім того, платники податку на прибуток отримали значно більше свободи при визначенні суми амортизаційних відрахувань (обрання методу нарахування амортизації, визначення терміну служби основних засобів, їх ліквідаційної вартості тощо), а отже й можливість впливати на величину об'єкта оподаткування, суму податку на прибуток, скористатися ефектом податкової економії, який широко використовують розвинуті країни сучасного світу.

Відповідно до розділу 3 "Податок на прибуток" Податкового кодексу України суб'єктам оподаткування запропоновано п'ять методів нарахування амортизації: прямолінійний, виробничий, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний. Окрім того, для малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів нарахування амортизації може проводитися за одним із двох варіантів: 50 % першому місяці використання об'єкта та 50 % у місяці вилучення об'єкта зі складу активів або 100 % вартості в першому місяці використання об'єкта.

Згідно із прямолінійним методом сума амортизації об'єкта за кожен рік його експлуатації лишається незмінною, що робить цей метод надзвичайно простим у застосуванні, але водночас не дає змоги врахувати рівень інтенсивності використання того чи іншого основного засобу, ступінь його морального зносу та повною мірою скористатися ефектом податкової економії. Даний метод доцільно застосовувати щодо пасивної частини основних засобів: будівель і споруд, меблів, інших засобів, які не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі.

Виробничий метод нарахування амортизації побудований на врахуванні рівня інтенсивності використання засобів праці у відповідний період часу, а тому надає можливість максимально точно визначити ступінь зношеності засобів праці та відповідну йому належну до відшкодування величину їх вартості. В такому контексті даний метод може бути визначений як найбільш ефективний і обґрунтований. Разом із тим, оскільки в ряді випадків визначити інтенсивність використання засобів праці неможливо (щодо тих самих будівель, споруд, меблів), а застосування методу вимагає

додаткового обліку, витрати на ведення якого можуть перевищувати очікувані вигоди від його запровадження, то й використання виробничого методу на практиці буде обмеженим. Водночас цей метод, як і попередній, не дає змоги врахувати ступінь морального зносу основних засобів та скористатися ефектом податкової економії.

Три останніх методи нарахування амортизації, незважаючи на різні назви й алгоритми обчислення суми амортизаційних відрахувань, мають одну спільну рису, що робить їх фактично тотожними у використанні: усі вони є прискореними за своєю сутністю та передбачають значно більші суми амортизації в перші роки експлуатації об'єктів і, відповідно, істотно менші наприкінці терміну їх корисного використання. І хоча дані методи мало пов'язані з реальним ступенем зношеності основних засобів, а тому найменше відповідають економічній сутності амортизації, саме вони допомагають суб'єкту господарювання — платникові податку на прибуток — мінімізувати втрати від морального зносу та отримати ефект податкової економії.

Кардинальна зміна механізму нарахування амортизації для визначення оподатковуваного прибутку, запроваджена Податковим кодексом, його наближення до вимог бухгалтерського обліку означає визнання та приєднання України до найкращих стандартів світової практики в частині формування політики оновлення засобів праці (здійснення реальних інвестицій).

Відмова від нарахування амортизації за методом спадного залишку та перехід до застосування нових методів нарахування амортизації сприятиме своєчасному відшкодуванню вартості основних засобів, що задіяні у виробничому процесі, та формуванню джерела коштів для їх оновлення.

Завдяки наданню суб'єктам оподаткування права застосовувати методи прискореної амортизації вони зможуть скористатися ефектом податкової економії: суми відстроченого податку на прибуток стануть для підприємств додатковим безоплатним джерелом фінансування їхньої діяльності та передумовою подальшого зростання.

БАНКТУТСТВО ЯК ІНСТИТУТ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

доц. Кірсанова Т. О., студент гр. Ф-73 Чихар А. І.

Фінансова криза, яка склалася у світі, характеризується великим спадом обсягів виробництва в різних галузях, зниженням фінансової стійкості більшості українських підприємств та зростанням кількості

підприємств-банкрутів. Паралельно цьому, відбуваються зміни форм власності більшості підприємств, а на їх основі створюються нові підприємства - переважно підприємства недержавної форми власності.

У світовій практиці найбільш дієвим способом витіснення неплатоспроможних суб'єктів господарювання є застосування інституту банкрутства. Його основним призначенням можна вважати необхідність задоволення інтересів суб'єктів господарської діяльності, задоволення їх майнових прав у системі економічних відносин з метою забезпечення сталого збалансованого розвитку економіки.

Питання становлення та розвитку інституту банкрутства як одного з напрямків стабілізації економіки досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені. А саме: К.В. Балдін , Б.М. Грек, В.І. Клайн, О.І. М.Я. Коробов, Копилук , П.І. Орлов, О.О. Терещенко, А.В. Череп , А.М. Штангрет, О. Шевчук, З.Є. Шершньова та інші.

За сучасних умов кожне підприємство повинно правильно оцінювати свій виробничий та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку. Адже незначні порушення на стадіях відтворювального процесу негативно впливають на подальшу фінансово-економічну діяльність, що у свою чергу призводить до кризових явищ та банкрутства.

Оздоровлення господарського середовища залежить від діяльності держави, насамперед від формування державою інвестиційного іміджу. Цьому може сприяти і правильне функціонування інституту банкрутства.

Початком формування інституту банкрутства можна вважати дату прийняття та введення в дію Верховною Радою Закону України «Про банкрутство» № 2343-ХІІ від 14.05.1992 р. Рішенням Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2006 року у складі Міністерства економіки був створений урядовий орган державного управління – Державний департамент з питань банкрутства.

За даними Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації позиція України у рейтингу «Ведення бізнесу» за індикатором «закриття бізнесу» є низькою порівняно з іншими країнами світу і за останні роки на краще не змінилася, а навпаки погіршується. Негативні фактори цього явища є значні витрати, пов'язані з процедурою банкрутства та низький показник індексу стягнення. Так, за показником «закриття бізнесу» Україна у 2011 році посіла 150 місце серед 183 країн світу, бізнес-клімат яких досліджувався; у 2010 році – 145 місце. Середня тривалість процедури банкрутства у 2011 році становить 2,9 роки; фінансові витрати на впровадження справи про банкрутство – 42% від вартості майна. Індекс стягнення у процедурі банкрутства становить 7,9 центів на долар. Для порівняння середня тривалість процедури банкрутства у Казахстані становить 1,5 роки, фінансові витрати на впровадження справи про

банкрутство – 15% від вартості майна, у Молдові – 9 %, в Польщі – 20 %; індекс стягнення у процедурі банкрутства у Білорусі становить 28,0 центи на долар, Казахстані - 43,3, Польщі – 31,3[1].

Взагалі слід зазначити, що процеси банкрутства в Україні недостатньо прозорі. За даними зведеної інформації по Державному департаменту з питань банкрутства станом на 01.05.2011р. загальна кількість підприємств в Україні, які перебувають в процедурах банкрутства складає 14265, з них державних підприємств - 331, з них: в розпорядженні майном – 139; в санації - 67; в ліквідації – 103[2].

Як висновок, слід відмітити, що інститут банкрутства в Україні часто застосовується не за призначенням – процедура банкрутства не стала інструментом відновлення платоспроможності підприємств, а використовується для швидкої зміни власника підприємства яке знаходиться у кризовій ситуації і частково для ще більшого збагачення заможних верств населення нашої країни. І тому все ж такі залишається питання вдосконалення інституту банкрутства у сучасних умовах існування економіки нашої держави. Потрібно переглянути повноваження арбітражного керуючого, посилити контроль за їх діяльністю, що покращить якість надання послуг. Пропонується скасувати ліцензування арбітражних керуючих, що дозволить усунути хибне уявлення про арбітражного керуючого як про підприємця та підвищить авторитет професії, та якість надання послуг.

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про відновлення платоспроможності або визначення його банкрутом» від 01.02.2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.commerciallaw.com.ua/uk/low-projects/133-pzpvzddzuvdp> - Назва з екрану.
2. Аналітична інформація щодо реалізації державної політики у сфері банкрутства Державним департаментом з питань банкрутства за квітень 2011 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.sdb.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=47511&cat_id=38904 - Назва з екрану.

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ ТА ОЦІНКА ЙОГО ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

доц. Кобушко І. М., студент гр. Ф-73 Забіяка А. М.

Розвиток фінансової системи різних країн світу в умовах фінансової глобалізації характеризується значними темпами зростання зовнішнього боргу. Ця ситуація пов'язана з нестачею власних ресурсів для інвестування, покриття дефіциту державного бюджету, підтримки валютного курсу, виконання вимог по раніше накопиченим борговим зобов'язанням.

Зовнішній борг є важливою складовою фінансової системи більшості країн світу, а також складовою механізму економічної стратегії розвитку держави, тому питання аналізу і управління ним є досить актуальними в даний час.

Багато країн звикли жити в борг, нарощення боргів ввійшло в звичку. У зв'язку з неможливістю вчасно погашати зобов'язання за позиками такі дії породили нову тенденцію: погашення старих боргів за рахунок залучення нових. Використання такого підходу спричиняє створенню боргових пірамід, схожих на фінансово-кредитні «бульбашки», що в кінцевому підсумку може призвести до загострення економічної ситуації та великої ймовірності настання дефолту.

Динаміка світових державних боргів показала, що усього лише за 10 років сукупний державний борг країн світу збільшився в 2 рази. Структурний розподіл боргів між державами показав, що лідерами із запозичень є дві країни – США і Японія, їх сумарна частка складає приблизно половину всіх боргів. Якщо проаналізувати відношення сукупного державного боргу до ВВП по країнах ЄС, то можна зробити висновки про те, що в Греції та Італії даний показник перевищив 100% ВВП і дані країни вже мають фінансові труднощі, перед багатьма іншими державами може постати подібна проблема, якщо не буде прийнято ефективних дій по управлінню державним боргом. Якщо прослідкувати динаміку державного боргу України по відношенню зовнішнього боргу до ВВП України, то вона значно зросла. На кінець 2010 р. цей показник сягнув значення 85%. Можна спрогнозувати до яких катастрофічних наслідків може привести нарощення зовнішньої заборгованості. Критичний рівень співвідношення зовнішнього боргу до валового внутрішнього продукту за даними вчених складає 80–100 % [1].

Україна продовжує збільшувати обсяги зовнішнього боргу. Досить стрімке зростання демонструє заборгованість банків, що говорить про значну кредитну залежність національної економіки. Проте банки замість кредитування реального сектору і забезпечення у майбутньому промислового зростання, інтенсивно нарощують розміри споживчого кредитування, при цьому не завжди звертають увагу на платоспроможність своїх клієнтів. Таким чином порушується принципи ефективності інвестування.

Одним із показників на який впливає зовнішній борг є обсяг експорту, який забезпечує надходження іноземної валюти для покриття зовнішніх запозичень держави. Граничний рівень відношення зовнішнього боргу до експорту складає 150% [1]. Як показали розрахунки, ми маємо перевищення граничного рівня відношення зовнішнього боргу до експорту у 2009 (190%) та 2010 (169%) роках.

Наступним показником на який негативно впливає зовнішній борг є курс національної валюти. За період з 2007 по 2010 рік спостерігається пряма

залежність між показниками, а саме девальвація національної валюти на фоні зростання зовнішньої заборгованості в країні.

Проведена оцінка впливу зростання зовнішнього боргу на економічний розвиток країни. В якості агрегуючого показника використано ВВП. В результаті розрахунків виявили наступну залежність, зі зростанням зовнішнього боргу на 0,42% реальний ВВП також зростає на 1%.

Порівняння зростання зовнішнього боргу і його спрямування на промислове виробництво свідчать про явно не інвестиційну спрямованість зовнішніх запозичень. Показники приросту валового зовнішнього боргу значно перевищують показники приросту промислової продукції, а за деякі роки маємо взагалі від'ємні показники зростання промислового виробництва на тлі постійного зростання зовнішнього боргу.

Отже, спостерігається світова тенденція до нарощування боргів, що вкрай негативно позначається на економічному розвитку держави. Для України відношення зовнішнього боргу до ВВП та експорту перевищило критичне значення. Зовнішній борг негативно впливає і на стабільність валютного курсу, з 2007 року почалася девальвація національної валюти на фоні зростання зовнішньої заборгованості в країні.

Виявлена пряма залежність між зростанням валового зовнішнього боргу та ВВП України, проте аналіз промислового зростання показав про не інвестиційну спрямованість запозичень, що свідчить про фінансування поточних потреб, покриття дефіциту державного бюджету, відсутність інвестицій для забезпечення розширеного відтворення і економічного зростання.

1. Юришин В.В. Економічний огляд для України: посилення боргових ризиків [Електр. ресурс] / В. Юришин // Центр Разумкова. – Квітень, 2011. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/upload/yurchyshyn_borh_Apr-2011.pdf

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

доц. Козін Е.Г., студент гр.Ф-81 Коваль В.О.

Медичне страхування є важливою складовою соціальної інфраструктури кожної розвиненої держави. У розвинутих країнах Східної Європи, Америки, Австрії, Японії організаційно-економічний механізм медичного страхування сформований і діє десятки роки, а в Україні склалася ситуація невизначеності переходу на новий рівень фінансування медичного страхування та відсутність згоди між різними учасниками ринку, що

зумовлює необхідність розглянути зарубіжний досвід провідних країн світу у галузі медичного страхування.

У США не існує обов'язкового медичного страхування всього населення. Працюючих по найму страхують роботодавці. Незастраховані по обов'язковому медичному страхуванню мають можливість купити поліси добровільного медичного страхування. Основними позитивними рисами охорони здоров'я США є висока якість медичного обслуговування, а недосконалість системи полягає не тільки в соціальній незахищеності більшої частини населення, а й в тому, що витрати на обслуговування незастрахованих хворих частково перекладаються на застрахованих, а частково покриваються держбюджетом.

Системи охорони здоров'я країн Західної Європи традиційно поділяються на дві групи: створені за «бевериджською» та «бісмарківською» моделями.

Перша система (так звана бюджетна) полягає в тому, що медичне обслуговування доступне для всіх громадян і фінансується за рахунок цільового оподаткування. Медичний персонал отримує заробітну плату залежно від кількості пацієнтів, яких він обслуговує. Така система домінує в багатьох розвинутих країнах і запроваджена в Данії, Ірландії, Швеції, Фінляндії та інших країнах. До її переваг можна віднести загальну доступність медичного обслуговування, контроль з боку держави за витратами, справедливість розподілу засобів.

За другою системою страхувальниками працюючого населення в системі обов'язкового медичного страхування є підприємства, установи та організації, що здійснюють обов'язкові внески у спеціальні фонди, які створюються за професійною або територіальною ознакою. Управління цими фондами здійснюють представники застрахованих. Громадяни, які не підлягають такому медичному страхуванню, або охоплені різноманітними державними соціальними програмами, або застраховані в приватних страхових компаніях.

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

доц. Козін Е. Г., студентка гр. Ф-81 Коробко О. С.

Механізм медичного страхування в Україні перебуває лише на стадії формування. Медична галузь не має можливості користуватися перевагами ринкової економіки. Державний бюджет, з якого в даний час вона фінансується, неспроможний покрити навіть половину її потреб. В даний час не існує чіткого уявлення про систему медичного страхування, яка має бути

прозорою і зрозумілою для громадськості. Страхова медицина охоплює фінансування наукових досліджень, підготовку медичних кадрів, витрати на розвиток матеріально-технічної бази лікувальних закладів, надання медичної допомоги населенню. Вона базується на таких принципах, як економічна і соціальна захищеність середніх і малозабезпечених верств населення, гарантованість прав кожного громадянина на якісну медичну допомогу, обов'язковість внесків як фізичних, так і юридичних осіб.

Важливим елементом системи страхової медицини є медичне страхування. Медичне страхування — система, при якій надання медичної допомоги буде здійснюватись на принципах страхування, коли захворювання сприймається як страховий випадок. За допомогою системи страхової медицини вирішальні питання гарантованості доступності медичних послуг для широких верств населення, залучення додаткових ресурсів у сферу охорони здоров'я. Медичне страхування є формою соціального захисту населення щодо охорони здоров'я, воно пов'язане з компенсацією витрат громадян на медичне обслуговування. Це система організаційних і фінансових заходів щодо забезпечення діяльності страхової медицини. Основними завданнями медичного страхування є :

- 1) посередницька діяльність в організації та фінансуванні страхових програм через надання медичної допомоги населенню;
- 2) контроль за обсягом та якістю виконання страхових медичних програм лікувально-профілактичними, соціальними закладами і окремими приватними лікарями;
- 3) розрахунок з медичними, соціальними установами та приватними лікарями за виконану роботу згідно з угодою через страхові фонди, які формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів, організацій, громадян.

Основною проблемою є питання управління медичною галуззю, а з іншого боку — фінансове забезпечення страхової медицини. А друге питання більш важливе, це питання пов'язане з управлінням фінансовими ресурсами, які плануються на утримання охорони здоров'я в бюджетах . Медичне страхування поділяється за формами на обов'язкове медичне страхування (ОМС) і добровільне медичне страхування (ДМС). Вирішальну роль у реформуванні системи медичної допомоги України відіграє перехід до обов'язкового медичного страхування. Обов'язкове державне медичне страхування регламентується законодавством щодо сфери його поширення, механізму визначення страхової суми та способів використання страхових фондів. У Законі України «Про страхування» та у «Основах законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» воно названо першим у переліку обов'язкових видів страхування. Ґрунтується на принципах державності, обов'язковості, некомерційного характеру та загальності. Щодо добровільного медичного страхування в Україні, то його

популярність рік у рік зростає, про що свідчить ріст як кількості укладених договорів, так і сум страхових платежів. Проте значного поширення на вітчизняному страховому ринку воно ще не набуло, що підтверджує вітчизняна статистика, згідно якої частка послуги добровільного медичного страхування у загальному об'ємі страхового ринку складає лише 2,6%, при загальній кількості застрахованих даним видом страхування у 2% від загальної кількості населення, в т.ч. індивідуальних страхувальників - менше 1%. Хоча, останнім часом – в умовах кризового розвитку української економіки – на вітчизняному страховому ринку добровільне медичне страхування поступово завойовує свої позиції, поступаючись за темпами зростання хіба що автомобільному страхуванню. На сьогодні в Україні на ринку добровільного медичного страхування реально працює близько 30 страхових компаній. Найпоширеніші страхові продукти на випадок настання страхової події гарантують виплату страхових сум безпосередньо медичним установам, при ньому забезпечується вибір медичної установи й лікувального персоналу, контроль і експертиза якості лікування, що забезпечує почуття захищеності застрахованим особам. На сьогодні середній рівень виплат при добровільному медичному страхуванні становить понад 60%. Згідно проведених економічних розрахунків ОМС дасть додатково до бюджетної частини фінансування 7,54 млрд. грн. у рік.

Таким чином для досягнення реальної цілісності української системи охорони здоров'я необхідний час та значні інвестиції. Оскільки система державного медичного соціального страхування є важливою і стратегічною для держави, то необхідно погодитись, що до її впровадження необхідно підійти зважено і конструктивно: розробити і у встановленому порядку затвердити закони та підзаконні акти про медичне страхування громадян; розробити положення про національний і територіальні Фонди медичного страхування і здійснити їх формування, а також захист прав пацієнта на отримання своєчасної і якісної медичної допомоги.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

доц. Козін Е. Г., студентка гр.Ф-81 Левченко Г. М.

У науковій літературі можна знайти чимало різних думок щодо використання обов'язкового та добровільного страхування. Більшість науковців вважає, що там, де має значення розвиток суспільних цінностей, доцільним є використання обов'язкової форми страхування. Ця форма є універсальною та розповсюджується на страхувальників, та виникнення якої

не залежить від його волі. Під час використання обов'язкового страхування держава визначає основні умови страхування та підстави для виплати страхових сум шляхом встановлення обов'язковості та загальності для певних категорій страховиків. Але обов'язковість визначає не лише зобов'язання страхувальника (застрахувати об'єкт обов'язкового страхування), але й встановлює обов'язковість і для страховика (не відмовляючись, застрахувати об'єкт).

За міжнародною практикою обов'язкове страхування поділяється на державне (фінансується за рахунок бюджетних коштів) і недержавне (оплачується страхувальниками). Останнє, своєю чергою, здійснюється як власне обов'язкове (на підставі закону про обов'язкове страхування або законодавчого акту відповідно до ліцензії на відповідний вид обов'язкового страхування) та обов'язково-договірне (обов'язкове за законом, але умови його визначені договором між страховиком і страхувальником; воно проводиться відповідно до ліцензії на певний вид добровільного страхування та є обов'язковим тільки для страхувальника, а не для страховика).

Основні принципи обов'язкового страхування:

- *законність*, що передбачає проведення його на основі законодавства, що встановлює порядок та умови здійснення видів обов'язкового страхування;
- *загальність* для груп страхувальників (фізичних або юридичних осіб), визначених законодавством;
- *безперервність* страхування тих майнових інтересів страхувальників, що підлягають обов'язковому страхуванню;
- *обов'язковість* виконання сторонами умов обов'язкового страхування;

Основна відмінність між вищезазначеними формами страхування полягає в тому, що суспільні відносини щодо добровільного страхування виникають на основі договору, що укладається між страховиком і страхувальником, а обов'язкового – на підставі закону.

Регулювання держави у сфері страхування залежить від створення оптимальної системи страхового захисту. Регулювання обов'язкового страхування у країнах СНД та Європейського Союзу здійснюється з різним рівнем складності. Так, наприклад, деякі види обов'язкового страхування виписані докладно, із вказівками на вимоги, контроль, обов'язки та права сторін, відповідальність сторін тощо.

У США та Німеччині умови обов'язкового страхування встановлюються на федеративному рівні (як єдині для всієї країни, так і різні – для окремих територій). Для країн Заходу притаманне доручення визначених видів страхування спеціально створеними страховими пулами.

В Україні державне регулювання через страхові пули («страхові бюро») стане одним з основних напрямків регулювання страхової діяльності. Членство у страхових бюро є обов'язковим для тих страхових компаній, які

отримали ліцензію на даний вид страхової діяльності. Як відомо, в Україні першим таким бюро стало Моторне страхове бюро. А на найближчу перспективу планується створити бюро з медичного страхування, страхування фінансових та експортних ризиків. В Україні науковці пропонують удосконалити державне регулювання обов'язкового страхування шляхом:

1. Створення комплексної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітників у сфері страхування, так як в Україні залучено лише 0,5% населення кваліфікованих працівників страхових послуг.

2. Розвитку нормативно-законодавчої бази: розробка та прийняття законопроектів стосується, перш за все, області перестрахування, а також діяльності страхових посередників. Так, наприклад, у законодавчому акті з перестрахування слід визначити здійснення операцій з перестрахування, створити передумови для виникнення і розвитку перестраховувальних бірж, де укладалися договори у разі великих обсягів ризику. Діяльність страхових посередників повинна також регулюватися на законодавчому рівні, так як на сьогодні фактично не визначена діяльність страхових брокерів, а через законодавчу невідповідність вони діють майже як філії страховика.

3. Посилення державного впливу на розвиток інвестиційної політики страхових компаній.

4. Створення оптимальної структури співвідношення між обов'язковим та добровільним страхуванням: по-перше, зменшити кількість обов'язкового та добровільного видів страхування; по-друге, упорядкувати умови та порядок їхнього здійснення; по-третє – введення нових видів тільки у разі реальної потреби у цьому (наприклад, страхування у космічній галузі та ядерній енергетиці).

Отже, Україна на сьогодні має досить багато проблем у сфері регулювання страхової діяльності, тому слід звернути увагу на міжнародний досвід здійснення подібних операцій, і, можливо, у найближчій перспективі ми зможемо досягти непоганих результатів, що дозволить Україні стати на новий етап розвитку страхових послуг як у самій країні, так і за її межами.

ПІСЛЯКРИЗОВА СИТУАЦІЯ НА РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ

доц. Козін Е. Г., студентка гр.Ф-81 Лисянська Я. Ю.

Перевага страхування життя - страховий захист. Поліс дозволяє не тільки накопичити гроші і отримати дохід, але і розраховувати на виплату у разі критичних ситуацій - нещасного випадку, ДТП, хвороби і смерті. Такий

захист не зможе надати ні банк, ні інвестиційна компанія. Також можна застрахувати своїх дітей на випадок втрати батька-годувальника.

Також корисно знати, що за весь час існування ринку лайфового страхування гучних банкрутств на ньому не було. Іноді компанії йшли, але без ексцесів, завжди розраховуючись з клієнтами. А ось проблеми з банками траплялися - лопалися навіть крупні структури, які входили в першу десятку

Накопичувальне страхування життя як сегмент ринку постраждало в період кризи більше за ризикове. А тепер для відновлення колишніх позицій вимагає істотних інвестицій. Але учасники ринку заявляють, що поки не готові йти на такі жертви.

Зокрема, про свою неготовність в 2011 р. вийти на український ринок страхування життя за накопичувальним напрямом вже встигла заявити страхова компанія "Allianz Україна". Зараз краще вкладати кошти в ризикове страхування.

Купити накопичувальну страховку життя не важко. Коштувати вона буде 2000-8000 грн. на рік залежно від вибору програми, здоров'я і віку страхувальника, а також інших факторів. Але в принципі обмежень по сумі не має: клієнт сам може вибрати як розмір внесків, так і порядок їх внесення (раз в рік, два рази на рік, щомісяця). Мінімальний термін для накопичувальної програми - п'ять-десять років. До речі, кожен рік страхувальник має можливість повертати в якості податкового кредиту 15% від внесених на накопичувальну страховку платежів. Для цього потрібно за підсумками кожного року подавати в податкову за місцем реєстрації заяву і копії квитанцій про сплату внесків.

Найпопулярніші на ринку - змішані поліси страхування життя, які покривають і ризик дожиття клієнта до певної дати (наприклад, до п'ятдесяти років), і ризик смерті (від хвороби, нещасного випадку), а також ризик втрати працездатності у разі інвалідності.

Одним з головних недоліків лайфового поліса є складнощі з достроковим розірванням договору страхування. Страховка купується з довгостроковими цілями, але якщо раптом захочеться розірвати договір в перші кілька років, можна втратити всі вкладені гроші. Пов'язано це з тим, що в перші роки лайфовий страховик несе великі витрати на оплату послуг агентів, а заощадження клієнта ще невеликі і не приносять відчутного прибутку. Не сформувалася ще й так звана викупна сума (гроші, які виплачуються при розірванні договору), тому отримати назад заощадження не вийде. До половини терміну дії договору викупна сума навіть не дорівнює сумі вже сплачених страхових платежів. Тільки до кінця дії поліса вона наблизиться до 100% заощаджень.

Зовсім інша ситуація з банківським депозитом, який можна закрити в будь-який час (відсотки будуть перераховані за низькою ставкою 0,3-1% річних), але тіло вкладу при цьому залишиться недоторканим.

У разі дострокового розірвання договору страхування потрібно буде заплатити 15-відсотковий податок з інвестиційного доходу плюс 15% віддати компанії за ведення страхової справи.

Порівнюючи договір страхування і вклад у банку, звернемо увагу ще на один нюанс: вкладник сам вибирає, коли і на яку суму поповнювати депозит, а страхувальник скований умовами договору. Навіть якщо знизиться зарплата, в перші роки зменшити розмір страхових платежів буде неможливо. Доведеться платити обумовлену суму або розривати страховку і втрачати гроші. Згодом (після формування викупної суми) можливість зменшення платежів у клієнтів все ж таки з'являється. Деякі великі компанії йдуть назустріч страхувальнику і надають кредити на внесення платежів. Правда, відсотки у них не нижче, ніж у банків-кредиторів. Зменшення страхової суми і внесків, природно, відіб'ється на розмірі виплати. Вона буде менше.

Сьогодні ситуація в країні не дає говорити про стабільність цього продукту й про великі доходи людям, які користуються цим видом страхування. Втім, серед клієнтів особливого ажіотажу щодо накопичувальних видів страхування ніколи і не спостерігалось.

Такий стан справ спостерігається у зв'язку з відсутністю перспективи. Крім того, багато в чому цей ринок тримається на страхуванні фізичних осіб. А в нашій країні немає культури страхування серед населення. Набагато частіше люди взагалі не довіряють системі страхування.

Наразі спостерігається тенденція зниження доходу домогосподарств. Падіння доходів "компаній життя" пов'язане саме з цим, але ніяк не з падінням популярності страхування життя. Ринок має дуже низький обсяг доходу (менше 1 млрд. грн. на рік), а розмір інвестицій у розвиток бізнесу досить великий. І отримати віддачу від цього виду страхування можна тільки на розвинених ринках. Наш ринок страхування життя знаходиться в зародковому стані.

За прогнозами учасників ринку, в 2011 р. ринок страхування життя все-таки тримається на плаву. І за сприятливого збігу обставин може вийти на рівень 2008 р. Лінія росту ринку, за оцінками експертів, буде аналогічна до зростання ВВП країни.

ПРОБЛЕМИ РИНКУ АВТОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

доц. Козін Е. Г., студентка гр.Ф-81 Остріщенко Н. В.

Особливе місце у структурі страхового захисту відводиться майновому страхуванню, найбільш серед якого набуло розвитку страхування автомобільного транспорту.

Актуальність розвитку автотранспортного страхування випливає з того, що швидке зростання парку автомобілів в Україні зумовлює збільшення числа дорожньо-транспортних пригод та пов'язаних з ними збитків, заподіяних життю, здоров'ю, майну громадян. Адже кожного дня лише тільки в Києві реєструється понад 50 нових автомобілів, отже кількість аварій на дорозі кожного дня тільки збільшується, з чого зробимо висновок: незастрахована машина — втрачена машина.

Фактично автомобіль в Україні можна застрахувати трічі:

- Автоцивілка — обов'язкове страхування цивільної відповідальності перед третіми особами.
- Водій та пасажир — страхування водія і пасажирів від нещасного випадку. Цей вид має на меті виплату коштів у результаті нанесення шкоди здоров'ю або смерті водія та пасажирів авто у разі ДТП. Найменш розповсюджений вид страхування.
- Страхування КАСКО (авто каско) - найпопулярніший вид автострахування, який має на увазі добровільне страхування майнових інтересів клієнта, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням транспортним засобом і додатковим обладнанням встановленим на ньому (страхування наземного транспорту).

Здійснює страхування автотранспортних засобів фізичних осіб на випадок їх втрати або пошкодження внаслідок:

2. дорожньо-транспортної пригоди;
3. стихійного лиха, самовільного падіння предметів на застрахований транспортний засіб, нападу тварин;
4. пожежі, вибуху, самозаймання;
5. протиправних дій третіх осіб, не пов'язаних з незаконним заволодінням. А саме: крадіжки або спроби крадіжки, грабежу, розбою тощо;
6. незаконного заволодіння шляхом крадіжки, грабежу, розбою.

Проблеми автострахування в Україні на даний момент є дуже актуальними оскільки постійно зростає кількість махінацій на ринку страхування. Все частіше фальсифікують ДТП, викрадення автомобілів, які були придбані у кредит, умовчування важливої інформації, яка має значення для страховика при прийнятті рішення про виплату. З огляду на це страхові компанії підняли ціну на каско . Але не на всі автомобілі, а лишень на ті, які

на їх думку, при ДТП отримують найбільш серйозні пошкодження і лідирують по кількості викрадень. До таких авто страховики віднесли машини, які були виготовлені в КНР, Ірані та Росії. Так до цього списку потрапила і «Таврія». Найбільш небезпечним автотранспортом назвали «Шевроле Авео» та «Деу Ланос».

Ще однією, не менш важливою проблемою є невпевненість власників транспортних засобів в тому, що у разі настання страхової ситуації їм буде виплачене відшкодування, подібні проблеми зі страховими виплатами за договорами авто-КАСКО для багатьох автовласників є стримувальними чинниками при прийнятті рішення про страхування свого авто, більшість з них також лякає паперова тяганина, що пов'язана з виплатою відшкодування. Також немало проблем є причиною фінансової неосвіченості та страхової культури клієнтів. Більшість страхувальників не звертають увагу на важливі пункти угоди або навіть не читають договорів. Так, мало хто з страхувальників, які купують машину через банк, помітять, що при страховому випадку вигодонабувачем по договору є банк і сума страхового відшкодування перераховується банку в рахунок погашення боргу, а ремонтувати автомобіль страхувальник змушений за власні кошти. Крім того, мало хто з власників авто має уявлення про таке поняття, як франшиза, яка зараз присутня у всіх договорах ризикового страхування.

Автоцивілка - один з важливих видів страхування, та українські водії шукають способи мінімізувати свої витрати на цей вид, що є недопустимим. Є також такий негативний фактор як недостатній контроль з боку МВС за наявністю полісів цивільно –правової відповідальності у власників автомобілів.

За даними асоціації страхових організацій України, виплати за нанесену здоров'ю та життю шкоду складають 10% від загального обсягу зібраних страховиками премій, тоді як в європейських країнах цей показник сягає 70%. За шкоду, нанесену здоров'ю, постраждалому в середньому виплачують 2,5 тис. грн., тоді як за збиток за майно – 5 тис. грн.

Як видно зі статистики збитки за майно оцінюються дорожче ніж життя, що є недопустимим. Справа в тому, що на відміну від світової практики, в Україні стягнути значну суму компенсації моральної шкоди важко навіть через суд.

Поширенні також протизаконні дії з боку страховиків. Зловживання з боку страхової компанії можуть полягати в порушенні умов договорів страхування (прострочення термінів виплати страхового відшкодування, розрахунок неправильних сум страхових відшкодувань).

Страхові компанії повинні швидко адаптуватися до всіх змін, які проходять, адже обсяги ринку Каско будуть тільки зростати у зв'язку зі зростанням кількості автомобілів.

НЕОБХІДНІСТЬ ВІЛЬНОГО ДОСТУПУ ДО СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

доц. Козін Е. Г., студентка гр. Ф-81 Скобенко М. В.

Національний страховий ринок представлений досить широким спектром страхових компаній і товариств за статусом та організаційними формами, що є позитивним моментом у формуванні інфраструктури. Загальна кількість страхових компаній станом на квітень 2011 року становила 453.

У міру формування ринкових відносин і розвитку світової економічної системи розширюється завдання і роль страхування як регулятора відтворювальних процесів на макро- та макрорівнях. Страхування є важливим інструментом забезпечення безперервності, стабільності розвитку суспільного виробництва і головним засобом захисту бізнесу й добробуту громадян. Тож сьогодні одним із завдань держави є забезпечення стабільного розвитку ринку страхування й підвищення його ролі в розвитку економіки країни, що б могло захистити господарську діяльність юридичних та фізичних осіб від матеріальних втрат тощо. Розвиток економіки, зміна форм власності та економічного механізму управління в державному секторі економіки зумовлюють переорієнтацію суб'єктів господарської діяльності на захист від ризиків втрати або пошкодження майна, заподіяння шкоди здоров'ю працівників шляхом упровадження перевірених світовою практикою форм і видів страхування. Але страхування в Україні стримується значною закритістю інформації про ринок і його учасників, чому сприяє відсутність виразних нормотворчих ініціатив щодо вирішення зазначеної проблеми. Тому на сьогодні можна зазначити, що лише 15% населення користується послугами страхування. В цілому, за 2010 рік укладено понад 18 млн. договорів страхування з фізичними особами, що на 0,2% менше, ніж в 2009 році (в основному за рахунок страхування майна (-44,4%), КАСКО (-23,1%), страхування відповідальності (-18,8%) і ДМС (-13,2%).

Основними проблемами розвитку ринку страхування та забезпечення доступності страхових послуг являються:

- завищення вартості страхування;
- відмова в наданні страхової послуги;
- не надійність багатьох страхових компаній;
- обмеженість переліку страхових ризиків;
- низькі фінансові можливості страхових компаній щодо покриття великих ризиків тощо.

Це все викликає значну недовіру до послуг страхування з боку населення.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

доц. Козін Е. Г., студентка гр.Ф-81 Сургучева О. С.

Страховий бізнес у країнах з розвинутою економікою є одним з найбільш прибуткових. З набуттям Україною незалежності, економічні й соціальні перетворення, що відбуваються, зумовили необхідність побудови адекватної системи страхування, яка б стала надійним захистом для юридичних і фізичних осіб від матеріальних втрат, спричинених стихійним лихом, нещасним випадком чи іншими ризиковими обставинами.

Страхування – об'єктивно необхідний атрибут ринкової економіки. Світовий досвід переконує, що одним із важливих індикаторів стану економіки будь-якої країни ринкової орієнтації є розвиток страхування.

Страхова галузь України зазнає нині безпрецедентних змін. У найстисліші строки потрібно подолати шлях від централізованої планової економіки до господарства, що функціонує на ринкових засадах. Зміни мають бути фундаментальні й стосуватися всіх аспектів еволюції суспільства.

Головні перетворення полягають у структурних змінах форм власності. Ці зміни, у свою чергу, зумовлюють відповідну трансформацію форм її страхового захисту. Серед змін, які відбуваються нині в Україні, найістотніше вплинути на подальшу долю страховиків можуть наступні:

1.Здійснення приватизації майна переважної кількості підприємств, що раніше належали до державного сектора економіки. Це зумовлює підвищення страхового інтересу як щодо захисту майна, так і щодо страхування відповідальності підприємств.

2.Зміни в джерелах сплати страхових платежів. Тепер і за добровільними видами страхування майна підприємств (включаючи транспортні засоби, вантажі) страхові премії додаються до витрат на виробництво, що відповідно зменшує базу оподаткування.

3.Зростання рівня реальної середньої заробітної плати працюючих. Ця зміна дає нові можливості активізувати залучення населення до страхування життя, від нещасних випадків, страхування нерухомості, транспортних засобів та домашнього майна.

*4.Суттєве зниження рівня інфляції.*Завдяки цій обставині зміцнюється довіра страхувальників до реальності відшкодування збитків.

*5.Стан криміногенної ситуації.*Призводить до підвищення рівня збитковості за багатьма договорами(особливо у великих містах).

6.Зміна порядку нарахування і віднесення на витрати амортизаційних відрахувань на основні засоби.

7.*Очікуване збільшення кредитних інвестицій у підприємницьку діяльність.* Це потягне за собою, зокрема, збільшення масштабів використання страхових послуг у частині страхування майна від вогню і стихійного лиха, технічних ризиків, майна, що передбачається під заставу, страхування відповідальності.

8.*Коливання банківської облікової ставки.* Безпосередньо впливає на прояв заощаджувальної функції страхування, вносить відповідні зміни в доходи страховиків від розміщення депозитів..

9.*Поглиблення проблеми безробіття.* Зумовлює зростання потреби у страхуванні роботодавця на цей випадок.

10. *Поява в регіонах нових страховиків, що володіють аналогічними ліцензіями на страхову діяльність.* Компанія має ретельно вивчати можливості своїх конкурентів і відповідно реагувати підвищенням якості своїх послуг.

11.*Доцільність залучення до реалізації полісів страхових посередників.* Страхові брокери й агенти сприяють, як правило, зростанню кількості договорів і розширенню географії страхувальників, а це позитивно позначається на надходженні страхових премій і формуванні раціональної структури страхового портфеля.

12.*Посилення спілкування з потенційними страхувальниками.* Надання їм різних консультацій з ризик-менеджменту, страхування ризиків та інших питань, що не виходять за межі статутної діяльності компанії.

13.*Можливості тіснішої взаємодії з місцевими органами влади.* Ці стосунки можуть виявлятися у взаємному прагненні розслідувати причини страхових подій, створити зручніші умови для розміщення офісу компанії, фінансувати за рахунок коштів страховика ряд запобіжних заходів..

Для якісного функціонування системи страхування в Україні потрібне постійне її вдосконалення. Основними напрямками такої роботи є:

1. розвиток й удосконалення нормативної бази;
2. обґрунтування й досягнення оптимальної структури між різними формами страхування;
3. залучення коштів страхових фондів на потреби інвестиційних вкладень;
4. інтеграція страхування до європейських страхових структур;

Отже, державна політика, спрямована на приватизацію, проведення протиінфляційних заходів, упорядкування оподаткування як страхувальників, так і страховиків, відсоткових ставок, валютних курсів, фінансового контролю, забезпечує серйозні передумови для активізації страхової діяльності. Стратегія кожної конкретної компанії полягає в тому, щоб максимально скористатися цими можливостями. Разом з тим мають бути своєчасно враховані й чинники, що ускладнюють роботу страховиків.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ ДЛЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

доц. Козін Е. Г., студентка гр.Ф-81 Сургучева О. С.

Одним з основних заходів забезпечення стабільності розвитку страхового ринку України є формування ефективного державного регулювання з урахуванням міжнародних принципів та стандартів. Одним із напрямів державного регулювання є захист прав споживачів страхових послуг. Базовий закон у сфері страхування – це Закон України «Про страхування», в ст. 35 якого відзначено, що державний нагляд за страховою діяльністю здійснюється з метою дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів страхувальників. Про відсутність на державному рівні належного захисту прав споживачів страхових послуг було присвячено багато наукових праць вітчизняних та іноземних економістів, а також круглих столів, конференцій, дискусій. Вони знайшли відображення у працях Базилевича В. Д., Базилевич К. С., Бугасьові С.Ю., Временко Л. В., Фурмана В. М., Шумелди Я. П.

Нажаль, діюче нині законодавство, зокрема Закон України «Про захист прав споживачів», не визначає конкретних методів та шляхів практичної реалізації захисту прав споживачів страхових послуг. А спеціальні нормативно-правові акти у сфері страхування містять відокремлені норми з конкретних питань страхової діяльності, не об'єднані єдиним принципом всебічного, комплексного захисту прав страхувальників.

Як наслідок, практика сьогодення свідчить про наявність значних проблем щодо захисту прав страхувальників, наслідком яких є катастрофічно низький рівень довіри населення до страховиків. Розв'язанню проблеми кризи довіри може допомогти комплексний підхід, шляхом аналізу трьох взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих змістовних частин (соціально-економічної, психологічної та інформаційно-правової), який можна використовувати як методологічну основу визначення шляхів організації ефективної системи захисту прав страхувальників.

Науковці вже давно акцентують увагу на таких проблемах законодавчого регулювання страхового ринку: як відсутність законодавчо чітко закріпленої процедури взаємодії ринку страхових послуг із державними органами виконавчої влади у процесі прийняття рішення стосовно регулювання страхової діяльності; необхідність забезпечення чітких та однозначних норм закону щодо інформаційної взаємодії страхових організацій та державних органів на етапі врегулювання страхових випадків.

Удосконалення страхового законодавства, у тому числі тих його аспектів, що стосуються захисту прав учасників страхового ринку від порушень їх прав та інтересів, – тривалий і безперервний процес. Було затверджено декілька програм розвитку страхового ринку, але відчутних покращень не відбулося.

Для розв'язання проблем Урядом було запропоновано Концепцію захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг в Україні (далі – Концепція) та розроблено План заходів щодо її реалізації. Дана Концепція визначає основні проблеми у сфері захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг, мету, принципи, завдання Концепції, а також встановлює етапи реалізації заходів щодо вирішення цих проблем. Запропоновані у Концепції шляхи і способи захисту прав споживачів небанківських фінансових послуг є досить загальними і за кожним пунктом потребують відповідної деталізації і розробки спеціального механізму реалізації. Зокрема, такими «всеосяжними» способами є: активізація процесів адаптації національного законодавства з питань захисту прав споживачів до законодавства Європейського Союзу; координація роботи органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, та інших центральних органів виконавчої влади щодо захисту прав споживачів; створення сучасної інфраструктури захисту прав споживачів з урахуванням практики країн Європейського Союзу (створення асоціацій захисту прав споживачів, запровадження інституту омбудсмена, іншого механізму досудового розгляду скарг та розв'язання спорів), та ін. Ціла низка способів спрямована на інформаційне забезпечення споживачів: запровадження освітніх програм для споживачів; активізацію діяльності органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, щодо інформування громадськості; забезпечення інформування населення через засоби масової інформації та ін. Однак, очікувати на результати, зазначені у Концепції, лише за реалізації цих способів не представляється можливим – такі орієнтири не можуть стати досяжними лише завдяки наголошенню на інформаційно-правовому аспекті, поверхневому торканні соціально-психологічних аспектів і повного залишення без уваги економічної складової довіри.

Концептуальні засади державної страхової політики в Україні поки що не сформовані остаточно і потребують доопрацювання. Враховуючи різноспрямованість категорії довіри, представляється, що державний вплив на неї, в тому числі, і через захист прав споживачів страхових послуг, потребує комплексного підходу і має проводитися з урахуванням її трьохаспектного характеру. Без цього в повному обсязі не можуть бути досягнуті ті очікувані результати, що зазначені у програмних документах уряду.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

студентка гр.Ф-83 Кривоzub В. О.

На сучасному етапі розвитку української економіки виникає потреба в модернізації українських підприємств, покращенні рівня їх технічного переоснащення, забезпеченні новими робочими місцями. Здійснити модернізацію основних фондів та отримати нове сучасне високотехнологічне обладнання, не відволікаючи власні ресурси підприємству дозволяє лізинг.

У розвинених країнах лізинг - це давно розповсюджений фінансовий інструмент, який сприяє мобілізації коштів для інвестицій, а також забезпечує гарантоване використання інвестиційних ресурсів з метою реконструкції і розвитку виробництва. На Заході лізингові компанії давно та успішно конкурують з банками. В Україні цей інструмент розвинений слабо, хоча потреба у лізингових операціях виникає у багатьох суб'єктів господарювання різних галузей економіки. Великий попит на цю послугу змушує експертів говорити про реальні можливості розвитку лізингу в Україні найближчим часом.

Коли ми говоримо про необхідність використання лізингу в нашій країні, то необхідно визначити основні переваги використання лізингових операцій.

По-перше, за відсутності дієвої державної підтримки малого підприємництва, прямих інвестицій у цю сферу діяльності, а також неможливості отримання дешевих кредитів, лізинг дозволяє підприємцю (виробнику) розпочати власну справу без значних стартових капіталовкладень.

По-друге, лізингоотримувач має змогу скористатися податковими пільгами — лізингові платежі відносяться на собівартість продукції, включаються до витрат і, таким чином, зменшують розмір оподаткованого прибутку.

По-третє, можливість укладання лізингових угод без надання застави. Також, завдяки лізингу активізується інноваційна діяльність, підвищується ліквідність підприємства.

На даний час в Україні створено Всеукраїнську асоціацію «Укрлізинг», до складу якої входять близько 100 учасників, у тому числі 5 банків, 3 державні лізингові компанії, близько 30 комерційних лізингодавців. Серед найбільших лізингових компаній ВТБ «Лізинг Україна», Райффайзен «Лізинг» Аваль, ІНГ «Лізинг Україна», ОТП «Лізинг» та ін.

За підсумками дослідження ринку лізингу в Україні, проведеного Асоціацією «Українське Об'єднання Лізингодавців» спільно з Держфінпослуг за останні роки було відмічено ряд позитивних зрушень.

Впродовж року відбувся стрімкий ріст обсягів надання лізингових послуг, збільшився загальний портфель існуючих угод на 20%, а їх вартість зросла вдвічі. При цьому, у порівнянні з 2010 роком, спостерігається незначне зростання (на 2,01%) питомої ваги договорів строком дії від 5 до 10 років та зменшення на 2,07% довгострокових договорів (більше 10 років), питома вага інших видів договорів змінилась несуттєво. Серед угод фінансового лізингу у 2011 році, як і раніше, переважають угоди в галузі транспорту (60,67%), сільського господарства (12,85%), будівництва (8,99%) та сфері послуг (5,04%).

Найбільшим попитом серед предметів лізингу користується транспорт (51,94%), а також сільськогосподарська (12,69%) і комп'ютерна техніка (5,94%).

Основними джерелами фінансування лізингових операцій в поточному періоді були позичкові кошти, в тому числі банківських кредитів (91,77%), при цьому їх питома вага збільшилась більше ніж на 44% у порівнянні з минулим роком, а питома вага власних коштів лізингових компаній у порівнянні з минулим роком зменшилась більш ніж на 44% і становить 8,06%.

В короткостроковій перспективі на ринку лізингу можна прогнозувати його подальший розвиток при підвищенні вимог лізингових компаній до фінансового стану потенційних клієнтів.

Необхідно також відзначити, що не тільки українські, але й закордонні експерти вважають лізингову діяльність в Україні перспективною. Для активізації інвестиційної активності іноземних лізингодавців, в першу чергу, необхідне розповсюдження інформації про український лізинговий ринок, його потенціал, українські лізингові компанії, досвід їх роботи на світовому лізинговому ринку.

На сьогоднішній день лізинг - найперспективніший фінансовий інструмент, здатний ефективно розвивати виробництво та активізувати інвестиційний процес в країні. Використання лізингу дасть можливість для швидкого оновлення основних фондів та залучення іноземних інвестицій, що, в свою чергу, позитивно вплине на фінансовий стан підприємства, регіону та економіки України в цілому.

Науковий керівник: ст. викладач Абрамчук М. Ю.

РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

студентка гр. Ф-01 Кужель І. М.

Ринок цінних паперів в Україні розпочав своє становлення у 1991 році з прийняттям Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» (поновлено Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок»). За 20 років його функціонування вдалося досягнути певних позитивних результатів. На сьогодні, як на законодавчому, так і на організаційно-інституційному рівнях реалізована переважна більшість заходів, зазначених у відповідних нормативно-правових актах щодо розвитку фондового ринку України.

Динаміка показників економічного розвитку України в 2010 році, зокрема і ринку цінних паперів, свідчить про закріплення позитивних тенденцій. Серед головних позитивних змін, які були характерні для економіки України в цей період та сформували надійну основу для подальшого зміцнення ринку цінних паперів, а також сприяли відновленню її інвестиційної функції, можна виділити такі: подальше уповільнення споживчої інфляції, зростання індексу промислової продукції.

Ще одним важливим показником для українського ринку цінних паперів є досягнення рівня світових фінансових ринків, збільшення попиту на акції українських емітентів з боку іноземних фондів, а також поступове переміщення на фондовий ринок засобів з валютного ринку і ринку банківських депозитів.

Але існують нагальні проблеми, які заважають подальшому розвитку фондового ринку це — низька ліквідність та капіталізація, масштабний дефіцит внутрішніх грошових ресурсів для інвестицій, мізерна частка біржового сегменту ринку, висока фрагментарність біржової та депозитарної структури. [2]

Є ще один істотний момент — український ринок цінних паперів відчуває серйозний брак капіталовкладень і є проблема із залученням іноземного капіталу, причиною чого є політико-економічний стан країни.

В Україні існує низький рівень знань, поінформованості населення щодо функціонування ринку цінних паперів. Населення не має навіть базових знань щодо можливої користі вкладення коштів у цінні папери, щодо процесів, які відбуваються на фондовому ринку, — а тому не може оцінити можливі переваги та втрати. [1]

Розвиток ринку цінних паперів сприятиме виходу держави із кризи, стабілізації економічного становища та підвищенню добробуту людей. А для цього, крім подолання гіперінфляції, необхідне здійснення ряду невідкладних

заходів. Важливим з них є здійснення випуску та обігу державних всеукраїнських та муніципальних цінних паперів, необхідним є вирішення на державному рівні комплексу питань щодо вільного обігу в Україні цінних паперів іноземних компаній. Слід більш ефективно використовувати наявні можливості структур, що вже працюють на національному ринку цінних паперів, насамперед Української фондової біржі з її інфраструктурою.

Фондовий ринок має бути стабільним, що сприятиме зміцненню довіри населення до цінних паперів, залучить іноземних інвесторів, а наявність єдиного центру котирування створить сприятливі умови для здорової конкуренції торговців з одночасним збереженням гарантій для інвесторів та емітентів.

В умовах, що склалися в Україні, необхідний більш інтенсивний розвиток державно-правового регулювання ринку цінних паперів, який в свою чергу, створює умови для саморегулювання. Слід зайнятися підготовкою фахівців з питань фондового ринку та корпоративного управління, встановити кваліфікаційні вимоги. [2]

До того ж, в Україні відсутня торговельна інфраструктура для дрібних інвесторів, а торговці цінними паперами звертають увагу на дрібних власників лише тоді, коли скуповування їхніх акцій обіцяє надприбутки. Посилити захист прав міноритарних акціонерів і, водночас, активізувати участь населення в операціях фондового ринку можна шляхом підвищення його поінформованості про операції, реалізації спеціальних просвітницьких програм з питань організації, можливих ризиків, притаманних цьому виду діяльності. [1]

Для вирішення розглянутих проблемних питань і стимулювання подальшого розвитку ринкових відносин Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку було розроблено проект розвитку фондового ринку на 2011 – 2015 роки, що має сприяти їх подальшому розвитку. [2]

Отже, ринок цінних паперів в Україні ще перебуває в стадії свого становлення. Поступово розвиваючись, він виявляє низку проблем, вирішення яких призведе до удосконалення інфраструктури ринку, який сприятиме стабілізації економічного становища взагалі.

1. Горячева А. «Сучасний стан та перспективи розвитку цінних паперів України»: [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=1048>

2. Журнал «Ринок цінних паперів України» — НКЦПФР: [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/>

СПЕЦИФІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

студентка гр.Ф-81 Левченко Г. М.

Україна стала однією з провідних країн світу, яка займається розробкою сучасного математичного забезпечення обчислювальних машин і систем, оскільки основу цих розробок становлять сучасні математичні методи оптимізації і системного аналізу, методи математичного моделювання та дослідження складних процесів і об'єктів, теорія програмування та методи захисту інформації при формуванні баз знань і баз даних і передачі цих даних каналами зв'язку в різноманітні комп'ютери і системи. Саме в даних галузях науки Україна потужна, адже тут активно працюють відомі у світі наукові школи. Ці школи проходили становлення та міцніли роками і сьогодні можуть досягти неабияких результатів у галузі розробки комп'ютерних програм та технологій.

Розвиток ефективних комп'ютерних технологій постійно перебуває у центрі багатьох науковців розвинених країн, адже вони можуть підвищити швидкість і ефективність розв'язання багатьох задач – у сферах вивчення проблеми державного управління і регулювання, екологічних, біологічних, економічних, медичних, військових задач, проектування різних складних об'єктів, а також захист інформації, що знаходиться у відповідних повідомленнях. Для того, щоб сучасне інформаційне суспільство розвивалося в належному руслі, необхідне впровадження усіх вищезазначених заходів.

Існує безліч комп'ютерних технологій, які вже ефективно використовуються і підлягають постійному вдосконаленню. Розглянемо їх.

Комп'ютерні технології у вивченні складних економічних явищ: дані технології використовуються для автоматизації складних фінансових розрахунків. Відстеження оптимального ходу виконання боргових зобов'язань; передбачення можливих наслідків прийняття рішень тощо. За словами спеціалістів Інститутів прикладного системного аналізу, програмних систем, кібернетики НАН України, ці технології можуть допомогти істотно поповнити бюджет України.

Інформаційні технології, які використовуються для обслуговування державного боргу. Дані технології стали популярними під час розвитку фінансової кризи, коли постала гостра потреба в балансуванні національної економіки. Для того, щоб досягти зазначеної мети. Слід скористатися залученням зовнішніх запозичень (наприклад, кредитів МВФ, урядів зарубіжних країн чи іноземних банків) і обрати такий тип кредитів, при якому виконуються обмежувальні умови і мінімізуються боргові зобов'язання країни.

Також розроблені технології, призначені для вирішення проблем прикордонної служби, які було розроблено Інститутом програмних систем НАН України, зокрема інформаційно-телекомунікаційну систему «Гарт» та інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему контролю осіб, вантажів та транспортних засобів, які перетинають кордон України «Аркан». Розвиток технологій комп'ютерного стереозору дозволив побудувати цифрові тривимірні моделі навколишнього середовища за стереотипами зображень. Дані технології були випробувані на відновленні рельєфу місцевості за стереопарами аерофотознімків, а також на побудові тривимірних моделей людських облич.

Значну перспективу подальшого впровадження мають сучасні дослідження і розробки дослідження науковців, які спроектовані на реалізацію так званих терагерцових технологій, а саме на використання спектру частот електромагнітних коливань у діапазоні від 100 ГГц до 3000 ГГц із застосуванням нанoeлектронних компонентів для бездротової передачі надшвидкісних (понад 1 Гбіт/с) потоків даних.

Отже, враховуючи сучасні умови розвитку суспільства та економічних процесів у державі, існує очевидна необхідність дедалі ширшого створення, постійного вдосконалення та впровадження комп'ютерних технологій.

Розвиток та широке впровадження комп'ютерних технологій у життя потребує ділового партнерства між наукою і бізнесом, спільних зусиль наукових установ та комерційних структур. В ідеалі — це забезпечувало б найповнішу реалізацію інтелектуальних і матеріальних можливостей та могло б принести велику користь суспільству.

Науковий керівник: доц. Олійник В. М.

СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

студентка гр.Ф-81 Левченко Г. М.

Для сталого економічного розвитку та підвищення рівня життя і добробуту кожної країни потрібен добре розвинений страховий ринок.

Питання щодо видів, страхових ринків, їх складових, походження страхового ринку України, чинників, які впливають на його розвиток, досліджені вченими на належному рівні. Але на сьогоднішній день недосконалою є система розвитку саме сучасного страхового ринку України, а також недостатньо повно досліджені ті чинники, які сприяють його подальшому розвитку та розширенню.

Завданнями нашого дослідження є аналіз структури сучасного страхового ринку України, узагальнення чинників, які стримують зростання його обсягів, характеристика передумов, які сприяють розвитку страхового ринку, а також узагальнення позитивних тенденцій цього процесу.

На сьогодні розвитку страхового ринку сприяє розвиток фінансових послуг, підвищення інтересу фізичних та юридичних осіб у страховому захисті свого майна, збільшення кількості прибуткових підприємств, а відтак і збільшення доходів населення та ін. Страховий ринок України повинен формуватися в умовах зростання ВВП, зменшення рівня інфляції, стабільності грошової національної валюти, що поставило б Україну на сходінку розвитку європейського страхування. Проте на сучасному етапі страховий ринок за вищезазначеними показниками перебуває на початковій стадії свого розвитку. Страхова галузь в Україні забезпечує перерозподіл лише трьох відсотків ВВП (для порівняння у зарубіжних країнах цей рівень складає 8-10%).

Частка страхового ринку України в загальноєвропейському обсязі страхових послуг становить лише 0,06 відсотка, в той час як в нашій країні проживає 7 % населення Європи. Загалом в Україні страхуванням охоплено лише до 10% ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн 90-95% потенційних ризиків. На сьогодні ринок страхування в Україні становить близько 300 млн. доларів, а темпи його зростання 20-30 % на рік. При цьому до 80% зростання страхового ринку України забезпечується шляхом розвитку не класичного страхування, а різних фінансових схем (капіталізація прибутку; переведення „брудних” грошей у готівку; розмивання активів підприємств).

Передумовою несприятливого розвитку страхування в Україні залишається низький рівень попиту на страхові послуги, причиною чого може стати:

1. Недостатньо високий рівень страхової культури населення;
2. Низький рівень капіталізації багатьох страхових компаній України;
3. Недосконала система захисту прав споживачів страхових послуг;
4. Наявність чималої кількості дочірніх страхових компаній, що не викликає довіри у клієнтів;
5. У сфері обов'язкового медичного страхування відсутня система правового регулювання діяльності страхових компаній;
6. Незначна клієнтська база страховиків.

Через недостатню капіталізацію страхових компаній та їх низькі можливості виплати страхового відшкодування, слід підвищувати їхню фінансову надійність та стабільність наступними шляхами:

- удосконалення механізму формування та розміщення страхових резервів;

- врегулювати питання захисту заощаджень страхувальників за довготерміновим страхуванням життя та пенсійним страхуванням на законодавчому рівні;
- сплатення внесків до статутного страхової компанії лише у грошовій формі (у т.ч. і в іноземній валюті);
- розширення ринку перестрахування та проведення активної участі зі страхувальниками-нерезидентами.

Щоб перетворити страхування в ефективну складову економіки України, слід законодавчо вдосконалити механізм функціонування страхового ринку та привести у відповідність до стандартів Європейського Союзу національне законодавство України, що регулює відносини у сфері страхування.

Ринок страхових послуг України потребує кваліфікованих працівників, які здійснюють свою діяльність у заданій сфері (так як у галузі страхування зайнято лише 0,5% кваліфікованого населення України). Тому доцільно було б створити систему підготовки та сертифікації фахівців зі страхування, а також підвищити їхній кваліфікаційний рівень. Доцільно було б запровадити українськими страховими компаніями позитивний досвід зарубіжних країн в області страхування. Наприклад, створення фонду з компенсації збитків за рахунок платежів страхових компаній, необхідність якого зумовлена недостатнім рівнем страхових виплат страхувальникам, а також великою кількістю відмов страхових компаній у виплатах страхового відшкодування.

Розглянуті напрямки вирішення проблем розвитку страхового ринку України будуть сприяти зростанню ролі страхування в забезпеченні соціального захисту населення і ефективному розвитку економіки в цілому.

Науковий керівник: доц. Козін Е. Г.

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

студент гр. Ф-83 Лютий М. М.

Показники діяльності аграрних підприємств засвідчують, що незважаючи на трансформаційні процеси в галузі АПК, так і не вдалося досягти стійкого зростання сільськогосподарського виробництва. Одним з найбільш суттєвих факторів гальмування розвитку аграрного сектора економіки є недостатнє фінансове забезпечення агропідприємств. Саме тому, питання кредитування сільськогосподарських товаровиробників як одного з найбільш перспективних шляхів залучення фінансових ресурсів, потребують першочергового вирішення. При цьому важливо враховувати специфіку

сільськогосподарського виробництва, яка, в свою чергу, обумовлює особливості формування кредитних відносин в аграрній сфері. Під кредитними відносинами сільськогосподарських підприємств розуміють економічні відносини, які виникають у процесі кредитування аграрного виробництва та спрямовані на забезпечення потреб сільськогосподарських підприємств у кредитних ресурсах на умовах, що враховують базові принципи кредитування та об'єктивні вимоги галузі щодо обґрунтованості строку, обсягу, вартості кредиту, своєчасності його надходження, порядку погашення та сплати відсотків за користування ним. Серед особливостей кредитування сільськогосподарських підприємств можна виділити: тривалість виробничого циклу та сезонність роботи; збитковість, або вкрай низька прибутковість аграрних підприємств, можливий ризик, що пов'язаний з негативним впливом природних факторів; зношеність основних засобів (на сьогодні агропромисловий комплекс України забезпечений технікою лише на 45- 65% від потреби, більшість із якої за своїми показниками як правило невідповідає сучасним вимогам); використання сільськогосподарськими підприємствами землі, як основного засобу виробництва; мораторій на продаж сільськогосподарських земель ускладнює можливість надання кредитів під заставу землі. Важливо наголосити, що одним із факторів, який впливає на кредитні відносини, є екологічний ризик. Адже забруднення навколишнього середовища може знизити продуктивність та якість виробленої продукції рослинництва та тваринництва. Одночасно, застосування до підприємства різних санкцій до забруднення довкілля призведе до зниження прибутковості.

Для забезпечення належної організації кредитних відносин в аграрній сфері важливо визначити та врахувати особливості аграрного виробництва. Перераховані особливості зумовлюють створення специфічних умов кредитування сільськогосподарського виробництва.

Науковий керівник: ст. викл. Абрамчук М. Ю.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

викладач Малахова Л. С., студентка гр. Ф-91 Савельєва Г. С.

Важливого значення для функціонування підприємств в ринкових умовах економіки набуває самостійне планування та здійснення фінансово-господарської діяльності. При цьому найбільша увага приділяється їх фінансовій незалежності від зовнішніх кредиторів, забезпеченню стабільності та прогнозуванню можливостей економічного зростання, що є неможливим

без визначення таких базових характеристик, як платоспроможність та фінансова стійкість, яка є однією з головних умов успішної і стабільної роботи підприємства в ринкових умовах.

У загальному розумінні "стійкість" трактується як властивість системи так реагувати на зміни зовнішнього середовища, щоб не лише генерувати чинники, які зумовлюють її врівноважений стан, а й забезпечувати подальший розвиток.

Існує багато визначень поняття фінансової стійкості, в яких авторами виділяються ті чи інші аспекти фінансово-господарської діяльності та ознаки стабільності, котрі повинні відповідати вимогам врівноваженого стану підприємства. При цьому деякими авторами робиться акцент на забезпеченні стійкості у довгостроковій перспективі.

Так, наприклад, М.С. Абрютіна й А.В. Грачов наводять наступне визначення: фінансова стійкість підприємства є не що інше, як надійно гарантована платоспроможність, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури й поведінки партнерів.

Багато авторів зазначають про важливе місце фінансової стійкості у системі складових елементів фінансової стабільності підприємства. Тому з метою забезпечення фінансової стабільності функціонування підприємства у перспективі постає потреба у точному визначенні рівня фінансової стійкості та в її кількісній оцінці. При цьому, велику увагу необхідно приділяти визначенню достатньому рівню фінансової стійкості, низки факторів, що обумовлюють межу стійкості, обґрунтованості методичних підходів до її оцінки, особливо в умовах кризового періоду економіки. Так як, недостатня фінансова стійкість підприємства може призвести до його неплатоспроможності, а надлишкова – сприятиме створенню "зайвих" запасів та резервів, у зв'язку з чим зростуть витрати на їх утримання, спостерігатиметься недоотримання прибутку та гальмування темпів економічного розвитку підприємства [1].

Щодо окремого підприємства, котре функціонує як відокремлена, автономна частка загальноекономічної системи, то його еволюційна характеристика у конкретному часі визначається як фінансовий стан.

В умовах ринку фінансовий стан підприємства розкриває не лише ступінь його життєдіяльності, а й потужність чинників розвитку, яка акумулюється в його стійкості. Очевидно, що найстійкішим є статичний стан, тобто стан спокою. Проте коли йдеться про характеристику стану певного, необхідно брати до уваги ту обставину, що будь-який процес - це дія, рух, а рух не може бути статичним - він динамічний у суті свого прояву. Застосування терміну "стабільність" до характеристики фінансового стану підприємств є ознакою сталості руху як динамічного процесу, що має певну швидкість, темп, вимір прояву у порівнянні розмірностей теперішнього стану

з минулим. Застосування терміну "стійкість" до динамічного процесу характеризує сталість його прояву в часі .

У процесі функціонування кожне підприємство прагне досягти та підтримувати стійкий фінансовий стан, ліквідність та платоспроможність. На сьогодні однією з основних перешкод до забезпечення успішного функціонування підприємств України є не достатній рівень комплексної оцінки фінансової стійкості, яка б надавала керівництву можливість своєчасно виявляти слабкі місця та приймати вірні рішення щодо забезпечення стабільності фінансового стану підприємства.

Отже, з метою відповідності сучасним умовам бізнесу та успішному функціонуванні підприємству необхідно використовувати підхід індикативного планування фінансовою стійкістю, на основі формування системи індикаторів, що визначатимуть стан суб'єкта господарювання та заходів впливу на нього. Основною цільовою функцією планування при цьому стає забезпечення довгострокової конкурентоспроможності, яка обумовлює ефективність та стійкість об'єкта господарювання на ринку.

1. Лашенко О. Ю. Управління фінансовою стійкістю підприємства // О. Ю. Лашенко, В. В. Якименко [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_2/Laschenko_210.htm
2. Заюкова М. С. Теорія фінансової стійкості підприємства: Монографія / М. С. Заюкова, О. В. Мороз, О. О. Мороз, Т. М. Кравченко, І. М. Кулік, Л. В. Мосійчук, І. Б. Паламар. – Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2004. – 155 с.

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

студентка гр. Ф-11 Маринич Н. В.

Для того, щоб забезпечити людині достатній життєвий рівень після закінчення активної трудової діяльності, в Україні запроваджено сучасну трирівневу пенсійну систему. Вона базується на трьох незалежних один від одного рівнях, два з яких – обов'язкові, а один – добровільний.

Відповідно до чинного законодавства недержавне пенсійне забезпечення (третій рівень) здійснюється:

– **недержавними пенсійними фондами** шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

– **страховими організаціями** шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

– **банківськими установами** шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Розвиток недержавного пенсійного забезпечення обумовлюється такими чинниками:

- **демографічні**: посилення демографічного старіння населення, що призводить до незбалансованості демографічного навантаження на працездатне населення. Згідно зі статистичними даними, вже сьогодні на двох пенсіонерів припадає усього троє працюючих. За прогнозом уряду до 2050 р. кількість пенсіонерів в Україні збільшиться у два рази;

- **соціальні**: перехід до ринкової економіки зумовив відмову від принципу "працюючі повинні забезпечувати грошима непрацюючих"; зниження економічної активності працездатного населення; масштабна трудова міграція працездатного населення; поширення тіньової зайнятості і тіньових доходів; наявність у значної частини працюючих пільг із сплати внесків у Пенсійний фонд; низький рівень заробітної плати, високий рівень заборгованості зі сплати внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування призводить до дефіциту коштів Державного Пенсійного фонду.

На шляху ефективного розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення на сучасному етапі стоять такі перешкоди:

1. Недостатній рівень державної підтримки в сфері пропаганди недержавного пенсійного забезпечення. Населення здебільшого є непоінформованим про концепцію пенсійної реформи в Україні.

2. Недосконалість нормативно-правової бази з питань недержавного пенсійного забезпечення.

3. Оподаткування. Невирішені питання стосовно оподаткування та надання податкових пільг у системі недержавного пенсійного забезпечення.

4. Неефективна діяльність фінансового ринку. Досить складною і проблематичною залишається процедура доступу недержавних пенсійних фондів до зовнішніх фінансових ринків, тобто до іноземних інвесторів. Про що свідчить факт, що у інвестиційних портфелях недержавних пенсійних фондів практично відсутні іноземні цінні папери.

5. Низький рівень довіри населення до нового фінансового ринку як споживача його послуг.

Загалом, аналізуючи систему недержавного пенсійного забезпечення з точки зору кількості функціонуючих недержавних пенсійних фондів та збільшення кількості її учасників, ситуація є задовільною. Проте, враховуючи результати країн Європи, які аналогічно проводять перебудову пенсійної системи, а також враховуючи що Україна більш ніж 17 років тому перейшла на ринкову економіку, ситуація із недержавним пенсійним забезпеченням

викликає занепокоєння. Так, аналізуючи статистичні дані, до недержавних пенсійних фондів залучено менше як 2 % працюючого населення. У країнах із розвинутою ринковою економікою ці показники в десятки разів більші, хоча дохідність.

Тому перед державою стоїть нагальне завдання створювати сприятливі умови для розвитку фінансового ринку України, а саме для розвитку та популяризації системи недержавного пенсійного страхування, дохідність якого перевищує 35–40%.

1. Закон України "Про недержавне пенсійне забезпечення" зі змінами та поправками від 08.07.2011 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>

2. Где копить деньги на безбедную старость? Какие бывают пенсионные фонды и какова их доходность. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – <http://news08.join.com.ua/?p=727>

3. Момотюк Л.Є. Роль недержавних пенсійних фондів у системі пенсійного забезпечення / Момотюк Л.Є. // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 71–77.

4. Сандлер Д. Особливості впровадження системи недержавного пенсійного забезпечення [Електронний ресурс] / Журнал Верховної Ради України "Віче". – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/722/>

Науковий керівник: доц. Захаркін О. О.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОРТФЕЛЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

доц. Олійник В. М., студент гр. Ф-73 Лещенко Ю. І.

Для будь-якого фінансового інвестора одним із найважливіших завдань виступає визначення оптимальної структури портфеля цінних паперів та вибору методів її формування. Підтвердження важливості та актуальності даної наукової проблеми можна знайти хоча б у тому, що розробники портфельної теорії (Г.Марковіц, У.Шарп) ставали лауреатами Нобелівської премії.

Підвалини теорії формування оптимального портфеля з відповідним математичним обґрунтуванням були закладені у 1952 р. Г.Марковіцом. Подальший розвиток теорія портфеля набула у працях У.Шарпа, Д.Тобіна, Д.Лінтнера, У. Беррі, Р. Вінса, Ф.Фабозці та ін.

Проте, незважаючи на велику кількість публікацій з даного питання, дослідниками не було здійснено порівняння ефективності застосування моделей оптимізації портфеля фінансових інструментів в умовах молодих, недавно створених фондових ринків (наприклад, пострадянського простору).

Оптимальний портфель за У.Шарпом та Г. Марковіцем можна охарактеризувати наступною системою обмежень (1).

$$\begin{cases} \sigma_p^2 \rightarrow \min \\ \sum_{i=1}^N X_i = 1 \\ X_i \geq 0, i = \overline{1, N} \\ R_p = \text{const} \end{cases}, \quad (1)$$

де σ_p^2 - дисперсія портфеля цінних паперів;

X_i – частка i -го цінного папера у портфелі фінансових інструментів;

N – кількість цінних паперів у інвестиційному портфелі;

R_p - дохідність портфеля, що вимагається інвестором.

Математичний вираз $R_p = \text{const}$ у даному випадку означає, що очікувана дохідність портфеля задається інвестором. Таким чином, задаючи необхідний рівень дохідності нескінченну кількість разів, інвестор зможе побудувати ефективну множину портфеля цінних паперів.

У даному дослідженні було сформовано портфель із 6 цінних паперів. Базою дослідження було обрано біржу РТС, оскільки українські фондові біржі не мають відповідної інформаційної бази, а також на них не забезпечується достатня ліквідність цінних паперів. Для формування портфеля було обрано цінні папери таких компаній, як "Уралкалій" (біржове кодування - URKA), "Роснафта" (ROSN), "Газпром" (GAZP), ГМК "Норільський нікель" (GMKN), "Лукойл" (LKOH), "Сбербанк" (SBER). Ці інструменти обрано тому, що вони найбільше відповідають критеріям надійності, ліквідності та прибутковості.

Були проведені розрахунки з метою формування оптимальних портфелів за моделлю Марковіца й Шарпа, а також дослідження їх порівняльної ефективності.

Узагальнюючи дані розрахунків, можна стверджувати, що:

- з позиції максимізації дохідності кращі результати у всіх випадках дала модель Марковіца;

- з позиції мінімізації ризику однозначних результатів щодо переваги однієї моделі над іншою не отримано. Проте варто зауважити, що різниця відхилень за ризиком є несуттєвою і не перевищує 1 %;

- у обох портфелях жодного разу не використовувалися акції "Роснафти" і "Газпрому". Це можна пояснити негативними тенденціями на ринку нафтопродуктів, що вплинуло на котирування нафто- і газодобувних компаній;

- з погляду надійності та дохідності найкращі результати показали акції "Сбербанку", що пояснюється стійкою ситуацією на російському

банківському ринку, державною підтримкою цієї сфери, стабільним (хоча й незначним) зростанням сектору кредитування;

- використання можливостей фундаментального аналізу необхідно здійснювати лише в комплексі з технічним аналізом. Вибір вдалого моменту формування інвестиційного портфелю і виходу з інвестування (або перегляду структури портфеля) є вкрай важливим для забезпечення достатнього рівня дохідності і може спиратися на застосування методів і прийомів технічного аналізу.

На нашу думку, формувати й переглядати портфель фінансових інструментів доцільно, якщо: в даний проміжок часу відбувається зниження середньозваженого курсу цінних паперів; за допомогою використання фігур технічного аналізу та рядів Фібоначчі можна зробити висновок про суттєве зростання тренду в майбутньому. Перегляд портфеля фінансових інструментів також можливий, коли за допомогою даних технічного аналізу можна припустити, що більшість цінних паперів портфеля покаже позитивну динаміку зростання, у той час як деякі – негативну. У такому разі зміна структури портфеля має відбуватися у бік збільшення часток цінних паперів, які мають позитивну динаміку.

Таким чином, використання у поєднанні методичного апарату фундаментального і технічного аналізу дозволяє створити передумови для здійснення надійних прогнозів кон'юнктури фінансового ринку.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (СОЗ)

студент гр. Е-01 Омеляненко Ю. О.

Кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я, що гарантується Конституцією України (ст. 49). Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу. Конституцією закріплено, що медична допомога у державних і комунальних закладах охорони здоров'я надається безплатно, а держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності.

Незважаючи на майже двадцятирічний досвід модернізації вітчизняної економіки, національна СОЗ не задовольняє сучасних потреб споживачів медичних послуг і є однією з найменш реформованих галузей. Як відомо, загальні видатки на охорону здоров'я в Україні за останні 10–15 років значно зменшилися. Так, за деякими розрахунками, з 1989 по 1999 рр. вони скоротились майже у 8 разів. В умовах гострої нестачі бюджетних коштів

дедалі більша частка амбулаторної та стаціонарної допомоги стає платною, що негативно впливає на її доступність для населення. У найбільш скрутному становищі опинилися найуразливіші категорії населення: діти, люди похилого віку та хронічно хворі. Проте недостатність фінансових ресурсів не запобігає їх нецільовому використанню. Жорсткий розподіл коштів, що надходять до СОЗ за бюджетними статтями кошторису, паралізує пошук внутрішньогалузевих резервів. У результаті, національна СОЗ має дві дуже складні проблеми – брак ресурсів та їх нераціональне використання. Фінансується система за залишковим принципом, а функціонує як видаткова.

Аналіз видатків на охорону здоров'я в Україні засвідчує нерівномірність отримання медичної допомоги представниками різних соціальних груп і територій, неврегульованість бюджетних відносин. А як переконує досвід інших країн світу, головним завданням в проведенні реформ СОЗ має стати забезпечення високої якості та доступності медичних послуг для всіх громадян.

За розрахунками вітчизняних економістів, мінімальні потреби медицини у коштах для забезпечення населення України якісною медичною допомогою в повному обсязі становлять понад 56,0 млрд грн. Однак щороку відбувається недофінансування галузі: у 2008 р. на потреби медицини виділено 32,1 млрд грн (57 % від потреби), а у 2009 р. – 33,4 млрд грн (60 % від потреби). Реально ж громадяни з “власної кишені” витрачають в середньому від трьох до п'яти тисяч гривень у рік на оплату медичних послуг.

В Україні, на жаль, через нестачу бюджетного фінансування охорони здоров'я, відсутність обов'язкового медичного страхування “процвітає” тіньовий ринок медичних послуг, масштаби якого згідно з інформацією прес-служби МОЗ України складають майже 2,5 млрд дол. США щорічно, що у сотні разів перевищує фонд оплати праці МОЗ України і в десятки разів – весь бюджет національної СОЗ.

Для реформування галузі, особливо в умовах рецесії, слід детально вивчити існуючі моделі побудови фінансів охорони здоров'я, до яких належать ізраїльська та словацька системи. Ізраїльська система медичного забезпечення (ефективно діє в Німеччині, Франції, Ізраїлі) заснована на тому, що всі громадяни платять податок на охорону здоров'я в розмірі 2–5 % зарплати. Підприємства також відраховують на ці цілі частину доходу. У результаті кожен громадянин має право на безкоштовну здачу необхідних аналізів, відвідування лікарів, виклик швидкої допомоги. Також йому оплачують більшу частину вартості медикаментів, лікування в стаціонарі, частково покривають витрати на складні хірургічні операції. Інша схема медичного страхування працює в Словаччині, де компанії щомісяця відраховують за кожного працівника по 41,37 євро, а особа оплачує

самостійно 26,74 євро. Працівники міліції, збройних сил, домогосподарки з малими дітьми, пенсіонери платять 4 % середньої по країні зарплати, при цьому громадяни отримують усю основну медичну допомогу безкоштовно. Страхівка покриває близько 70 % вартості ліків. Ця система виключає хабарі, самолікування та продаж сильнодіючих засобів усім бажаним.

Також позитивним для наслідування є досвід Росії, де з 2010 р. внесок на медичне страхування виділено з єдиного соціального податку в окремий платіж, а з 2011 р. розмір відрахувань у Фонд обов'язкового медичного страхування, що займається фінансуванням медобслуговування в країні, складає 5,1 % проти показника 2009 р. 3,1 % від доходу підприємств. В Україні ж і досі не існує навіть аналога Фонду обов'язкового медичного страхування.

Згідно з Указом Президента України від 27 січня 2010 р. “Про додаткові заходи щодо реформування системи охорони здоров'я населення” №20/2010, МОЗ України розпочало впровадження системи контролю за якістю медичної допомоги та опрацьовує питання щодо створення Інституту підготовки менеджерів з охорони здоров'я. Однак передбачення потрібних видатків на реалізацію цих державних цільових програм є достатньо проблемним питанням з огляду на світову фінансово-економічну кризу.

Отже, на мою думку, найбільш адекватним виходом із кризового стану СОЗ України є страхова медицина.

Науковий керівник: ст. викладач Касьяненко Т. В.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОГНОЗУВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

ас. Онищенко Е. С., студентка гр. Ф-82 Бахмач А. О.

На сучасному етапі розвитку економіки України головним чинником, який гальмує розвиток економіки є брак грошових коштів. За допомогою прогнозу підприємство зможе реагувати заздалегідь на майбутні зміни свого стану, а не реагувати оперативнo, коли доводиться вже не уникати збитків, а старатися їх зменшити.

Світовий досвід свідчить, що прогнозування може здійснюватися як на основі екстраполяції минулого в майбутнє з урахуванням експертної оцінки тенденції зміни, так і прямого передбачення змін. Прогноз грошових коштів розробляється на основі планування майбутніх наявних надходжень і виплат підприємства за різні проміжки часу і показує момент і обсяг очікуваних надходжень і виплат грошових коштів за звітний період [1].

У західній практиці прогнозування та оптимізації грошових коштів підприємства найбільшого поширення набули модель Баумола і модель Міллера - Орра.

Модель Баумола (розроблена в 1952 р.) передбачає, що підприємство починає працювати, маючи максимальний і доцільний для нього рівень грошових коштів, і потім постійно витрачає їх протягом деякого періоду часу. Всі засоби, що поступають, від реалізації товарів і послуг підприємство вкладає в короткострокові цінні папери. Як тільки запас грошових коштів виснажується, тобто стає рівним нулю або досягає деякого заданого рівня безпеки, підприємство продає частину цінних паперів і тим самим поповнює запас грошових коштів до первинної величини. Сума поповнення (Q) обчислюється за формулою:

$$Q = \sqrt{\frac{2 \cdot V \cdot c}{r}}, \quad (1)$$

де V – прогнозована потреба в грошових коштах в періоді;

C – витрати по конвертації грошових коштів в цінні папери;

r – прийнятний і можливий для підприємства процентний дохід по короткострокових фінансових вкладеннях, наприклад, в державні цінні папери [3].

Перевагами застосування моделі Баумола є визначення середнього запасу грошових коштів: $Q/2$ та упущеної вигоди від зберігання засобів на розрахунковому рахунку: $r \cdot (Q/2)$.

Недоліки моделі Баумола – проста і достатньою мірою прийнятна для підприємств, грошові витрати яких стабільні й прогнозовані, а у дійсності таке трапляється рідко; залишок коштів на розрахунковому рахунку змінюється випадковим чином, причому можливі значні коливання [3].

Міллера - Орра (розроблена в 1966 р.), більш приємна для вітчизняної практики. Ця модель являє собою компроміс між простотою і реальністю.

Головною перевагою моделі є те, що за допомогою цієї моделі можна визначити політику управління засобами на розрахунковому рахунку та відповісти на питання: як підприємству варто управляти своїм грошовим запасом, якщо неможливо передбачити щоденний відтік або приплив коштів?

Логіка дій фінансового менеджера по управлінню залишком засобів на розрахунковому рахунку полягає в наступному. Залишок засобів на рахунку хаотично міняється до тих пір, поки не досягає верхньої межі. Як тільки це відбувається, підприємство починає купувати достатню кількість цінних паперів повернути запас грошових коштів до деякого нормального рівня (точці повернення). Якщо запас грошових коштів досягає нижньої межі, то в цьому випадку підприємство продає свої цінні папери і таким чином поповнює запас грошових коштів до нормальної межі [2].

При реалізації моделі необхідно встановити мінімальну величину грошових коштів (O_n), яку доцільно постійно мати на розрахунковому рахунку (вона визначається експертним шляхом виходячи з середньої потреби підприємства в оплаті рахунків, можливих вимог банку). За статистичними даними визначається варіація щоденного надходження засобів на розрахунковий рахунок (v) [2].

На сьогодні впровадження вищезазначених моделей у вітчизняну практику поки утруднене зважаючи на сильну інфляцію, аномальні облікові ставки, нерозвиненість ринку цінних паперів.

Враховуючи досвід західних учених, необхідно розробити комплексні методики управління грошовими потоками для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері управління грошовими потоками для вітчизняних підприємств.

1. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств. Підручник - К.: КНЕУ, 2000. - 460с.
2. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2007. — 488 с.
3. Фінансовий менеджмент - Шелудько В.М.— [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pidruchniki.com.ua/14990528/finans>

ГРОШОВИЙ ОБІГ В УКРАЇНІ

студент гр. Ф-01 Павленко І. В.

Економічна ситуація України в даний час визначається процесами глибинної ринкової трансформації. В наслідок цього виникає складність та неоднозначність при формуванні економічної політики держави. Трансформація пояснюється відсутністю адекватної законодавчої та інституційної бази, а також факторами протистояння окремих соціальних груп населення ринковим перетворенням. Основною проблемою як минулого так і сьогодення є вибір правильної економічної політики, що включала б в себе обґрунтовану грошово-кредитну та виважену фіскальну політику держави. Актуальність даної теми полягає в тому, що грошовому обігу відводиться важлива роль у досягненні сталого економічного розвитку держави. Основним інструментом функціонування ринкової економіки виступають гроші. Вони виконують свої функції у результаті безперервного руху в сфері обігу. В обігу гроші функціонують реально, як наявна цінність і тому повинні виступати в певній формі, яка забезпечувала б їм необхідну довіру з боку суб'єктів ринку та необхідні зручності і вигоди останнім. [1]

Грошовий обіг — це рух грошей у готівковій і безготівковій формах, який обслуговує реалізацію товарів і нетоварні платежі в господарстві.

Грошовий обіг ділиться на дві взаємопов'язані частини: сферу безготівкового обігу та сферу готівкового обігу. Готівка, як правило, використовується при виплаті заробітної плати, пенсій, стипендій, а також при купівлі товарів і послуг у роздрібній торгівлі, розміщенні коштів у банківських установах тощо. У сфері безготівкового грошового обігу рух грошей здійснюється у вигляді перерахування сум через рахунки у банках. [2]

Грошовий обіг здійснюється на основі властивих йому законів. Найголовнішим законом, який відповідає на питання яка саме кількість грошей необхідна на ринку в кожний певний момент для безперебійного забезпечення товарного обороту, є закон грошового обігу сформульований К. Марксом, згідно з яким кількість грошей визначається відношенням суми цін товарів до числа оборотів однойменної грошової одиниці з урахуванням додаткових чинників: проданих у кредит товарів, суми взаємно погашених платежів і платежів, для яких настав строк виплати, а також маючи на увазі суму повторного обігу, де одні й ті самі гроші функціонують поперемінно — то як засоби обігу, то як засоби платежу. Цей закон грошового обігу діє там, де існують товарне виробництво, товарний та грошовий обіг, а також у різних грошових системах. Він виражає одну з головних умов підтримання ринкової рівноваги, надання стійкості купівельній спроможності грошей.

Кількість грошей повинна бути достатньою для нормального ходу кругообігу продуктів і доходів. Як надлишок, так і нестача грошей створюють значні проблеми й ускладнення для здійснення грошового обігу.

Забезпечення стійкості та стабілізації грошового обігу мають найважливіше значення серед усіх завдань з нормалізації товарно-ринкових відносин у будь-якій країні незалежно від суспільного ладу. Важливим засобом упорядкування та стабілізації грошового обігу є проведення грошових реформ.

Досягнення сталості грошей, стабільності економіки і фінансів включає об'єктивні економічні, соціально-політичні та фінансові мотиви.

Сучасний грошовий обіг здійснюється за допомогою грошових одиниць, що не втілюють в собі вартість, що дорівнює їх номіналу. [3]

На даному етапі розвитку економіки України, стабілізації грошового обігу перешкоджають такі проблемні аспекти:

- 1) монетарні засоби впливу на економіку носять короткостроковий характер, не переслідують стратегічних цілей грошово-кредитної політики держави;

- 2) при використанні монетарних інструментів макроекономічного регулювання відсутня збалансованість дій між напрямками регулювання;

- 3) у зв'язку з безпекою інфляційних процесів існує недовіра економічних суб'єктів до національної грошової одиниці.

З огляду на означені проблемні моменти та з метою стабілізації грошового обігу необхідно застосовувати такі стабілізаційні заходи :

— підтримувати розвиток в Україні ринку цінних паперів, що сприятиме антиінфляційному зменшенню надлишкової ліквідності, а отже забезпечить оптимальне управління грошовою пропозицією;

— зберегти стабільність грошової одиниці шляхом підтримування такої динаміки монетарних агрегатів, яка задовольняє попит на гроші і не створює загрози для значної зміни цін.

Забезпечення збалансованого і комплексного підходу в питаннях стабілізації грошової маси сприятиме довгостроковій тенденції сталості розвитку економіки.

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864с.

2. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка. – К.: Вища шк., 2005. – 328 с.

3. Климко Г. Н., Нестеренко В. П., Кانیщенко Л. О., Чухно А. А. Основи економічної теорії: політекономічний аспект- 2. вид., перероб. і доп. — К.: Вища школа, 1999. - 743 с.

Науковий керівник: доц. Зайцев О. В.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

студентка гр. Ф-01 Павленко І. В.

Складнощі на шляху фінансової стабілізації та економічного зростання України значною мірою зумовлені дефіцитом фінансових ресурсів. Залучення й використання позик для покриття дефіциту державного бюджету призвели до формування державного боргу в Україні. Проблема полягає в тому, що дефіцит державного бюджету та платіжного балансу, неефективний механізм залучення та використання позик, неврахування об'єктивних закономірностей управління державним боргом можуть призвести до загострення фінансової кризи і до падіння фінансової системи країни в цілому. Тому це питання є надзвичайно актуальним в Україні.

Згідно статті 2 Бюджетного кодексу, державний борг - загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення.

Залежно від того, з яких джерел здійснюються запозичення, державний борг визначається як внутрішній чи зовнішній. Зовнішній державний борг - сукупність боргових зобов'язань держави, що виникли в результаті запозичення держави на зовнішньому ринку. Потрібно відзначити,

що зовнішні державні позичання використовувались здебільшого на поточні потреби, тобто на забезпечення стабільності грошово-кредитної системи, підтримку Державного бюджету та здійснення "критичного імпорту" (переважно енергоресурсів). І тільки невелика частина цих коштів спрямована безпосередньо на розвиток економіки. Державний внутрішній борг відображає підсистему економічних відносин між державою (включаючи місцеві органи влади) та кредиторами з числа юридичних та фізичних осіб. Кредиторами України є міжнародні економічні і фінансові організації, окремі держави та окремі суб'єкти господарської і фінансової діяльності. Великі розміри внутрішнього і зовнішнього боргу, а також відповідно зростання витрат на його обслуговування зумовлюють необхідність розв'язання проблеми управління державного боргу.

Управління державним боргом полягає у сукупності державних заходів, що пов'язані з випуском та погашенням державних боргових зобов'язань, визначенням ставок процентів та виплатою доходу по державних цінних паперах, встановлення ліміту боргу, підтриманням курсу державних зобов'язань, визначенням умов випуску нових державних цінних паперів. Обслуговування державного боргу являє собою комплекс заходів з погашення позик, виплати процентів по них, уточнення і зміни умов погашення випущених позик. Стратегічним завданням управління державним боргом є мінімізація вартості його обслуговування. При нарощуванні розмірів державного внутрішнього боргу всі зусилля слід спрямовувати на зменшення реальної вартості його обслуговування та на врахування динаміки заборгованості з темпами економічного росту. В Україні значне поширення має найменш ефективний спосіб управління державним боргом - нові запозичення спрямовуються на фінансування поточних витрат бюджету, включаючи і обслуговування існуючого зовнішнього боргу. Залучені Україною позики відзначаються своєю короткостроковістю та високим рівнем процентних ставок. Незбалансованість державного бюджету України, дефіцитність торговельного балансу, прийняття державою боргів підприємств і не виважена політика державного запозичення вкрай загострили проблему державного боргу. На початку 2012 року Міністерством фінансів було оприлюднено абсолютні значення держборгу на кінець 2011 року. Сукупний державний борг України (прямий і гарантований) в 2011 році зріс на 9,1%, або на \$4,918 млрд, – до \$59,216 млрд, повідомляється на веб-сайті Міністерства фінансів.

Згідно з повідомленням, сукупний внутрішній держборг зріс за 2011 рік на 11,3%, або на \$2,203 млрд, – до \$21,741 млрд, у тому числі у грудні на 2,6%, або на \$545 млн. За даними Мінфіну, сукупний зовнішній держборг збільшився в 2011 році на 7,8%, або на \$2,714 млрд, – до \$37,474 млрд: у грудні він скоротився 1,8%, або на \$685 млн.

Стратегічною метою державної боргової політики України має стати залучення фінансових ресурсів для ефективної реалізації програм інституційного та інвестиційного розвитку країни із одночасним забезпеченням стабільного співвідношення державного боргу до ВВП. Виходячи з вищезазначеного, стратегія формування і обслуговування ринку державних запозичень повинна базуватися на науково обґрунтованих засадах. Структура і розмір державного боргу мають прогнозуватися на часовому інтервалі в декілька років та навіть десятиріч з тим, щоб забезпечити збалансований бюджет, стабільне економічне зростання і сильну фінансову систему. За відсутністю такої стратегії економічна криза буде загострюватися, а державний борг зростати, так і не вирішивши проблему.

Науковий керівник: ст. викладач Ілляшенко Т. О.

ДЕФИЦИТ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗМЕНШЕННЯ

студент гр. М-01 Перфільєва О. О.

На даний момент налічується близько 240 держав і тільки 8-10 держав з них мають бездефіцитний бюджет. Україна в ряд цих держав не входить. Розгляд проблеми державного дефіциту нашої країни на сьогоднішній день є досить актуальною темою, оскільки він викликає ряд проблем, які необхідно вирішити.

Необхідно констатувати, що в Україні значно зріс державний борг на 59927495,6 тис. грн.. Це негативно позначається на стані збалансованості бюджету наступних років, оскільки навантаження на погашення основної частини боргу та виплату процентів за боргом відбуваються за рахунок видаткової частини державного бюджету. Необхідно зазначити, що більшість запозичень, взятих Україною протягом цих років, залучалися на коротко- та середньостроковій основі. Це негативно вплине на стан бюджетної політики країни, адже необхідно щорічно виплачувати значні відсотки за користування кредитними ресурсами та великі суми на погашення основної суми боргу.

Для аналізу бюджетного дефіциту України слід розглянути таблицю 1. Як видно з даних показників при збільшенні доходів бюджету за статистикою і збільшуються видатки. Зокрема у державному бюджеті України у 2011 році доходи збільшились на 26 469 175,3 тисячі гривень порівняно із 2010 роком. А видатки збільшились на 14 172 667,4 тисячі гривень. Позитивним явищем є перевищення доходів над видатками. Але з іншої сторони хоч і дефіцит бюджету зменшився на 12 296 507,9 тисяч гривень та його існування збереглося.

Таблиця 1 – Розподіл доходів та видатків державного бюджету за 2009 – 2011 роки (тис.грн)

	Доходи	Видатки	Дефіцит бюджету	Державний борг
2009 р.	245309356,4	274156440,7	28847084,3	193076747,3
2010 р.	254995704,1	307748182,9	52752478,8	315715906,3
2011 р.	281464879,4	321920850,3	40455970,9	375643401,9
Відхилення у 2011 р. від 2009 р.	36155523	47764409,6	11608886,6	182566654,6
Відхилення у 2011 р. від 2010 р.	26469175,3	14172667,4	- 12296507,9	59927495,6

Надходження внутрішніх запозичень на фінансування державного бюджету за 2011 рік дорівнювали 53,4 млрд. грн., з яких 27,0 млрд. грн. становлять надходження від випуску ОВДВ для фінансування дефіциту державного бюджету, 8,9 млрд. грн. – для капіталізації банківських установ, 12,5 млрд. грн. – поповнення статутного фонду НАК «Нафтогаз України» та 5 млрд. грн. – для кредитування Аграрного фонду.

Надходження від зовнішніх запозичень на фінансування державного бюджету за 2011 рік становили 27,3 млрд. грн., з яких: 22,7 млрд. грн. становлять надходження від випуску ОЗДП, 4,6 млрд. грн. – кошти на впровадження спільних з міжнародними фінансовими організаціями проектів розвитку.

Майже половину дефіциту бюджету у 2011 році було профінансовано за рахунок неборгових джерел. Так, від приватизації державного майна у 2011 році до загального фонду Державного бюджету України надійшло 11,5 млрд. грн., що на 14,8 відсотка перевищує показник, затверджений Верховною Радою України.

Не зважаючи на дефіцит, держава може нормально існувати та виконувати свої функції. Цей факт підтверджується світовим досвідом таких країн як США, Японія. Так бюджетний дефіцит США в 2011 році фінансовому році склав 1,3 трлн доларів, або 8,6% ВВП, в той же час відповідний показник в Японії склав 10% від ВВП.

В умовах ринкової економіки дефіцит може бути корисним у випадку, коли при спаді виробництва держава витрачає більше грошей, ніж одержує: він забезпечує збільшення попиту, в тому числі купівельної спроможності населення. Споживачі починають більше купувати, підприємці – більше продавати. Внаслідок цього зростають обсяги виробництва і скорочується безробіття.

У порівнянні зі світовими тенденціями, дефіцит бюджету України є не досить великим, однак він присутній. Для зменшення дефіциту можна прийняти такі шляхи, як зміна бюджетних витрат, зокрема на органи державного управління. Їх необхідно зробити меншими. Також я вважаю, що

потрібно розробити більш чітку фінансову стратегію розвитку України, збільшити контроль за використанням видатків бюджету, а також ввести більш ефективний механізм оподаткування. Реалізація цих заходів приведе до позитивних зрушень в економіці держави.

Науковий керівник: ст. викладач Касьяненко Т. В.

СУЧАСНИЙ СТАН ФОНДОВОГО РИНКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

доц. Плікус І. Й., студентка гр. Ф-73 Листопад К. Ю.

В умовах посилення активізації трансформаційних процесів найефективнішим способом залучення і перерозподілу фінансових ресурсів є використання інструментів фондового ринку. Розвиненість фондового ринку, який є серцевиною ринкових відносин і забезпечує переміщення капіталів між різними секторами економіки, щонайбільше сприяє її реструктуризації і тим самим зростанню економічної безпеки країни. Реформування економіки України, функціонування суб'єктів господарювання на засадах ринкових принципів обумовлює необхідність дослідження стану, загальних тенденцій та проблем розвитку фондового ринку України.

Основним завданням фондового ринку на даному етапі трансформації економіки України має бути мобілізація тимчасово вільних коштів населення та господарюючих суб'єктів, перерозподіл цих коштів у ті сектори економіки, що потребують додаткового фінансування для подальшого розвитку. Необхідно переорієнтувати фондовий ринок з функції перерозподілу прав власності під час приватизаційних процесів на акумулювання та перерозподіл інвестиційних ресурсів.

Окрім характеристики вітчизняного фондового ринку загалом, та особливості його структури зокрема:

- суттєве превалювання неорганізованого ринку над організованим, що негативно позначається на прозорості фондового ринку, що відлякує іноземних інвесторів;

- наявність кількох торгових площадок, на яких здійснюються торги цінними паперами, що ускладнює контроль над операціями з цінними паперами та розповсюдження інформаційних індикаторів щодо кількісних та якісних параметрів операцій з цінними паперами;

- низька ліквідність фондового ринку;

- мала кількість цінних паперів, якими торгують на біржі, обмежена кількість інструментів фондового ринку;

- учасники фондового ринку маніпулюють цінами з метою завищення вартості чистих активів інвестиційних фондів;
- незавершеність формування інституційної інфраструктури фондового ринку, її низька якість.

Майбутній розвиток фондового ринку неможливий без реформування більшості складових ринку та усунення перешкод, що заважають цьому розвитку. Має бути переосмислена та суттєво підвищена роль фондового ринку у залученні інвестиційних ресурсів та спрямуванні їх на оновлення виробничого потенціалу, створення умов для становлення потужних інституційних інвесторів. З метою якісної перебудови фондового ринку України та спрямування його на реалізацію завдань інвестиційно-інноваційної сфери політика держави щодо цього має бути зосереджена на наступному:

- роз'яснення потенційних можливостей, налагодження тісного співробітництва в рамках міжнародних організацій з метою створення позитивного іміджу українського фондового ринку серед зарубіжних та вітчизняних інвесторів;
- чітке визначення прав та обов'язків емітентів та інвесторів, підвищення вимог до корпоративного управління, узгодження законодавства відповідно міжнародних норм та сучасних вимог розвитку капіталу в Україні;
- лібералізація валютного регулювання з метою доступу вітчизняних підприємств до міжнародних ринків капіталу та спрощення доступу до внутрішнього ринку зарубіжних інвесторів;
- розширення кількості фінансових інструментів, доступних для інвесторів, повноцінне впровадження в обіг похідних цінних паперів;
- розбудова національної депозитарно-клірингової системи, створення єдиного центрального депозитарію корпоративних цінних паперів, вдосконалення обліку прав власності на цінні папери, запровадження міжнародних стандартів обліку прав власності на цінні папери та розвиток системи обігу цінних паперів та деривативів, спрощення процедури проведення розрахунків за угодами з цінними паперами за участю нерезидентів;
- запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку з метою забезпечення прозорості фондового ринку та підвищення привабливості вітчизняних емітентів серед іноземних інвесторів;
- змінення механізму приватизації акцій підприємств, що перебувають у державній власності, з першочерговим продажем через організовану біржу невеликих пакетів акцій з метою оцінки реальної ринкової вартості підприємства та створення умов для зростання його капіталізації;

- розробка та впровадження нормативно-методичного інструментарію емісії приватних інвестиційних цінних паперів для роздрібного продажу індивідуальним інвесторам;
- погодження нормативної бази та регулювання ринку фінансових послуг відповідно до світових стандартів;
- здійснення емісії державних боргових цінних паперів, зокрема муніципального рівня, для роздрібного продажу, з цільовим спрямуванням коштів на розвиток;
- концентрація торгівлі цінними паперами на організованому ринку, діяльність якого відповідає міжнародним стандартам.

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

студент гр. Е-01 Пронікова Ж. С.

Бюджетне фінансування галузі освіти стає більш вагомим, так як більшість людей усвідомлюють, що освіта – це основа розвитку особистості, нації та держави. Вона є визначальним чинником політичного, соціально-економічного, культурного та наукового розвитку суспільства. Освіта є тим стратегічним ресурсом, може поліпшити добробут людей, зміцнити авторитет і конкурентоспроможність держави на міжнародній арені.

Пріоритетним завданням держави є забезпечення доступності здобуття якісної освіти для всіх громадян . Але стан фінансування освіти в Україні залишається критичним. Кризи в економіці, дефіцит державного бюджету зумовлюють функціонування освіти за принципом обмеженості бюджетного фінансування.

Оскільки України обрала модель розвитку економіки, засновану на знаннях, то інвестиції у сферу освіти, беззаперечно, є інвестиціями в економіку країни загалом, а їх обсяг повинен динамічно зростати. Реалії ж економічної ситуації в Україні свідчать протилежне – сьогодні фінансування освіти здійснюється за «залишковим» принципом.

Фінансування системи освіти в Україні явно не відповідає сучасним вимогам. Проблемність наявної сьогодні ситуації в освіті полягає у відсутності цілісної, науково обґрунтованої програми фінансового забезпечення галузі. У результаті недоотримання фінансових ресурсів, застарілістю нормативно-правового забезпечення та механізмів залучення і використання позабюджетних коштів освітніх галузей не отримує необхідного розвитку.

Аналізуючи обсяги бюджетного фінансування освіти за окремими її складовими протягом 2010-2011 рр., відзначаємо, що домінуючи статтями

видатків зведеного бюджету є видатки на загальну середню освіту(коливаються в межах 41-42%), вищу освіту(28-30%) дошкільну освіту(11-12%) та професійно-технічну(в межах 6%). Близько 4% займають видатки на позашкільну освіту та заходи із позашкільної роботи з дітьми; післядипломна освіта займає приблизно 1%. Явно скорочується обсяг видатків на програми матеріального забезпечення навчальних закладів, дослідження і розробки у сфері освіти.

Однією з основних проблем у фінансуванні освіти є відсутність дієвих механізмів контролю з дотриманням норм чинного законодавства, тому інколи спостерігається «відмивання» грошей на освіті. Крім того обсяги навчального навантаження на освітан та рівень їх оплати ще й досі відстає від показників високорозвинених країн.

Загальновідомо, що економічно розвинені країни не заощаджують на освіті. Вони щорічно кардинально збільшують витрати на освіту з державного бюджету, забезпечуючи таким чином свій майбутній розвиток. Достатньо навести такі приклади: США витрачають на освіту –16%, Німеччина –12%, Франція –16%, Фінляндія – 7,2% від річного валового внутрішнього продукту, тоді як в Україні офіційно -6%, але насправді ця цифра в декілька разів менша.

Для того, щоб досягти значних результатів у галузі освіти, держава повинна спрямовувати свої зусилля на виконання таких основних завдань: визначення фінансування освіти як пріоритетного напрямку видатків бюджетів усіх рівнів, формування багато локальної системи фінансового забезпечення освіти, стимулювання інвестицій юридичних і фізичних осіб у розвиток освіти, забезпечення ефективного використання коштів на функціонування освіти.

Необхідно розробити науково обґрунтовану методику розрахунку ефективності та результативності програм розвитку і модернізації освіти та розподілу на зазначені цілі бюджетних коштів. Корисним було б переорієнтувати розподіл бюджетних ресурсів із вищої освіти на загальну та середню. Для цього вища освіта має бути більш спрямована на ринок праці та потреби соціально-економічного розвитку країни. Як наслідок –контракти з кінцевими споживачами освітніх послуг частково витіснять державне замовлення. Це дозволить спрямувати вивільнені кошти на фінансування пріоритетних програм розвитку загальної середньої освіти: придбання сучасного обладнання, покращення вивчення якості іноземних мов, фінансування наукових досліджень.

Науковий керівник:ст. викладач Касьяненко Т. В.

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПЕРАЦІЙ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ

доц. Рубанов П. М., студентка гр.Ф-81 Карпенко С. Г.

Злиття підприємств в Україні є новим явищем, що виникло декілька років тому як спосіб подолання економічної кризи. Як правило метою таких об'єднань було збільшення частки ринку, розширення ринку збуту, посилення конкурентоспроможності тощо. Але на даному етапі розвитку економіки такі угоди часто носять антикризовий характер, оскільки об'єднання підприємств дозволяє зменшити поточні витрати, збільшити рентабельність продажів, підвищити кредитоспроможність.

Відповідно до українського законодавства злиття - це реорганізація юридичних осіб, коли їх права і обов'язки переходять до новоутвореної юридичної особи. Злиття в Україні можуть здійснюватися у вигляді консолідації та приєднання.

Поняття «поглинання» на практиці означає отримання контролю однієї компанії над акціями або активами іншої компанії шляхом придбання абсолютного або часткового права власності на неї. Виділяють наступні види поглинання: придбання корпоративних прав, придбання активів, придбання боргів.

Такі процеси є досить складними, адже отримання позитивного ефекту від операцій M&A ґрунтується на попередньому аналізі фінансового стану потенційних для інтеграції підприємств, поточному фінансовому аналізі шляхом проведення процедури due diligence при укладанні угоди та прогнозуванні майбутніх результатів від об'єднання.

Операції злиттів і поглинань є досить поширеними у світі, але вони часто не дають прогнозованого ефекту і не створюють достатньої додаткової вартості для інтегруючих компаній. Перед остаточним прийняття рішення щодо проведення операції M&A потрібна оцінка можливих ризиків: втрата клієнтів, ціновий тиск, атака конкурентів, втрата ключових співробітників, порушення зобов'язань з боку постачальників та дистриб'юторів, збій технології виробництва, неоднозначність реакції з боку регулюючих органів, негативний PR тощо.

Зазвичай виділяють дві сторони процесу злиття та поглинання: підприємство-покупець (набувач) і підприємство-ціль. Окрім основних учасників у цьому процесі також приймають участь держава (Антимонопольний комітет України), аудиторські, юридичні компанії, бухгалтери, спеціалісти з оцінки, які проводять процедуру перевірки due diligence, інвестиційні банки, консалтингові компанії, що надають консультаційні послуги і послуги з пошуку компаній-кандидатів для

поглинань і позичальників для фінансування угод.

Останнім часом у сфері підприємництва присутня тенденція зростання кількості угод злиттів та поглинань підприємств за участю фінансових консультантів /посередників, адже процедура M&A є дуже специфічною і вимагає спеціальних знань і навичок з підвищення її ефективності і мінімізації ризиків.

Можна виділити наступні напрями мінімізації ризиковості операцій M&A, що здійснюються шляхом залученням фінансових посередників:

- визначення оптимальної ціни операції злиття чи поглинання як для компанії-цілі, так і для поглинаючої компанії;
- використання методологічної та інформаційної бази консультанта, яка забезпечує системний підхід до проведення аналітичних робіт;
- використання досвіду консультантів в проведенні аналітичних робіт на різних об'єктах та в різних галузях економіки;
- використання професійних вмінь для оцінки справедливої ринкової вартості компаній-кандидатів для злиття, проведення аудиторських досліджень їх фінансового стану;
- прогнозування можливого синергетичного ефекту на основі існуючих параметрів угоди;
- допомога у здійсненні якнайшвидшої інтеграції з підприємством-ціллю для найшвидшого отримання синергетичного ефекту, а отже для досягнення максимальної вигоди (створення додаткової вартості);
- прогнозування майбутньої реакції клієнтів (замовників), постачальників та споживачів продукції на зміну назви, структури підприємства (можливе закриття виробничих потужностей), а також витрати на компенсаційні виплати і в зв'язку зі скороченням виробництва;
- дослідження можливих наслідків у вигляді додаткових вимог в галузі законодавства з регулювання діяльності нового підприємства;
- урегулювання корпоративних конфліктів через відсутність взаєморозуміння, різні очікування і стилі управління підприємством.

В узагальненому вигляді розрахунок синергії проводиться підсумовуванням ефекту економії на масштабі (ефекту, отриманого за рахунок об'єднання управлінського персоналу, функціональних служб т. п.), ефектів від доступу на нові ринки, розширення виробничих потужностей та обсягу реалізації продукції, доступу до ресурсів та передових технологій, зменшення податкових витрат тощо. Для оцінки вигоди необхідно від отриманої суми відняти витрати на реалізацію таких ефектів.

Вплив фінансових посередників на здійснення операцій M&A продовжуватиме зростати по мірі подальшого розвитку високо конкурентного і інформаційно-відкритого ринкового середовища, поліпшення інвестиційного клімату в Україні.

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

доц. Рубанов П. М., студентка гр. Ф-81 Коваль В. О.

Метою діяльності кожного суб'єкта підприємництва є максимальний прибуток, який можна отримати лише у випадку ефективного використання капіталу. Але не менш вагомим елементом для успішної діяльності є оптимальна структура капіталу, яка повинна забезпечувати максимальний прибуток і максимальну рентабельність діяльності.

Структуру капіталу підприємства піддається впливу різноманітних факторів, які можна розглядати з різних точок зору: з точки зору фінансового менеджера, з точки зору кредитора або інвестора.

З точки зору фінансового менеджера структура капіталу індивідуальна і залежить від цілей та можливостей підприємства. Тому важливим фактором для вибору певної структури капіталу є кредитна репутація, яка дозволяє підприємству залучати нові капітали, спонукаючи капіталодавців купувати акції підприємства, його облігації або надавати кредити за найменшою вартістю залучених коштів.

Для інвестора головною метою є майбутні доходи, які він отримає від вкладених у підприємство коштів, в разі, якщо активи у майбутньому принесуть доходи, вищі ніж за визначеною необхідною ставкою дохідності та за умови прийнятного рівня ризику дефолту. Отже, структура капіталу підприємства повинна мати привабливу для інвесторів дохідність активів.

Для формуванні оптимальної структури капіталу, яка б забезпечувала найбільш ефективне його використання, необхідно враховувати ряд найважливіших факторів:

- галузеві особливості операційної діяльності підприємства;
- стадія життєвого циклу підприємства;
- кон'юнктура товарного ринку;
- кон'юнктура фінансового ринку;
- рівень рентабельності операційної діяльності;
- коефіцієнт операційного левериджу;
- рівень оподаткування прибутку;
- фінансовий менталітет власників та менеджерів підприємства;
- рівень концентрації власного капіталу.

На основі проведення аналізу впливу зазначених факторів на структуру капіталу конкретного підприємства, їх ранжування і здійснення постійного контролю за їхніми змінами у підприємства виникає можливість визначення необхідної (оптимальної) структури капіталу за якої буде забезпечуватись максимальний або допустимий рівень його прибутковості.

ПЕРЕВАГИ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

доц. Рубанов П. М., студентка гр.Ф-81 Левченко Г. М.

Багато підприємств різних галузей через нестачу обігових коштів та неможливість отримання довгострокового банківського кредиту за сучасних економічних умов не в змозі придбати нове обладнання, на яке потрібно витратити чималу кількість грошових засобів та яке б ефективно можна було використовувати у виробництві.

Як свідчить досвід економічно розвинених країн, лізинг – це один із найбільш зручних, дієвих та ефективних методів залучення матеріальних об'єктів, модернізації, реконструкції та оновлення основних фондів підприємств.

Лізинг може стати для малих підприємств України засобом модернізації обладнання, оскільки такі підприємства часто не можуть залучити необхідний для розвитку обсяг банківського кредиту через відсутність достатньої кількості заставного майна, яке б задовольняло вимоги комерційного банку до кредитоспроможності. До того ж лізинг є потенційно більш дешевшим методом придбання майна, у порівнянні з взяттям грошей на його купівлю у довгостроковий кредит.

Лізинг – це особливий вид підприємницької діяльності, що передбачає три форми організаційно-економічних відносин: орендні, кредитні та торговельні. Класична схема його здійснення, згідно закону України «Про лізинг», передбачає трьох основних суб'єктів лізингових відносин: виробника обладнання, лізингодавця та лізингоотримувача.

Саме тому доцільно виокремлювати переваги та можливі недоліки лізингу окремо для кожного суб'єкта лізингових відносин. Так, для виробника обладнання перевага лізингу полягає у збереженні стабільних обсягів продажу продукції в умовах економічної нестабільності, розширенні потенційного кола користувачів своєї продукції, вихід на високо конкурентні ринки інших країн, отриманні негайної оплати за продукцію.

Лізингодавець вбачає переваги лізингу в належності права власності на об'єкт лізингу, що мінімізує ризики, у використанні податкових пільг, забезпеченні необхідного рівня прибутковості на вкладений капітал за більш низького ризику завдяки захисту від неплатоспроможності клієнта.

Для лізингоодержувача потенційні переваги лізингу можуть проявлятися у наступному: можливість гнучких виплат, доступність лізингових послуг для нового підприємства, можливість прискореної амортизації обладнання, економія обігових коштів, наявність податкових пільг, можливість удосконалення технології виробництва, зменшення обсягів

податку на майно підприємства, здійснення лізингових платежів з виручки, отриманої від експлуатації машин та віднесення лізингові платежі до витрат виробництва, можливе використання нової, дорогої техніки без значних витрат, 100% кредитування, зменшення ризику морального та фізичного старіння об'єкта, позабалансовий облік лізингового майна, відсутність проблем, пов'язаних із гарантією або заставою та доступність лізингу малим і середнім підприємствам, можливість придбання об'єкту лізингу за залишковою вартістю, зменшення втрат через володіння застарілою технікою тощо.

Незважаючи на існування значних переваг використання лізингових операцій, можлива наявність і суттєвих недоліків. Зокрема, через те, що учасників лізингової угоди більше, ніж при купівлі майна за рахунок позики, лізингові операції мають більш складну організацію; підготовка фінансової лізингової угоди може потребувати більше часу, ніж підготовка контракту на купівлю; процедура укладання угоди лізингу потребує обліку у Національній комісії з регулювання ринків фінансових послуг. У разі виникнення необхідності модернізувати обладнання через вплив науково-технічного прогресу і моральне старіння об'єктів лізингу, це не може бути здійснено до завершення лізингової угоди. Крім того, лізингові операції мають специфічні ризики, основними з яких є ризик постачальника; фінансовий ризик; ризик шахрайства; ризик, пов'язаний з залишковою вартістю об'єкта лізингу.

Незважаючи на зазначені недоліки, дані, отримані за результатами досліджень, проведених Асоціацією «Українське Об'єднання Лізингодавців», свідчать, що лізинг в Україні у 2011 році почав розвиватися швидше. Найбільшим попитом серед предметів лізингу у 2011 році користувався транспорт (50,1%), сільськогосподарська техніка (14,7%) та комп'ютерна техніка (5,7%). Такий розподіл пояснюється найбільш швидкими темпами морального старіння комп'ютерної техніки, жорсткими вимогами до регулярного оновлення автотранспортного парку перевізників та вигідністю сезонного залучення сільськогосподарської техніки в умовах низької кредитоспроможності сільгоспвиробників.

Більш стрімкому розвитку лізингових послуг в Україні може сприяти використання зарубіжного досвіду. Так, у розвинених країнах стимулюється розвиток лізингу за рахунок зниження податкових платежів, що позитивно впливає на зменшення розмірів платежів за оренду засобів праці порівняно зі ставками за банківськими кредитами.

Враховуючи той факт, що лізинг не потребує негайної оплати всієї вартості об'єкта, що передається в лізинг, його можна розглядати як одну з найперспективніших форм інвестування, яка здатна значно прискорити процес оновлення виробництва, модернізацію виробничих потужностей та створення нових робочих місць.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ

доц. Рубанов П. М., студентка гр.Ф-81 Сургучева О. С.

Розвинута ринкова економіка передбачає наявність діючого ринку, який дозволяє забезпечити потреби суспільства та сприяє якісному розвитку економіки, а отже і держави в цілому. Забезпечення економічних відносин між учасниками ринку відбувається через фінансових посередників, завдяки яким вирішуються проблеми оптимального функціонування фінансового ринку. На ньому відбуваються процеси акумуляції, розподілу та перерозподілу вільних фінансових ресурсів. Одним з найголовніших чинників забезпечення ефективного функціонування фінансового ринку є достатній розвиток на ньому послуг фінансового посередництва. В українських умовах фінансове посередництво знаходиться у стадії розвитку та характеризується неповнотою і незавершеністю у кожному своєму елементі: правове забезпечення, інформаційна мережа, кредитно-фінансова система, система підготовки кадрів, наукове обслуговування тощо.

Фінансових посередників прийнято класифікувати за трьома основними групами: депозитні інститути (комерційні банки, траст-компанії, кредитні спілки і т.ін.), договірні ощадні інститути (страхові компанії, пенсійні фонди) та інвестиційні посередники (інвестиційні банки, іпотечні фонди, фінансові компанії і т.п.).

Банки є основним видом фінансових посередників, оскільки забезпечують реалізацію найбільшого переліку фінансових операцій, тоді як інші посередники спеціалізуються на окремих їх видах. Ключова роль банківських установ у фінансовому посередництві обумовлена історично пріоритетною роллю банків у здійсненні фінансових операцій, значними обсягами нагромаджених банківською системою активів, здатністю цих установ впливати на пропозицію грошового ринку, поширенням діяльності банків практично на усі сегменти фінансового ринку. Частка банківських активів у валовому внутрішньому продукті більшості країн у порівнянні з небанківськими фінансовими посередниками є найвагомішою. Переваги діяльності банків обумовили вибір банківсько-орієнтованої моделі фінансового посередництва у більшості східноєвропейських країн, що стали на шлях ринкових перетворень. Не виключенням є й Україна.

У ролі фінансового посередника банк виконує такі основні функції:

1) залучення заощадження населення та інших грошових коштів, надання їх у тимчасове користування іншим економічним агентам, які потребують додаткових капіталовкладень. Таким чином, забезпечують міжгалузевий та міжрегіональний розподіл капіталу;

2) на відміну від брокерів та дилерів створює власні вимоги і зобов'язання, які згодом стають товаром на грошовому ринку. Комерційний банк створює зобов'язання - депозит, приймаючи вклади від клієнтів, і вимогу до позичальника, видаючи позику;

3) акумулювання коштів різного походження, створення загальної грошової маси, в результаті чого задовольняється попит на кредитні ресурси з різними умовами їх надання;

4) надання клієнтам допоміжних послуг в операціях з цінними паперами, при здійсненні кредитування;

5) забезпечення розрахунків за допомогою акредитивів та векселів.

Діяльність банків та банківське посередництво, відповідно до законодавчо встановлених повноважень, переважно одноосібно регулює Національний банк. Таким чином, здійснюється розрізнено - відомче державне регулювання та нагляд за діяльністю тих чи інших фінансових посередників.

З огляду на зазначене, для широкого впровадження послуг фінансових посередників і підвищення їх ефективності у сучасних умовах необхідно:

а) стимулювати цільову сегментацію формування клієнтського попиту щодо управління довіреними коштами, а згодом і його задоволення шляхом індивідуального чи обмежено-групового обслуговування;

б) стимулювати конкуренцію між банківськими й небанківськими структурами шляхом забезпечення рівних умов їх діяльності;

г) забезпечення кількісних і якісних «проривів» фінансового сервісу через застосування інноваційних фінансових послуг і продуктів;

д) перманентно збільшувати обсяги гарантованого відшкодування втрат клієнтських коштів за форс-мажорних обставин у банківських і небанківських сферах.

Фінансові посередники відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування фінансового ринку. Розвиток інституційних інвесторів може мати позитивний вплив на економіку України через сприяння ефективному перерозподілу капіталу та розширення пропозиції інвестиційних ресурсів. Також це має розширити можливості економічних агентів щодо залучення додаткових коштів для розвитку з одного боку та посилити стимули для їх ефективного використання з іншого. Створення ефективної інфраструктури фінансового ринку дозволить забезпечити, по-перше, ефективну й недорогу обробку трансакцій із установленням цін на справедливій основі; по-друге, функціонування системи, що забезпечує низький рівень ризику, з надійною системою контролю й належним фінансуванням; по-третє, проведення політики прозорості; по-четверте, інфраструктуру, що задовольняє потреби її учасників, як індивідуальних, так і інституціональних, розташованих як всередині країни, так і за її межами.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

здобувач **Рябенков О. В.**

ПАТ «Сумське НВО ім. М. В. Фрунзе»

Одним з важливих інструментів удосконалення методики фінансового контролінгу на підприємстві є показник економічної доданої вартості (EVA). Даний показник є досить універсальним, його можна використовувати для фінансового планування та аналізу, управління і оцінки вартості підприємства. Процес управління вартістю підприємства на основі метода економічної доданої вартості передбачає не тільки розрахунок вартості компанії й величини економічної доданої вартості, а й управління зміною вартості, тобто управління факторами, що впливають на вартість підприємства. На нашу думку, реалізацію моделі управління на основі EVA доцільно здійснювати поетапно.

На першому етапі необхідно розробити довгострокову стратегію на основі оцінок перспектив розвитку підприємства. Для цього варто проаналізувати альтернативні стратегії й вибрати найбільш оптимальну з них. Обрана стратегія розвитку підприємства повинна постійно враховувати вплив екзогенних факторів та відповідати поточній ринковій ситуації.

На другому етапі менеджери повинні правильно розуміти економічну сутність EVA і контролювати, щоб у всіх циклах ділової активності рентабельність інвестованого капіталу була б не менше витрат на його залучення. Досить часто вони орієнтуються на короткострокові цілі та завдання, наприклад, на збільшення розміру прибутку в поточному періоді. При цьому основна увага має бути зосереджена на аналізі ефективності використання ресурсів, в які вкладений основний капітал власників підприємства. Отже, менеджмент підприємства повинен чітко усвідомлювати, що в операційній роботі використовується акціонерний капітал, який має певну вартість. Її величина не повинна бути нижче середньоринкової прибутковості по даному сегменту ринку.

На третьому етапі розробляється розрахункова методологія й визначаються цільові індикатори (рентабельність інвестованого капіталу, коефіцієнти, що відбивають структуру капіталу підприємства, показники ліквідності балансу, величина оборотного капіталу і т.д.). На даному етапі необхідно сформувати розрахункові моделі основних параметрів, що беруть участь у формуванні EVA. Зокрема, необхідно визначити:

– методику розрахунку чистого прибутку з врахуванням всіх коригувальних показників (бази й коефіцієнтів розподілу накладних і загальнокорпоративних витрат і т.д.);

- методику розрахунку розміру капіталу з визначенням його оптимальної структури;
- мінімальний рівень прибутковості по структурним підрозділам (проектам, продуктам, напрямкам бізнесу);
- планування поточної діяльності й складання системи прогнозних бюджетів;
- систему мотивації й оцінки результатів роботи персоналу з метою їхньої орієнтації на підвищення значення показника EVA для підприємства в цілому.

На заключній стадії методології даної моделі управління впроваджуються в поточну операційну діяльність підприємства. Даний етап припускає усвідомлення менеджментом необхідності використання вартісного підходу до управління бізнесом. Одночасно із цим впроваджуються відповідні управлінські технології. Наприклад, система збалансованих показників, функціонально-вартісний аналіз, побудова бюджетних моделей на базі багатомірних аналітичних кубів тощо.

На показник EVA впливають такі чинники, як: обсяг і структура продаж; ціни реалізації; ціни на сировину і матеріали; умовно-постійні витрати; зовнішнє фінансування; податки та інші.

Вважається, що використання показника EVA підвищить інвестиційну привабливість підприємства і буде одним із факторів зростання його ринкової вартості та курсу цінних паперів на фондовому ринку.

Слід зазначити, що для визначення прогнозованої EVA необхідно на підприємстві розробляти та впроваджувати систему бюджетів, зорієнтованих на планування фінансових результатів та ліквідності.

Отже, виникає необхідність визначити роль, яку відіграє показник економічної доданої вартості в оцінці ефективності діяльності підприємства:

- EVA виступає як інструмент, що дозволяє виміряти дійсну прибутковість підприємства, а також управляти їм з позиції його власників;
- EVA – це також інструмент, що показує керівникам підприємства, яким чином вони можуть вплинути на прибутковість;
- EVA відбиває альтернативний підхід до концепції прибутковості (перехід від розрахунку рентабельності інвестованого капіталу), вимірюваної в процентному вираженні, до розрахунку економічної доданої вартості, визначеної в грошовому вираженні);
- EVA виступає інструментом мотивації менеджерів підприємства;
- EVA підвищує прибутковість в основному за рахунок поліпшення використання капіталу, а не за зменшення витрат на користування капіталом.

Таким чином, доцільно відмітити, що використання показника EVA в системі фінансовому контролінгу буде сприяти підвищенню якості оцінки ефективності діяльності вітчизняних промислових підприємств.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

студент гр. М-01 Федоришин М. В.

Фінансування охорони здоров'я на сьогоднішній день є актуальною темою, адже здоров'я вище за все.

Здоров'я народу - це найбільша суспільна цінність, що значною мірою впливає на процеси економічного, соціального і культурного розвитку країни, важливий соціальний критерій благополуччя суспільства.

Охорона здоров'я в Україні являє собою розгалужену систему медичних закладів, діяльність яких спрямована на охорону здоров'я і лікування населення.

Правові, організаційні, економічні й соціальні засади охорони здоров'я людей в Україні визначені Основами законодавства України, що прийняті у листопаді 1992 р.

В Основах законодавства України про охорону здоров'я зазначається, що суспільство і держава відповідальні перед сучасними і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, удосконалення медичної допомоги і пропаганди здорового способу життя.

Стаття 49 Конституції України встановила право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Фінансування охорони здоров'я в Україні здійснюється за рахунок Державного і місцевого бюджетів, фондів медичного страхування, благодійних фондів та будь-яких інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг бюджетних коштів, що спрямовується на охорону здоров'я в Україні, щорічно збільшується.

У видатках бюджетів на соціально-культурні заходи вони займають стабільне третє місце (після видатків на освіту та соціальний захист і соціальне забезпечення) на рівні 22,3—25,7% . Водночас тих коштів, що виділяються з Державного і місцевих бюджетів України для належного фінансування охорони здоров'я, недостатньо.

Обмеження фінансування лікувально-профілактичних заходів ускладнює їх функціонування. Відбувається не досить регульоване та контрольоване зростання цін на медичні послуги, поширюється неофіційне надання медичної допомоги.

Основний склад установ охорони здоров'я перебуває на кошторисному фінансуванні. Це лікувально-профілактичні установи (лікарні широкого

профілю, спеціалізовані медичні заклади, поліклініки й амбулаторії, спеціалізовані поліклініки, фельдшерсько-акушерські пункти) і санітарно-епідемічна служба.

Видатки на утримання установ охорони здоров'я визначаються за кошторисами доходів і видатків.

Вихідною базою є такі показники, як кількість лікарняних ліжок, кількість лікарських посад, кількість лікарських відвідувань, кількість ліжко-днів та чисельність прикріпленого населення.

Значну частку за кошторисами у переважній більшості установ охорони здоров'я становлять витрати на оплату праці. Оплата праці працівників здійснюється за фактично відпрацьований час, виходячи з посадових окладів, або залежно від виробітку і відрядних розцінок з урахуванням доплат і надбавок, передбачених діючим законодавством.

У Законі України «Про державний бюджет України на 2012 рік» на охорону здоров'я передбачені видатки у сумі 9,7 млрд. гривень, що на 167,9 млн. грн. більше, ніж у попередньому році. Про це стало відомо під час відеоконференції з питань новації у організації діяльності лікувально-профілактичних закладів та організації роботи з молодими фахівцями.

Крім того, у бюджеті передбачені субвенції на охорону здоров'я з державного бюджету місцевим бюджетам у розмірі 2,8 млрд. гривень.

Держбюджет-2012 передбачає кошти на виплату з 1 січня 2012 року медичним і фармацевтичним працівникам допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу під час надання основної щорічної відпустки; встановлення мінімальної заробітної плати у місячному розмірі: з 1 січня - 1073 гривень, з 1 квітня - 1094 гривень, з 1 липня – 1102 гривень, з 1 жовтня - 1118 гривень, з 1 грудня - 1134 гривні, а також у погодинному розмірі: з 1 січня - 6,43 гривні, з 1 квітня - 6,56 гривні, з 1 липня – 6,61 гривні, з 1 жовтня - 6,7 гривні, з 1 грудня - 6,8 гривні. Тобто передбачено середньорічний ріст заробітної плати на 13,5 %.

За останні роки в Україні активно проводилася робота з дослідження процесу державного управління, вироблення практичних рекомендацій щодо процесу державної політики та реформування галузі охорони здоров'я.

На мою думку, для такої галузі як медицина держава не повинна заощаджувати кошти.

З розвитком новітніх технологій, повинні завжди надаватися нові препарати, медикаменти для безпечного лікування населення. А чим краще в Україні буде медичне устаткування, тим вигідніше і приємніше буде працюватися лікарям, які зможуть надавати допомогу людям.

Науковий керівник: ст. викладач Касьяненко Т. В.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

д.е.н., проф. Фролов С. М., студент гр. Ф-73 Охтеменко К. О.

Однією з найважливіших категорій ринкової економіки є споживче кредитування, яке стимулює розвиток не тільки фінансового ринку, а й економіку країни в цілому.

Для того, щоб зрозуміти важливість споживчого кредиту, треба спочатку розглянути його переваги і недоліки.

До переваг споживчого кредитування відносять: гнучкість, безпека, допомога, можливість отримати ті речі, яких без використання кредиту потрібно було б довго чекати, або ж які були б недоступні для отримання. Найголовнішим недоліком споживчого кредитування є те, що покупки в кредит обходяться дорожче, ніж при оплаті готівкою. Це відбувається тому, що при купівлі товару в кредит ціна на товар часто трохи вища, ніж при оплаті готівкою, а також до неї додаються відсотки за користування кредитом.

Дослідженню проблем розвитку споживчого кредитування в Україні значну увагу приділяли такі науковці і практики банківської діяльності, як В. Базилович, О. Василик, А. Гальчинський, А. Даниленко, М. Савлук, А. Савченко, С. Мочерний та інші.

До фінансової кризи і протягом 2006 - 2008 років споживче кредитування в Україні розвивалося швидкими темпами, причиною чого стали міжнародні банки, які активно почали входити на український ринок з 2000 року і принесли із собою практику та продукти споживчого кредитування. Це сприяло збільшенню пропозиції на кредитному ринку.

На сьогодні банки України надають такі види споживчих кредитів:

- 1) споживчі кредити готівкою;
- 2) споживчі кредити під заставу нерухомості;
- 3) споживчі кредити на покупку товарів (розстрочка).

Як показав аналіз статистичних даних, опублікованих Національним банком України, кількість кредитів, які надані домашнім господарствам за цільовим спрямуванням у розрізі строків погашення протягом 2008 - 2011 років, з грудня 2008 року і по січень 2011 року зменшились на 71,82 млрд. грн., зокрема кредити на споживчі потреби на 65,88 млрд. грн., що становить 91,73% зменшення кредитів, наданих домашнім господарствам. Отже, споживче кредитування потребує розвитку. Внаслідок цього слід дослідити проблему управління кредитним ризиком в банківській сфері.

Кредитний ризик в банківській сфері виникає в основному завдяки тому, що банки не проводять оцінку фінансового стану позичальника, не

визначають його кредитоспроможність перед тим як надати кредит. Всі ці дії приводять до того, що банк стає не конкурентоспроможним в сфері споживчого кредитування. Для того щоб мінімізувати ризик потрібно використовувати автоматизовані системи, які забезпечать швидкість прийняття рішення при наданні позики.

У світовій практиці, зокрема в Росії і Білорусії, використовують такі автоматизовані системи як скорингові.

В російських банках під скорингом розуміють математичну або статистичну модель, за допомогою якої виходячи з кредитної історії клієнтів, які вже скористалися послугами банку, останній намагається визначити, наскільки велика ймовірність того, що конкретний потенційний позичальник поверне кредит в строк. Скоринг дозволяє сегментувати клієнтів по якості обслуговування боргу та працювати не з індивідуальними їх характеристики, а з імовірнісним статистичним потоком заявок.

Щоб уникнути проблеми відсутності певного об'єму інформації по споживчим клієнтам банки Білорусії об'єднали бази даних по споживчому кредиту з іншими банками, які надають схожі послуги, в єдиний пул, і впровадили свою скорингову систему на основі загальних даних фізичних осіб нескількох банків.

Фінансові менеджери банків України для виміру фінансового стану позичальника розраховують наступні коефіцієнти: коефіцієнт платоспроможності позичальника, коефіцієнт платоспроможності сім'ї, коефіцієнт забезпечення, показник наявності власної нерухомості, середньомісячні доходи позичальника, середньомісячні витрати позичальника та інші. Лише деякі банки України розпочали використовувати систему кредитного скорингу, яка є дуже поширеною закордоном. Тому що саме ця модель дає можливість визначити поведінку одних позичальників в майбутньому на основі поведінки інших позичальників в минулому.

Сутність української моделі кредитного скорингу полягає в тому, що «скоринг – формуляр» складається приблизно з 12 параметрів, за кожним із цих параметрів клієнту бали не нараховуються. Українські банки у формулярі вказують тільки значення параметра, яке відповідає певному позичальнику, на відміну від зарубіжних банків, які за кожний параметр оцінюють певною кількістю балів.

В Україні потрібно удосконалити існуючу методику, узагальнюючи зарубіжний досвід. Повинна бути створена власна скорингова модель оцінки кредитоспроможності позичальника за споживчим кредитом, яка буде враховувати грошово-кредитний ринок та соціально-економічний розвиток країни.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕКСЕЛЬНОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

асп. Шишова Ю. Г., студент гр.М-91 Клінікова Д.

В сучасних умовах господарювання для більшості українських підприємств особливої актуальності набувають питання, пов'язані із зростанням сум дебіторської та кредиторської заборгованості. Одним із альтернативних варіантів вирішення зазначеної проблеми є використання векселів, які здатні сприяти підвищенню вартості фірми за рахунок зменшення обсягів простроченої та зростання оборотності дебіторсько-кредиторської заборгованості. Відповідно до потреб підприємства існує можливість пролонгації векселя. Крім того, векселі можуть стати альтернативним джерелом залучення інвестиційних ресурсів та невід'ємним елементом в господарській діяльності підприємств різних форм власності. Тому вирішення питання щодо використання векселів в господарчому обігу підприємств при розрахунках з контрагентами потребують детального розгляду.

Найбільш ґрунтовно проблеми відновлення вексельного обігу в Україні досліджено у працях А.В. Демківського, Ю.М. Лисенкова, Ю.М. Мороза, Б.С. Юровського. Названі вчені пропонують механізми удосконалення вексельного законодавства з метою максимального розкриття стабілізаційних властивостей векселя, завдяки яким він став першокласним фінансовим інструментом ринкової економіки. У фундаментальних працях українських вчених (М.Т. Білухи, А.М. Герасимовича, В.П. Завгороднього, В.В. Сопко, В.О. Шевчука та інших) проблеми обліку, аналізу та контролю вексельних операцій досліджуються як складова близьких їм за змістом розрахункових операцій суб'єктів господарської діяльності.

В результаті аналізу, виявлено, що в Україні, на жаль, склалася досить несприятлива ситуація щодо розвитку вексельного обігу, що обумовлена багатьма чинниками, серед яких: низька платоспроможність більшості підприємств; недостатній розвиток нормативно-правового поля; недостатній розвиток діяльності фінансово-кредитних інститутів; дефіцит публічної інформації про емітентів векселів, що зумовлює правопорушення у сфері вексельного обігу, зокрема обіг дружніх та бронзових векселів.

Згідно з основним принципом бухгалтерського обліку превалювання сутності над формою інформація повинна обліковуватись відповідно до її сутності, а не лише виходячи з юридичної форми. Але цьому принципу заперечує використання значної кількості синтетичних рахунків для обліку векселів, що призводить до неекономічності їх обліку. Так, за формою

векселі є в іноземній та національній валюті, а за сутністю їх розподіляють на видані та отримані, і одночасно на короткострокові та довгострокові.

Дивлячись на те, що рахунок 182 «Довгострокові векселі одержанні» в чинному Плані рахунків наведений без визначення виду валюти, у якій вексель може бути отриманий підприємством, варто було б зауважити про застосування такого методу до інших рахунків. Тобто облік векселів більш економічно вести за такими рахунками, як «Короткострокові векселі видані», «Довгострокові векселі видані», «Короткострокові векселі одержані», «Довгострокові векселі одержані». Якщо є необхідність обліку векселів за їх валютою, то це можна забезпечити шляхом ведення аналітичного обліку за всіма векселями, який ведеться у книзі № К-17. Цей реєстр аналітичного обліку забезпечує облік відповідних рахунків за їх дебетом і кредитом у сумовому виразі.

На нашу думку, підвищенню рівня аналітичності даних, отриманих в системі внутрішнього контролю вексельних розрахунків по зобов'язанням, сприяє використання відомості, що надасть можливість здійснювати ефективний оперативний контроль стосовно вексельних операцій на підприємстві.

Відомість обліку векселів отриманих повинна містити в собі такі графи: «дата отримання векселя», «дата погашення», «векселедавець», «сума векселя», «відмітка про оплату», «відсоток за векселем», «відмітка про оплату». Зазначену відомість можна застосовувати для обліку виданих векселів, замінивши графу «дата отримання» на «дата видачі», а графу «векселедавець» на «векселеотримувач».

Таким чином, система обліку вексельних розрахунків визначає ефективність подальшого функціонування підприємства. У зв'язку з цим для вирішення питань, що стоять перед системою обліку операцій з використанням векселів, і стабілізації економічної ситуації підприємств України в умовах кризи запропоновано систематизувати вексельні рахунки та використовувати зазначену відомість їх оперативного обліку.

Вважаємо, що заходи, спрямовані на подолання проблем сприятимуть розвитку вексельного ринку, а саме:

- приведенню національного законодавства, що регулює обіг векселів, у відповідність до Женевських вексельних конвенцій 1930 р.;
- гармонізації національного законодавства;
- вдосконаленню нормативної бази НБУ і ДКЦПФР з метою зниження непродуктивних витрат, спрощення та скорочення процедур проведення операцій і збільшення обсягів операцій;
- збільшенню частки організованого фондового ринку України шляхом повернення на нього векселів та організації процедури торгів векселями.

РОЗДІЛ 2 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ

ОБЛІК ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ПОДАТКОВОГО КРЕДИТУ

студентка гр.Ф-91 Барикіна Т. І.

Податкове зобов'язання — зобов'язання платника податків сплатити до бюджетів або державних цільових фондів відповідну суму коштів у порядку та у строки, визначені податковим законодавством України.

Податковий кредит – це сума, на яку платник податку має право зменшити податкові зобов'язання звітного періоду. Податковий кредит складається з сум ПДВ, сплачених, нарахованих платником податку в звітному періоді, в зв'язку з придбанням товарів, робіт, послуг.

Рахунки 643 «Податкові зобов'язання» та 644 «Податковий кредит» застосовуються в таких випадках:

- оплата за товари, роботи, послуги надійшла раніше ніж пройшло відвантаження.

- перерахована передоплата постачальнику за товари, роботи, послуги.
- оформлення податкового векселя при імпортуванні товарів.

При цьому рахунок 643 «Податкові зобов'язання» може мати на кінець звітного періоду тільки дебетове або нульове сальдо. Дебетове сальдо створюється в тому випадку, якщо на балансі підприємства рахуються:

- кредиторська заборгованість по авансам отриманим;
- кредиторська заборгованість, що виникла в результаті отримання товарів по бартерному контракту;
- непогашений податковий вексель чи вексель, погашений в поточному звітному періоді.

Датою виникнення податкових зобов'язань з поставки (продажу) товарів (робіт, послуг) вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

- або дата зарахування коштів від покупця (замовника) на банківський рахунок платника податку як оплата товарів (робіт, послуг), що підлягають поставці (продажу), а у разі продажу товарів (робіт, послуг) за готівкові грошові кошти - дата їх оприбуткування в касі платника податку;
- або дата відвантаження товарів, а для робіт (послуг) - дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (послуг) платником податку.

Датою виникнення права платника податку на податковий кредит вважається дата здійснення першої з подій:

- або дата списання коштів з банківського рахунку платника податку в оплату товарів, дата виписки відповідного рахунку – в разі розрахунків з використанням кредитних дебетових карток або комерційних чеків;

- або дата отримання податкової накладної, що засвідчує факт придбання платником податку товарів (робіт, послуг).

Розглянемо порядок відображення в бухгалтерському обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ при здійсненні підприємством операцій з продажу та придбання товарів (робіт, послуг).

Таблиця 1 – Якщо постачальник відразу після здійснення попередньої оплати надав податкову накладну. (Придбання товарів)

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума
1	Здійснена попередня оплата за продукцію	63	31	120
2	Отримана податкова накладна. Зроблено запис в реєстрі та відображено в обліку податковий кредит	641	644	20
3	Отримана продукція від постачальника	20	63	100
4	В бух. обліку відображено розрахунки з податкового кредиту (закрито рах.644)	644	63	20

Таблиця 2 – При отриманні попередньої оплати слід виписати і надати покупцю податкову накладну. (Продаж товарів)

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума
1	Отримана попередня оплата від покупця	31	36	120
2	Виписана податкова накладна. Зроблено запис в реєстрі та відображено в обліку податкові зобов'язання.	643	641	20
3	Відвантажена продукція покупцю	36	70	120
4	В обліку відображено розрахунки з податкових зобов'язань (закрито рах.643)	70	643	20

Якщо першою подією є оприбуткування, субрахунок 644 не використовується, крім випадків, коли постачальник не передав разом з товаром податкову накладну — документ, наявність якого обов'язкова для підтвердження права на податковий кредит.

Якщо першою подією буде надходження коштів від покупців, то для відображення податкового зобов'язання з ПДВ, яке виникає за першою подією, дебетується субрахунок 643 "Податкові зобов'язання".

Отже, субрахунки 643 та 644 є проміжними, його використання зумовлене насамперед різницею в часі оплати за продукцію постачальника і надходження цієї продукції.

Науковий керівник: аспірантка Шкодкіна Ю. М.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ

студентка гр.Ф-91 Германчук І. В.

Під впливом глобалізаційних і інтеграційних процесів, а також транснаціоналізації світового господарства міжнародні зв'язки України, з кожним роком, розширюються і поглиблюються. Здійснювати операції пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю підприємства можуть лише висококваліфіковані спеціалісти, які знають міжнародні правила розрахунків, а також володіють нормативною базою по регулюванню порядку проведення операцій в іноземній валюті в Україні та за її межами. Експортно-імпортні операції залишаються основним джерелом валютних надходжень підприємств-резидентів. Для організації бухгалтерського обліку експорто – імпортних операцій зовнішньоекономічної діяльності вітчизняні підприємства України користуються планом рахунків та інструкцією про його використання, що діють на території України, та відповідними змінами і доповненнями, які відображають специфіку зовнішньоекономічної діяльності. Формування і здійснення комерційних зв'язків з іноземними партнерами, ефективне управління експортно-імпортними операціями неможливе без науково обґрунтованого підходу до розв'язання комплексу завдань їх інформаційного забезпечення, які вирішуються в системі обліку й аналізу. Дані бухгалтерського обліку, аналіз та аудит стали необхідними елементами при прийнятті обґрунтованих управлінських рішень, обранні надійних партнерів для одержання ефективних результатів фінансово-господарської діяльності. Разом з тим, неузгодженість бухгалтерського і податкового законодавства з питань зовнішньоекономічної діяльності, викликає багато проблем з відображенням експортно-імпортних операцій у бухгалтерському обліку і побудови ефективної системи її аналізу [1].

Основою регулювання діяльності підприємств України на зовнішніх ринках є Закон „Про зовнішньоекономічну діяльність“, який дає визначення основним термінам, застосовуваним у практиці зовнішньоекономічної діяльності; закріплює основні принципи і правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності; визначає коло суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, їх права та обов'язки; дає перелік можливих видів зовнішньоекономічної діяльності; законодавчо закріплює регулювання зовнішньоекономічної діяльності; регулює економічні відносини України з іншими державами та міжнародними міжурядовими організаціями; захищає права та інтереси держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; зумовлює відповідальність України як держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при порушенні ними

Законів України чи обов'язків, пов'язаних з виконанням контракту, а також визначає застосовувані до них санкції [2].

Основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності в регулюванні та обліку експортно-імпортних операцій проявляються у:

- нестабільній нормативно-правовій базі, тобто нестабільному законодавстві, яке постійно змінюється;
- повільних темпах запровадження ринкових методів регулювання економіки, про що свідчить зростання апарату управління та сталість правових методів управління;
- порушенні принципу самостійності й рівності учасників при здійсненні експортно-імпортних операцій.
- зростанні корупції, що проявляється у гальмуванні показників української економіки [3].

Найближчим часом потрібно вжити таких заходів:

- українська економіка вимагає зараз створення чіткої системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- стабілізувати законодавчу базу, що полегшить регулювання та облік експортно-імпортних операцій;
- удосконалити митно-тарифний механізм, який необхідний насамперед для захисту вітчизняного виробника, особливо в умовах нестабільної національної економіки.

Таким чином, зовнішньоекономічна діяльність підприємств, невід'ємною і найбільшою складовою якої є експортно – імпортні операції, є пріоритетом формування і розвитку міжнародного бізнесу, тому потребує правильного і достовірного бухгалтерського обліку і контролю з боку держави.

1. Солошенко Л. Імпорт товарів // Податки і бухгалтерський облік. – 2011. - №84.
2. Степаненко О.І. Особливості оподаткування експортних операцій / Фінанси, облік і аудит. К.: КНЕУ. – 2004
3. О. Коваль, Н. Балабайкіна. Методика бухгалтерського обліку експортно - імпортних операцій // Бухгалтерський облік і аудит. - 2010. - № 4.

Науковий керівник: доц. Кірсанова Т. О.

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

асп. Деркач Ж. В., студент М-91 Безноєва О. В.

На сучасному етапі розвитку економіки України необхідною умовою ефективної підприємницької діяльності є реформування бухгалтерського обліку відповідно до потреб користувачів. З метою створення єдиних правил

ведення обліку та їх удосконалення для захисту інтересів користувачів було запроваджено регулювання бухгалтерського обліку. Механізм регулювання розвивається і змінюється протягом тривалого часу, однак і на сьогодні деякі аспекти його проблематики залишаються невирішеними.

Серед видатних зарубіжних вчених, що здійснили вагомий внесок в розвиток регулювання бухгалтерського обліку на різних історичних етапах, слід назвати: В.В. Вернтца, Д. Форрестера; радянських та вітчизняних вчених: О.С. Бородкіна, Ф. Бутинця, М.Я. Дем'яненка, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, В.Г. Лінника, С.А. Николаєву, В.Д. Новодворського, П.Т. Саблука, В.В. Сопка.

У широкому розумінні облікова політика спрямована на складання фінансової звітності та поєднує в собі риси правового, економічного, та організаційного механізму управління підприємством, що дозволяє комплексно вирішувати проблеми ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Підприємства в Україні самостійно визначають характер своєї облікової політики відповідно до законодавчих нормативно-правових документів. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів, та удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1]. В Україні відсутній стандарт, що регламентує формування облікової політики. На державному рівні облікова політика регламентується декількома нормативно-правовими актами: Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» №27793. У той же час Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, а також стандарти країн пострадянського простору (Росія, Білорусія) мають положення, що регулюють формування облікової політики підприємств.

Можна виділити наступні проблемні питання у сфері облікової політики підприємств в Україні: критерії визначення суттєвості інформації; застосування нової облікової політики до операцій, інших подій та умов таким чином, начебто ця політика застосовувалася завжди; застосування нової облікової політики до операцій, які відбулися після дати введення такої політики; визначення та умови практичної неможливості ретроспективного застосування; критерії та ієрархія джерел, якими необхідно керуватися при формуванні облікової політики з питань, які не врегульовані діючими нормативними актами; застосування положень облікової політики, коли вплив їх застосування неістотний; підґрунтя зміни облікової політики;

порядок ретроспективного застосування змін облікової політики і розкриття виключення з ретроспективного застосування змін в обліковій політиці; деталізований перелік інформації, що має бути розкрита про зміну облікової політики; порядок розкриття інформації про оцінку впливу стандартів і рекомендацій, які опубліковані, але ще не вступили в силу.

Тому удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку з метою методичного та організаційного забезпечення застосування національних і міжнародних стандартів та єдиних методологічних засад ведення бухгалтерського обліку всіма суб'єктами господарювання може бути досягнуто впровадженням наступних заходів: посилення правового статусу національного регуляторного органу з питань бухгалтерського обліку, його можливостей та відповідальності в межах Кабінету Міністрів України чи Мінфіну України; розробка та затвердження нового положення (стандарту) бухгалтерського обліку, яка має враховувати діюче в Україні законодавство з бухгалтерського обліку та міжнародні стандарти фінансової звітності, і має визначати порядок вибору облікової політики та загальні вимоги до розкриття її елементів; розширення кола суб'єктів впливу на бухгалтерську діяльність шляхом участі в регуляторних органах представників галузевих міністерств і професійних бухгалтерських організацій.

Запропоновані шляхи удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку допоможуть підприємствам сформувати таку облікову політику, яка надасть можливість не тільки складати достовірну фінансову звітність, але й сприятиме вирішенню господарських спорів з податковими, правоохоронними та іншими контролюючими органами.

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999р. № 996 – XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.zakon.rada.gov.ua.
2. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 № 87, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 за № 391/3684 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.minfin.gov.ua

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

асп. Деркач Ж. В., студент М 91 Кулинич І. А.

Інвестиційна діяльність підприємств є одним з найбільш складних і ризикових видів бізнесу. У бухгалтерському обліку основним пріоритетом є правильний облік відображення діяльності будь-якого підприємства для отримання інформації щодо фінансового результату за визначений період роботи. Фінансові інвестиції, як напрям отримання прибутку, також

потребують досконалого обліку. Для удосконалення обліку фінансових інвестицій необхідно розробити комплексну систему, яка б ґрунтувалася на специфічних умовах економічного і політичного життя України.

Вагомий внесок в економічну науку з питань обліку фінансових інвестицій внесли такі вітчизняні вчені, як: Л. М. Борщ, І. А. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, П. Т. Саблук, Н. Ф. Огійчук та ін. Проте, проблематика цього питання потребує всебічного дослідження усіх особливостей обліку і розгляду доцільності фінансових вкладень.

Розглянемо основні проблеми, які виникають під час обліку фінансових інвестицій:

1. Порушення вимог П(С)БО 12 щодо класифікації фінансових інвестицій. Фінансові інвестиції в асоційовані, дочірні підприємства та у спільну діяльність не відносяться до тих, які обліковуються за методом участі у капіталі. Якщо підприємством встановлено помилку у класифікації фінансових інвестицій її необхідно виправити з урахуванням необхідних змін в оцінці фінансових інвестицій на останню звітну дату [1].

2. Порушення вимог П(С)БО 12 щодо оцінки фінансових інвестицій. Первісна оцінка фінансових інвестицій не враховує всіх витрат, пов'язаних з їх придбанням. Досить часто первісна оцінка фінансових інвестицій здійснюється без урахування витрат на сплату державного мита за укладення відповідних угод та комісійних винагород фінансовим посередникам. Виправлення здійснюється на суми відповідних витрат, що не були включені до вартості [1].

3. Фінансові інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства, у спільну діяльність не оцінюються на звітну дату за методом участі у капіталі. Для здійснення правильної оцінки фінансових інвестицій за методом участі необхідно мати достовірну інформацію про результати діяльності об'єкта інвестування та його майновий стан. Виправлення цієї помилки в будь-якому випадку здійснюється шляхом коригування вступного сальдо нерозподіленого прибутку на початок року у сумі змін.

4. Проблеми оцінки прибутку (збитку) від операцій з дочірніми, асоційованими та спільними підприємствами. Дохід (збиток) від реалізації або придбання активів інвесторами за угодами з дочірніми, асоційованим та спільним підприємствами визнається повністю та одразу без урахування даних відносно подальшого руху відповідних активів.

5. За змістом методу участі в капіталі, балансова вартість інвестицій може збільшуватися (зменшуватися) на частку інвестора в сумі інших змін у власному капіталі зазначених об'єктів інвестування з включенням їх до відповідних статей власного капіталу інвестора. Можливі зміни величини іншого додаткового капіталу встановлені МСБО 28 «Облік інвестицій в

асоційовані компанії», можуть виникати при переоцінці основних засобів та інвестицій, від різниці у валютних курсах [2].

6. Віднесення інших змін в капіталі інвестованого підприємства слід відносити на відповідні статті власного капіталу інвестора. У П(С)БО 12 зазначається, що лише у разі, якщо сума зменшення такої частки капіталу більше суми відповідної статті власного капіталу інвестора, то на різницю зменшується нерозподілений прибуток (або збільшуються непокриті збитки).[1]

7. Якщо інвестор придбав активи у дочірнього підприємства, то сума прибутку (збитку) об'єкта інвестування від цієї операції, яка припадає на частку інвестора, відображається лише після перепродажу цих активів іншим особам або в періодах амортизації придбаних нематеріальних активів.

8. Облік фінансових інвестицій у непов'язані сторони. Національні особливості інвестування вимагають альтернативних підходів до оцінки і обліку інвестицій у непов'язані сторони. Пропонується застосовувати метод оцінки за правилом нижчої ціни з відображенням в обліку на контрактних рахунках резерву під знецінення довгострокових та втрат від знецінення поточних фінансових інвестицій.

Основними напрямками удосконалення обліку фінансових інвестицій, на нашу думку, є: удосконалення обліку фінансових інвестицій спільних підприємств та пов'язаних сторін за методом участі в капіталі; повне висвітлення в обліку і звітності інвестиційних процесів на підприємстві; одержання достовірної інформації про інвестиційні доходи і витрати; чітке розмежування результатів кожного виду діяльності підприємства. Зазначені рекомендації будуть сприяти систематизації та впорядкуванню методики обліку та оцінки фінансових інвестицій.

1. П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» від 9 грудня 2011 року №1591.
2. М(С)БО 28 «Інвестиції в асоційовані підприємства» від 1 липня 2001 року.

ОБЛІК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

студентка гр.МК-91 Коваленко Я. А.

Формування інтелектуального капіталу підприємства є актуальною проблемою сьогодення внаслідок того, що він суттєво впливає на вартість підприємства та поступово стає одним з найважливіших критеріїв оцінки ефективності роботи суб'єкта господарювання.

Багато вітчизняних та зарубіжних вчених приділяли увагу питанням визначення інтелектуального капіталу.

Однак, наразі, мають місце проблеми оцінки та вимірювання інтелектуального капіталу, в системі обліку підприємств

Низький рівень відображення таких активів у балансах українських підприємств зменшує рівень їх ринкової капіталізації, дає занижену оцінку національного інтелектуального капіталу, що є негативним орієнтиром для інвесторів.

Серед причин такого стану є рамки бухгалтерської моделі, відсутність методичних інструментів оцінки та ідентифікації складових інтелектуального капіталу.

Еволюція правил бухгалтерського обліку і фінансової звітності привели до того, що в даний час Міжнародні стандарти фінансової звітності і Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України визнають багато елементів інтелектуального капіталу і допускають їх віддзеркалення у фінансовій звітності як нематеріальних активів. Однак незважаючи на те, що групи нематеріальних активів є складовими інтелектуального капіталу, вони не відображають повністю структурні елементи інтелектуального капіталу.

Проблемною є оцінка об'єктів нематеріальних активів, що створені працівниками підприємства самостійно. Унікальні об'єкти нематеріальних активів часто не враховуються у балансі, або їх облікова вартість значно нижча від ринкової. Це призводить до заниження майнового стану підприємства. Причиною такої ситуації є відсутність стандартів оцінки вартості нематеріальних активів.

Окрім проблеми недопрацьованого законодавства України, велике значення мають труднощі бухгалтерського відображення, пов'язані з самою природою інтелектуального капіталу.

Людський капітал не може відобразитися у складі активів компанії в бухгалтерських звітах як самостійний фінансовий показник, так як невід'ємний від конкретних фізичних осіб, і не є власністю компанії.

Існують пропозиції щодо введення додаткових позабалансових рахунків для відображення окремих елементів інтелектуального капіталу.

Однак, попри цінність даного підходу, існують деякі недоліки.

По-перше, щодо деяких елементів інтелектуального капіталу (наприклад, прихильність клієнтів, репутація торговельної марки тощо) існує непевність, чи належать вони цій юридичній особі. Тому, очевидно, їхній бухгалтерський облік буде або неможливим, або значно ускладненим і фрагментарним.

По-друге, витратна природа деяких елементів інтелектуального капіталу зумовлює необхідність відображення їх в пасиві як суму коштів, що інвестовані підприємством в інтелектуальну діяльність. Однак, сума інвестицій може не відповідати створеній користі, а отже, виникає невідповідність активу і пасиву.

Ми вважаємо, що позабалансові рахунки можуть слугувати ефективним способом бухгалтерського відображення інтелектуального капіталу при додатковому застосуванні Звіту про інтелектуальний капітал, які б розкривали реальний стан справ.

Вони мають містити інформацію, що дала б змогу пояснити великий розрив (в десятки чи навіть сотні разів) між балансовою вартістю і ринковою капіталізацією фірми.

Розмежування компонентів інтелектуального капіталу (людський, структурний, споживчий) також сприяє більш детальному аналізу і, як наслідок, більш глибокому розумінню інвестиційної привабливості фірми.

Теорія інтелектуального капіталу відіграватиме значну роль у новому тисячолітті, оскільки вона є дієвим засобом виміру, конкретизації та відображення справжньої вартості активів підприємства.

Науковий керівник: ст. викладач Лисиця В. І.

ПРОФЕСІЙНІ РИЗИКИ ОБЛІКОВОГО ПЕРСОНАЛУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

викладач Лисиця В. І., студентка гр МК-91 Кириченко Т.

Більшість проблем системи бухгалтерського обліку залежать від недоліків організації обліку на підприємстві та існування ризиків. В основному вони виникають через те, що сьогодні на обліковий персонал, зокрема на головного бухгалтера, покладено виконання великої кількості завдань, до яких належить управління колективом і роботою бухгалтерської служби, ведення фінансового, податкового та управлінського обліку, своєчасне опрацювання податкового та господарського законодавства, виконання функцій фінансового директора (за відсутності такої посади на підприємстві) тощо.

Такий перелік робіт і ступінь навантаження неминуче призводять до певних упущень, помилок організації та ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності. Саме тому на сьогодні актуальним залишається дослідження питання виникнення та ступеня впливу професійних ризиків облікового персоналу на діяльність підприємства та інших суб'єктів господарських відносин – перед користувачами звітності.

Виходячи з того, що в бухгалтерському обліку ризики мають суб'єктивний характер (ризик пов'язаний з безпосередньою роботою бухгалтерського персоналу та залежить від людських факторів за умови здійснення професійної діяльності), поняття «професійний ризик бухгалтера» слід розуміти як дії або бездіяльність працівників бухгалтерської служби, які

провокують можливу небезпеку викривлення бухгалтерської інформації, викликану безгосподарністю, марнотратством або фальсифікацією звітності, що призводить до отримання підприємством збитків.

З метою вдосконалення організації бухгалтерського обліку в умовах ризику і невизначеності та мінімізації ступеня професійного ризику облікового персоналу визначимо об'єкт і суб'єкт ризиків системи бухгалтерського обліку, види професійних ризиків та їх наслідки.

Об'єктом професійного ризику бухгалтера є процес організації та ведення бухгалтерського обліку, який, в свою чергу, включає процес документування господарських операцій, формування облікової політики підприємства та правильне здійснення розрахунків за операціями.

Суб'єктами професійного ризику бухгалтера є обліковий персонал підприємства (головний бухгалтер, його заступники та рядові бухгалтери), який спричиняє виникнення даного ризику.

Так як причиною ризиків, які виникають в системі бухгалтерського обліку, є їх суб'єктивних характер, пов'язаний з людським фактором, всі ризики системи бухгалтерського обліку можна визначити прямо залежними від якісного здійснення професійної діяльності працівниками бухгалтерської служби та наслідків їх роботи. Відповідно до цього наведемо наступну класифікацію ризиків:

1. За аспектами організації бухгалтерського обліку: ризик формування Наказу про облікову політику; ризик допущення помилок при розробці Положення про бухгалтерську службу; ризик неналежної організації документообороту; ризик вибору форми організації та введення бухгалтерського обліку; ризик формування та представлення фінансової звітності.

2. За рівнем кваліфікації та обов'язків облікових працівників: ризики головного бухгалтера (заступника); ризики бухгалтера.

3. За причинами викривлення даних бухгалтерської звітності: ризик недотримання вимог професійного та державного регулювання обліку; ризик варіативності методів бухгалтерського обліку.

4. За сферою виникнення (видом бухгалтерського обліку): ризики фінансового, управлінського та податкового обліку.

5. За наслідками (спричиненням нового виду ризику): ризик неплатоспроможності; ризик банкрутства; інформаційний ризик; ризик прийняття управлінських рішень; стратегічний ризик; юридичний ризик; ризик відповідальності.

6. За причиною виникнення (характером дій облікових працівників): ризик навмисних дій (порушень); ризик ненавмисних дій (помилки).

7. За рівнем впливу на фінансову звітність: локальний ризик; наскрізний ризик;

8. За впливом на фінансовий стан підприємства: помірний ризик; критичний ризик; катастрофічний ризик.

9. По відношенню суб'єкта організації та ведення бухгалтерського обліку до підприємства: внутрішній ризик; зовнішній ризик.

Розглянута класифікація відображає всі можливі види ризиків у масштабі функціонування системи бухгалтерського обліку. Необхідність чіткої класифікації професійних ризиків бухгалтера пояснюється переважно тим, що правильне здійснення обліковими працівниками своєї професійної діяльності забезпечує достовірний і послідовний процес організації та ведення бухгалтерського обліку, передбачення ризиків та врахування факторів впливу на них, що надає можливість зменшити або нейтралізувати негативний вплив при реалізації ризиків.

Таким чином, недосконалість організації бухгалтерського обліку на підприємстві може зумовити появу господарських ризиків, викликаних діями облікових працівників, і як наслідок зазнання суб'єктом господарювання додаткових витрат і збитків.

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ

ст. викладач Лисиця В. І., студентка гр. МК-91 Рибалка М. В.

Сучасна трансформація вітчизняної економіки, спрямована на розвиток ринкових відносин та інтеграцію у світове співтовариство, визначає принципово нові задачі щодо підвищення рівня управління суб'єктами підприємницької діяльності. Важливим напрямом реформування бухгалтерського обліку в Україні в умовах інтеграції є гармонізація фінансової звітності вітчизняних підприємств з міжнародними стандартами.

Вивчення проблем та перспектив розвитку бухгалтерського обліку в умовах сучасної економіки займає сьогодні одне з провідних місць в наукових працях таких вчених-обліковців: Ф. Бутинця, В. Рудницького, В. Сопка, С. Левицької, З. Гуцайлюка, Є. Мниха, І. Яремка, В. Пархоменка та інших.

Для визначення напрямів подальшого розвитку вітчизняної системи бухгалтерського обліку велика кількість вчених досліджують процеси реформування бухгалтерського обліку в інших пострадянських країнах та перспективи гармонізації фінансової звітності в контексті курсу України на євроінтеграцію.

Проведені дослідження цих вчених засвідчили, що в колишніх республіках СРСР відбулися суттєві зміни в системі регулювання і методології бухгалтерського обліку. Водночас у більшості країн зберігається

державне регулювання бухгалтерського обліку, суб'єктом якого, зазвичай, виступає Міністерство фінансів.

Правова система України суттєво обмежує можливості легалізації міжнародних стандартів, що зумовлено наступними чинниками:

- відсутністю зв'язку між положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та законами і кодексами, які впливають на застосування міжнародних стандартів фінансової звітності;
- безперервна професійна освіта, реалізація програми сертифікатів бухгалтерів та аудиторів із забезпеченням прийнятих для широкого загалу умов та належного рівня оцінювання;
- уніфікація методики визначення даних бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародної практики стандартизації;
- збереження суттєвого впливу податкових норм та правил на організацію бухгалтерського обліку та впливу урядових органів на процеси розробки і прийняття положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

Як спеціальна галузь наукового знання бухгалтерський облік перебуває на стадії швидкого накопичення емпіричних даних, виникнення нових теоретичних положень та методологічних підходів. Проте базова чисельність різноманітних економічних ресурсів і процесів реальної економіки зростає ще стрімкіше, на які традиційна бухгалтерська методологія ефективної відповіді не має, що є однією з проблем розвитку бухгалтерського обліку в умовах сучасної економіки. Шлях удосконалення бухгалтерського обліку на основі його цілісності, системності та дієвості – це збереження його концептуальних основ в межах чинного правового поля.

Передумовами подальшого розвитку бухгалтерського обліку є насамперед:

- уточнення та дотримання в умовах активного розвитку різноманітних облікових систем концептуальних основ і методологічної бази бухгалтерського обліку;
- уніфікація методики визначення даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності, термінології бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародної практики стандартизації;
- гармонізація на основі міжнародних стандартів фінансової звітності та з урахуванням вітчизняних потреб і можливостей методики обліку підприємницької та непідприємницької діяльності;
- безперервна професійна освіта, реалізація програми сертифікації бухгалтерів та аудиторів із забезпеченням прийнятих для широкого загалу умов та належного рівня оцінювання.

З економічної точки зору впровадження сучасно і послідовної системи податкового і комерційного бухгалтерського обліку і звітності поліпшить

інвестиційний клімат, прискорить економічне зростання і продуктивність економіки і збільшить податкові надходження до бюджету.

Аналіз останніх тенденцій пов'язаних з розподілом управлінських повноважень щодо регулювання розвитку окремих облікових підсистем, свідчить про відсутність однозначної позиції щодо подальшого вирішення даного питання. Внаслідок цього постає нагальна потреба створення інтегрованої національної системи бухгалтерського обліку, що забезпечить вирішення сучасних проблем облікового забезпечення. Отже, можна зробити висновок, що удосконалення бухобліку в Україні зумовлене багатьма зовнішніми і внутрішніми факторами, зокрема розвитком євроінтеграційних процесів в Україні, розвитком міжнародного співробітництва.

Однак, ми вважаємо, що будь-які зміни мають буди науково обгрунтованими і враховувати як специфіку розвитку національної економіки, так і ментальність країни так і бухгалтерів-практиків.

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

студент гр. М-91 Мирошниченко Д. В.

Дослідження системи обліку доходів та витрат завжди знаходилося в центрі уваги економічної думки. Це пов'язано з тим, що облік витрат і доходів підприємства постійно розвивається і поліпшується у зв'язку з удосконаленням комп'ютерної техніки і комунікаційного середовища, методології й організації бухгалтерського обліку як основного джерела інформації про доходи і витрати підприємства. Актуальність даної теми також пояснюється тим, що в результаті аналізу доходів та витрат ми можемо оцінити фінансовий результат, що визначає ефективність діяльності підприємства; чітка побудова бухгалтерського обліку витрат відповідно до змін, що відбуваються в його організації й техніці ведення, підвищує роль обліку як основного засобу одержання достовірної інформації для прийняття економічно обгрунтованих рішень.

У вітчизняних наукових виданнях обліку доходів та витрат приділяється значна увага. Проте ці питання є настільки широкими, що залишаються й зараз актуальними для багатьох науковців. Питання, пов'язані з проблемами обліку витрат і доходів та перспективами їх вирішення в Україні, знайшли певне відображення у роботах І. Білоусової, С. Михалевич, В. Моссаковського, Т. Сльозко та інших вітчизняних вчених.

На сьогодні проблемними питаннями в обліку доходів та витрат є:

1. Проблема повноти та своєчасності відображення їх у системі обліку. Ця проблема стосується всього нашого суспільного ладу, системи влади, способу життя, системи оподаткування, тіньового сегмента української економіки.

2. Проблема забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про витрати та доходи підприємства. Не згрупована, належно не оформлена інформація може на деякий час гальмувати процеси обробки інформації, занижити або завищити деякі витрати і доходи.

3. Проблема створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку та контролю за витратами і доходами підприємства. Така інформаційна база необхідна Україні, адже матеріаломісткість вітчизняної продукції у два-три рази вища, ніж у країнах Заходу.

4. Проблема встановлення оптимального співвідношення обсягів автоматизованих і неавтоматизованих обліково-контрольних робіт та визначення їхньої ролі у скороченні необґрунтованих витрат й зростанні поточних доходів підприємства.

5. Проблема матеріально-технічного та організаційного забезпечення полягає в недостатньому забезпеченні підприємствами сучасними матеріально-технічними засобами, невисоким рівнем організації та ефективності ведення первинного та зведеного обліку, формування звітної інформації.

У зв'язку з вищенаведеним ми вважаємо, що для того, щоб забезпечити достатню аналітичність інформації про доходи та витрати підприємства, її потрібно завчасно перевіряти щодо відповідності сучасним вимогам: порівняння, однозначності тлумачення, достовірності, дохідливості й доречності. Нормативна база України є застарілою. Створення нової нормативної бази допоможе навести лад в обліку витрат підприємства і не дасть можливості їх завищувати. Облікова політика розробляється і затверджується в кожній фірмі щороку. У ній необхідно закріпити порядок ведення обліку для цілей оподаткування. Податкова політика повинна містити в собі повну і достовірну інформацію про порядок віддзеркалення господарських операцій за звітний період, а також відомості для контролю за правильністю, повнотою і своєчасністю розрахунку сплати податків до бюджету.

На нашу думку, від того, як фірма враховує доходи, залежить величина її податку на прибуток. Тому кожному підприємству необхідно прописати в обліковій політиці для цілей оподаткування способи визначення виручки, її класифікацію, а також як відображати доходи, які відносяться до декількох звітних періодів. Кожне підприємство повинне розробити послідовну

стратегію, яка б передбачала оновлення, закупівлю, облаштування, використання й фінансування матеріально-технічних засобів, проведення організаційних заходів, спрямованих на виведення підприємства на новітні простори інформаційної економіки. Вважаємо, що розробка єдиних інформаційних норм та нормативів для обліку доходів та витрат сприятиме наведенню елементарного порядку та дисципліни на підприємстві, тому необхідно законодавчо вирішити ці питання.

Наведені шляхи вирішення проблем обліку доходів та витрат підприємства дозволять зменшити частку тіньового бізнесу в Україні, наблизити їх облік до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, скоротити непродуктивні витрати та неопубліковувані доходи підприємства. Облік доходів і витрат має перспективи для подальших досліджень, що будуть залежати від законодавчих змін в бухгалтерському обліку, видів економічної діяльності, форм власності, системи оподаткування підприємств.

Науковий керівник: асп. Шишова Ю. Г.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ТА ВИМОГ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

студент гр. Ф-41 Шаванов А. С.

Удосконалення основних принципів та вимог до фінансової звітності та бухгалтерського обліку є дуже актуальною темою. В наш час знання в галузі бухгалтерського обліку необхідні у багатьох сферах діяльності, тому стає актуальним питання вдосконалення системи ведення бухгалтерського обліку в Україні, зокрема основних принципів та вимог до фінансової звітності. Наукові дослідження у галузі удосконалення основних принципів та вимог до фінансової звітності є дуже популярними в сучасній Україні, і цю тему досліджують дуже багато вітчизняних вчених, серед яких Н.В. Гончаренко, О.В. Кравченко, В.М. Пархоменко, С.Ф. Голов, В.М. Костюченко, Л.Ю. Швець, Ж.С. Труфіна та ін.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством, і тому фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку. Розуміння основних принципів та вимог до фінансової звітності є основою розуміння бухгалтерського обліку. Однак, як показує практичний досвід, існує багато суперечностей щодо розуміння та виконання основних принципів та вимог до бухгалтерського обліку.

Вивчення законодавства дозволяє зрозуміти найголовніші принципи, які прописані у тексті закону України «Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні»: 1) обачність — застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства; 2)повне висвітлення - фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі; 3)автономність — кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників; 4)послідовність — постійне застосування підприємством обраної облікової політики; 5)безперервність — оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі; 6)нарахування та відповідність доходів і витрат - для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів; 6)превалювання сутності над формою - операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми; 7)історична (фактична) собівартість - пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання; 8)єдиний грошовий вимірник — вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства в єдиній грошовій одиниці; 9)періодичність — можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу. [1] Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 "Вимоги до фінансової звітності" встановлені такі вимоги до її якості: дохідливість, достовірність, порівнянність, доречність. [2] Але реалії українського бухгалтерського обліку є далекими від повного виконання усіх принципів. Принципом превалювання сутності над формою інколи доводиться нехтувати, адже податкові інспектори, вишукуючи помилки, більше уваги звертають саме на юридичну правильність форми. Нормативно-правова база бухгалтерського обліку, що функціонує в Україні, висуває занадто складні вимоги щодо форми звітності.

Бухгалтери занадто багато часу витрачають на оформлення шаблонних звітів та інших документів, які не надають для користувачів дійсно важливої інформації про діяльність підприємства, а просто є обов'язковою формою звітності. Приведення бухгалтерського законодавства до європейських та світових стандартів – довгий та непростий процес. І це потребує поступової зміни нормативно-правової бази. Наші бухгалтера стають заручниками складностей, що виникають у зв'язку із постійною зміною законодавства. Тому окрім дев'яти принципів, що встановлені законом, пропонуємо додати до них десятий принцип – постійного спостереження законодавчих змін.

Податкова реформа стала вагомим досягненням цього процесу, вдалося зблизити податковий та фінансовий облік. Але попереду ще багато роботи, яка неодмінно пов'язана зі змінами у нормативно-правовій базі.

Тому ми вважаємо, що для поліпшення діяльності бухгалтерів, необхідно покращити інформативну взаємодію між державою та підприємством, а також намагатися зменшити частоту змін у законодавстві, у той же час спрямовуючи їх на вдосконалення системи обліку. Підприємствам, які ще не зробили цього, потрібно автоматизувати працю бухгалтерів та за допомогою комп'ютерних технологій забезпечити їм якнайшвидший доступ до потрібної інформації.

1. Закон про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 №996-XIV
2. ПСБО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 31.03.1999 р. №87

Науковий керівник: асп. Шишова Ю. Г.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК НА ПІДПРИЄМСТВІ

студентка гр. МК-91 Шатова В. М.

Для ухвалення вірних управлінських рішень у бізнесі керівникові необхідна об'єктивна інформація про стан справ, як по кожній бізнес – одиниці компанії, так і бізнесу в цілому. Джерелом такої інформації може бути система управлінського обліку і консолідована (зведена) управлінська звітність. Тому необхідно зрозуміти, яким чином правильно організувати управлінський облік. Мета даної роботи визначити загальні принципи, етапи організації обліку для управлінських потреб. Система управлінського обліку призначена для рішення внутрішніх задач керування підприємством і є його ноу-хау. Для керування підприємством необхідна детальна інформація, що враховує технологію й організацію саме цього підприємства. Тому інформація управлінського обліку формується і надається з урахуванням потреб керівників конкретного підприємства. Кінцевою метою управлінського обліку є допомога керівництву в досягненні стратегічної мети підприємства. Управлінський облік призначений для розв'язання таких основних задач:

- забезпечення керівництва підприємства інформацією про те, якими будуть консолідовані результати бізнесу (включаючи безліч юридичних осіб і структурних підрозділів);
- відображення результатів роботи окремих напрямків (ними можуть бути види діяльності, групи товарів або інші елементи залежно від специфіки бізнесу) незалежно від того, як ці напрямки розподілені між юридичними особами, що входять у бізнес;
- відображення результатів роботи структурних підрозділів, якими можуть бути відділи, цехи, юридичні особи;

- здійснення контролю за витратами шляхом їх обліку по видах і центрах витрат;
- нагромадження статистики про доходи і витрати підприємства у визначеному розрізі і виявлення загальних тенденцій;
- здійснення планування і контролю виконання бюджету як окремими центрами витрат, так і бізнесом у цілому, включаючи сукупність юридичних осіб;
- ведення оперативного обліку розрахунків з окремими контрагентами, взаєморозрахунків між власними юридичними особами [2].

Організація бухгалтерського управлінського обліку на підприємстві складається з трьох етапів: 1) методологічний; 2) технічний; 3) організаційний.

На першому етапі обирається модель управлінського обліку в залежності від його мети, визначаються об'єкти та методи обліку витрат, а також елементи бухгалтерського обліку, які можуть служити для формування інформації необхідної для прийняття управлінських рішень. Це план рахунків управлінського обліку, складання калькуляційних статей та інше.

На другому -технічному- етапі обирається склад реєстрів аналітичного обліку, форми внутрішньої звітності і визначення напрямку руху інформації в середині підприємства.

Третій етап передбачає розподіл обов'язків між працівниками в системі управлінського обліку. Створення системи управлінського обліку для конкретних цілей також відбувається в три етапи, кожен з яких вирішує специфічні завдання:

- формування управлінського рішення, облікової задачі або аналіз і опис існуючого рішення;
- прив'язка прийнятих рішень із існуючими управлінськими рішеннями, обліковою політикою, бухгалтерською практикою;
- впровадження облікових технологій.

Інформаційні потреби у формуванні управлінських рішень задовольняються за умови забезпечення комунікації систем управління, собівартості підрозділів різних рівнів. Реалізація цілей кожного рівня управління можлива за наявності достатньої оперативної та достовірної інформації. Управлінський облік надає інформацію, важливу для:

- визначення стратегії та планування майбутньої діяльності організації;
- контролювання її поточної діяльності;
- оптимізації використання ресурсів;
- оцінки ефективності діяльності;
- зниження рівня суб'єктивності в процесі прийняття рішень.

Інформація, що надається управлінським обліком, орієнтована на задоволення потреб як стратегічного, так і поточного керування, оптимізацію

використання ресурсів, забезпечення об'єктивної оцінки діяльності підрозділів і окремих менеджерів.

Отже, система управлінського обліку дає змогу одержувати інформацію про виробничі процеси, оперативно використовувати її та приймати обґрунтовані економічно виправдані управлінські рішення по зниженню витрат на підприємство і збільшення прибутків.

Науковий керівник: ст. викладач Лисиця В. І.

ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

студент гр. М-91 Шейко Є.

Встановлення ринкової економіки на базі різних форм власності створило умови для розвитку нових форм організації виробництва, серед яких найбільш адаптованими до ринку є фермерські господарства. Розвиток фермерських господарств сприяє зміцненню ефективності сільського господарства, тому потрібно звернути увагу на досконалість бухгалтерського обліку фермерства. Трансформація форм власності і господарювання та розвиток фермерства в аграрному секторі економіки України є комплексною сферою агроекономічних досліджень, що широко висвітлені в працях В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова, С.В. Долинського, А.Ф. Бурика., М.Ф. Огійчука, В.Г. Лінника, С.І. Дем'яненка. Успішна діяльність фермерських господарств та ефективні ділові відносини з ринковим середовищем вимагають забезпечення їх керівників чіткою системою облікової інформації, тому для цих господарств облік дає змогу оптимально поєднати правовий, організаційний і економічний механізми господарювання.

Зважаючи на те, що Методичні рекомендації, котрі регулюють ведення бухгалтерського обліку фермерських господарств були прийняті тоді, коли ще не було чіткого законодавчого розмежування фермерських та особистих селянських господарств, окремі їхні положення вимагають перегляду та уточнення [1]. Особливістю обліку фермерських господарств є те, що до них не можна застосовувати загальні принципи організації обліку сільськогосподарських підприємств, так як облік фермерських господарств повинен бути малозатратним та спрощеним.

Найбільш проблемними питаннями організації та ведення обліку фермерських господарств є:

1) здійснення оцінки біологічних активів та сільськогосподарської продукції. Згідно з П(С)БО 30 первісною вартістю біологічних активів, що одержані як внесок до статутного капіталу підприємства, визнається

погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, безпосередньо пов'язаних з доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою, а додаткові біологічні активи при первісному визнанні оцінюються за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу [2].

2) визначення суми витрат на місці майбутнього продажу є досить проблематичним, про що свідчать економічна ситуація на ринку сільськогосподарської продукції.

3) процес переоцінки біологічних активів до справедливої вартості на кожен дату проміжного балансу (щоквартально), що суттєво збільшує обсяг роботи бухгалтерів. Потрібно відмітити, що в бухгалтерському обліку до сьогодні оцінка сільськогосподарської продукції розглядалася лише як один із його методів, який базується на принципі історичної собівартості. Однак з прийняттям П(С)БО 30 „Біологічні активи” від бухгалтерів вимагатимуть застосовувати оцінку, що базується на ринкових цінах, а тому бухгалтери повинні мати крім облікової кваліфікації ще й навички оцінювачів.

4) виконання калькуляції собівартості продукції. Згідно з П(С)БО 30 „Біологічні активи” оцінка біологічних активів та сільськогосподарської продукції повинна проводитись для квартальної та річної фінансової звітності, але для податкового обліку суттєвим є визначення саме собівартості, а не цін на активному ринку.

Пропонуємо наступні шляхи вирішення зазначених проблем:

1) Уточнення Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах, затверджених наказом Міністерства агрополітики від 2001.07.02 № 189.

2) Постійне удосконалення існуючих та розробка нових регістрів аналітичного та синтетичного обліку для потреб обліку фермерських господарств.

3) Формування інститутів підвищення кваліфікації бухгалтерів з питань обліку та оцінки сільськогосподарського виробництва.

4) Визначення чіткої межі скорочення обліку, яка б, з одного боку – спростила звітність фермерських господарств, а з іншого – забезпечувала всі потреби управління.

Подані вище шляхи вирішення проблеми, сприятимуть удосконаленню бухгалтерського обліку фермерських господарств. І першим кроком повинно стати уточнення Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах.

1. Методичні рекомендації з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 30 “Біологічні активи”.

ЕЛЕКТРОННА ЗВІТНІСТЬ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

аспірант Шкодкіна Ю. М., студент гр.Ф-91 Германчук І. В.

Сьогодні складно уявити життя без сучасних інформаційних технологій. Завдяки їм комфортними стають не лише звичні речі, а й наш побут, покращуються умови роботи. Здавання звітності в електронному вигляді на сьогодні є дуже актуальним питанням. Багато людей й досі остерігається новітніх комп'ютерних технологій, вважаючи, що це складний процес, до якого ще потрібно звикнути і, в якому потрібно розібратися.

Обов'язковою умовою подання електронної звітності є реєстрація електронного підпису посадових осіб у встановленому законодавством порядку. Для формування та подання платниками податків податкової звітності та реєстрів податкових накладних в електронному вигляді спочатку платник податків звертається до податкової інспекції за місцем перебування на податковому обліку та укладає договір про визнання електронних документів між платником податків та ДПС. Податкова інспекція видає два екземпляри договору та записує на електронний носій платника податків програмне забезпечення. Платник податків може отримати в податковій або на сайті ДПС України договір і програмне забезпечення, а також відкриті ключі податкової. До податкової інспекції платник подає підписані та скріплені печаткою два примірники договору та посилені сертифікати відкритих ключів. Після звірки реквізитів, зазначених у договорі, з реєстраційними даними платника податків та занесення відкритих ключів платника до бази, податковий інспектор повертає платнику податків його електронний носій та видає один примірник договору.[1]

До основних переваг надання електронної звітності можна віднести такі як:

- економія робочого часу платників податків та коштів на придбання бланків звітних документів;
- економія часу на уникненні черг при традиційному поданні звітності;
- скорочення термінів проведення перевірки щодо правомірності заявлених до відшкодування сум ПДВ та забезпечення своєчасного їх відшкодування платнику податків;
- підтвердження доставки звітності;
- конфіденційність інформації;
- оперативність обробки отриманої інформації у податковому органі.[2]

Не зважаючи на вище наведені переваги, електронна звітність має і недоліки. До них можна віднести такі як:

- по інтернету можна здавати тільки ті звіти, які подаються в податкову інспекцію;
- за програмне забезпечення та послуги з передачі даних фірмі потрібно платити, а це додаткові витрати;
- відправка електронної декларації в фінансові служби залежить від стану технічної бази та роботи інтернет-провайдера, але іноді відбуваються збої в програмі і тоді звітність може не надійти до податкового органу;
- при поданні звітів в електронній формі є відсутність підтверджуючих квитанцій;
- якщо при заповненні електронного формату бухгалтер припустився помилки, які програма не змогла виявити із-за збоїв, документ не пройде вхідний контроль в податковій. В такому випадку бухгалтер муситиме надсилати декларацію повторно;
- при оперативній звірці документів іноді виявляють розбіжності отриманих даних з тими, які були представлені через збої програмного забезпечення. Через це доводиться дублювати всі звітні документи, представляючи їх і в паперовому та електронному вигляді;
- також може виникнути ситуація, коли потрібно представити примірник звітності на папері зі штампом податкової інспекції. У цьому разі бухгалтеру все одно доведеться їхати в податкову з паперовими примірниками.

Отже, використання електронної звітності має як позитивні, так і негативні сторони. Якщо проаналізувати наведений перелік переваг та недоліків надання звітності у електронній формі, то можна зробити висновок, що головним чином електронна звітність економить час, а основним фактором виникнення недоліків виступають можливі технічні неполадки. Зважаючи на пришвидшення економічних операцій з кожним днем, електронна звітність є невід'ємною необхідністю організації обліку та вимогою часу. За умови високого рівня технічної бази та програмного обслуговування, переваги від використання системи подання податкової звітності в електронному вигляді перевищать її недоліки .

1. Інтернет газета «Іgris». Пашенко Ю.Г. Електронна звітність податківців. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.igris.com.ua/news/elektronna_zvitnist_podatkivciv/2011-10-17-565

2. Горлівська об'єднана державна податкова інспекція. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dps0503.dn.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=165&Itemid=124

РОЗДІЛ 3 БАНКІВСЬКА СПРАВА

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ст. викл. Абрамчук М. Ю., студентка гр. Ф-83 Гробова Д.

Одним з ключових факторів економічного зростання країни є розвиток та удосконалення ефективного управління банком. Отже одна з найважливіших проблем сучасної української економіки це формування стабільності та ефективності функціонування банківської системи.

На сучасний стан банківської системи України впливають зовнішня нестабільність та недоліки функціонування діяльності банків. При цьому основними проблемами функціонування банківських установ в умовах фінансової кризи є: значний відтік грошей та велика їх кількість поза банками; низький рівень довіри населення до фінансових установ; низький рівень капіталізації банків (з часткою власного капіталу в структурі пасивів 13% у 2009 році); значна частка іноземних капіталів у загальній структурі капіталів банківських установ (у 2009 році – 36,7%). Так, станом на 01.01.2011 у Державного реєстрі банків зареєстровано 194 банки, 176 з яких мають ліцензію НБУ на здійснення операцій, у тому числі 55 банків іноземного капіталу, причому 20 з них зі стовідсотковим іноземним капіталом.

Загалом, в Україні склалася ситуація, коли темпи зростання активів значно випереджають темпи зростання капіталу банків. Для того, щоб здійснювати активні операції банки починають все більше залучати кошти юридичних та фізичних осіб, причому переважають кошти останніх. Тому необхідно вжити заходи щодо поліпшення ситуації із зростанням власного капіталу.

Крім того, до необхідності пошуку шляхів антикризового управління банківською системою загалом та кожного банку зокрема приводить різке погіршення основних показників діяльності банківської системи в умовах фінансової кризи, що дозволило б у відносно короткі строки стабілізувати ситуацію та стати запорукою подальшого розвитку.

Отже, можна зробити висновок, що для ефективного управління банком ресурси повинні бути спрямовані на стратегічні орієнтири стабільного функціонування банків. Важливою тут є орієнтація загальнодержавної політики на ефективне залучення та розміщення національних фінансових ресурсів, повернення довіри до банківських установ, підвищення ліквідності та платоспроможності банків.

ІПОТЕЧНЕ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

ст. викл. Абрамчук М. Ю., студентка гр. Ф-73 Скрипченко О. І.

Пріоритетним напрямком державної політики на сучасному етапі розвитку суспільства є стабілізація економіки і реформування кредитно-фінансової системи. Виходячи з цього, однією з першочергових задач, яка буде вирішуватись в найближчі часи є формування в Україні ефективної системи іпотечного житлового кредитування.

Аналіз розвитку системи іпотечного кредитування в Україні свідчить про те, що поточними проблемами, які потребують нагального вирішення, у цій сфері є:

- економічні: паритет цін та їхня не стабільність, висока вартість позичкового капіталу, не стабільність обмінного курсу національної валюти тощо;
- правові, що пов'язані із недосконалістю вітчизняного законодавства, а саме не встановлені певні обмеження щодо здійснення діяльності іпотечних банків;
- інституційні: дуже повільний розвиток ринків нерухомості, біржового ринку цінних паперів, а також спеціалізованих іпотечних банків.

Вирішити ці питання можна шляхом: підтримки держави, а саме забезпечення позик власними гарантіями; страхування ризиків – таким чином банк отримає відшкодування у разі неспроможності розрахунку позичальника за своїми зобов'язаннями; надання субсидій окремим позичальникам; використання довгострокових фінансових ресурсів; реформування кредитно-фінансової системи шляхом використання іпотеки як ефективного засобу мобілізації заощаджень населення та коштів інвесторів, тобто перетворення їх в інвестиції.

Розбудова ефективної системи іпотечного кредитування в Україні сприятиме вирішенню наступних стратегічних завдань:

- залучення довгострокових фінансових ресурсів національних та іноземних інвесторів в економіку України;
- підвищення платоспроможного попиту населення та вирішення на цій основі проблеми забезпечення житлом;
- активізація ринку нерухомості;
- розвиток фондового ринку та ринку фінансових послуг, зокрема банківського, небанківського секторів;
- стимулювання розвитку економіки в цілому та, зокрема, будівельної і пов'язаних з нею галузей економіки тощо.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

аспірант Білопільська О. О.

В останні роки невід'ємним елементом ризик-менеджменту фінансових установ, в першу чергу банків і страхових компаній, є стрес-тестування. Стрес-тестування – це загальний термін, який вміщує в себе групу методів оцінки впливу на фінансовий стан несприятливих факторів. За допомогою цих методів здійснюється оцінка можливих збитків окремих фінансових інститутів і банківського сектору в цілому.

Методи стрес-тестування здійснюються за двома підходами: в першому окремі фінансові установи розробляють власні методики стрес-тестування, але даний підхід має недолік, котрий полягає в неможливості інтегральної оцінки цих стрес-тестів на макрорівні, оскільки всі методики, використовувані банками, є неоднорідними. Другий підхід полягає в побудові органами банківського нагляду власних моделей. За цим підходом, при регулярному нагляді підрозділами центрального банку за фінансовим станом фінансових установ і проведенні стрес-тестування, можливо одержати укрупнені оцінки стійкості банківського сектору до стресових подій.

На сучасному етапі розвитку, при проведенні стрес-тестування Національний банк України використовує уніфіковані «шокові» фактори, котрі застосовуються до балансових показників кожного банку з послідуємим сумуванням їх втрат, для визначення втрат банківського сектору в цілому. Ці фактори напряду ідентифікують вплив стресу на найбільш вагомій для банківського сектору ризику. В межах стрес-тесту розраховуються потенційні збитки від реалізації кредитного ризику відтоку залучених коштів (ризик втрати ліквідності) і ринкових ризиків (валютного, фондового і процентного). Окремо розглядається потенційний вплив на систему, стійкість банківського сектору, при моделюванні потоків міжбанківських кредитів, коли фінансова неспроможність одного банку тягне за собою банкрутство інших, пов'язаних з ним.

Наступним етапом в розвитку методики НБУ має стати, за аналогією з європейською практикою, оцінка взаємозв'язку макроекономічних індикаторів національної економіки і ключових показників банківського сектору з послідуємим використанням в якості вихідних параметрів стрес-тесту різні макросценарії.

В більшості центральних банків європейських країн стрес-тестування банківського сектору проводиться з використанням макроекономічних факторів, котрі або включені в повноцінну макроекономічну модель країни, або представляють набір рівнянь, котрі пов'язують окремі макропоказники з

кількісними характеристиками банківських ризиків. Можна зробити висновок, що останні роки існує тенденція переміщення фокусу уваги центральних банків в бік використання макроекономічних стрес-факторів і побудови складних макроекономічних взаємопов'язаних моделей.

Таким чином, незважаючи на використання універсальних макрофакторів, у кожній країні стрес-тестування повинно мати власний індивідуальний характер, котрий визначений історичними, політичними та економічними передумовами. Динаміка курсу національної валюти, стан галузей економіки, об'єм ВВП – всі ці фактори можуть впливати на зміну якості кредитного портфелю українських банків, на ліквідність і вартість цінних паперів на їх балансах, і інші важливі показники банківської діяльності. Дати таку оцінку може тільки комплексна система взаємопов'язаних макрофакторів, в якій банківський сектор розглядається як елемент єдиної економічної системи країни.

Важливим питанням макроекономічного моделювання стресових подій є поняття інтенсивності кризи. Якщо розглядати постстресову ситуацію на макrorівні, європейські країни виділяють два типи стресових наслідків – передбачувані та непередбачувані. Передбачувані зміни, спричинені об'єктивними факторами і тими, які піддаються кількісній оцінці (прикладом є зміна ставок по кредитах пов'язана з вимогами грошово-кредитної політики). Непередбачувані зміни можуть бути спричинені панічними ефектами. Безперечно, криза по різному впливає на діяльність різних банків, різноманітні також і стратегії банківської практики що до передбачення та усунення цих ризиків. Проте можна виділити спільні риси використовуваних методів.

Другим важливим аспектом, котрий необхідно враховувати при проведенні стрес-тестування є кредитування. Адже саме кредитування є ключовим видом банківської діяльності, який забезпечує зростання та розвиток банківського бізнесу і приносить основний прибуток, але в умовах кризи ризиковість таких операцій підвищується в рази. Ступінь ризикованості напряму залежить від кредитного портфелю банку. Деякі банки, враховують зростання ризику, підвищують рівень вимог до позичальників, інші навпаки, залучають все більше клієнтів вигідними пропозиціями йдучи на ризик.

Враховуючи всі основні аспекти діяльності банківських установ на фоні макроекономічних показників дозволить національному банку створити комплексну модель за підходом “top-down”, і змодельовати вплив змін окремих макроекономічних показників на кожен банк окремо. За висновками інтегрованих результатів такого стрес-тестування можна буде отримати оцінку масштабів потенційних втрат в умовах кризи і реакцію банківського сектору на стресові фактори.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ В СТРУКТУРІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ

доц. Боронос В. Г., студент гр. Ф-73 Атаманюк Р. О.

Нині управління ризиками стає найважливішим інструментом стратегічного планування у банківському секторі. Оскільки ризики впливають на волатильність прибутковості, розвинутий ризик-менеджмент має забезпечувати певну стабільність фінансових показників і підвищувати вартість кредитної установи. Здатність банку обмежувати непередбачувані втрати і ризики підвищує довіру до нього з боку інвесторів і клієнтів.

Кризи вітчизняної банківської системи показали значні недоліки в управлінні ризиками. У низці банків лише формально були створені системи ризик-менеджменту, в інших не забезпечувалася незалежність цієї функції, у третіх вище керівництво не відреагувало на попередження ризик-менеджерів про виникнення економіко-політичних проблем.

Власне управління ризиками (ризик-менеджмент) – це процес, за допомогою якого банк виявляє ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює моніторинг, контролює свої ризиковані позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями ризиків. Існує багато різновидів керованих і некерованих ризиків, але всі вони можуть поділятися на ті, що можуть бути розраховані, і ті, які неможливо кількісно виміряти. Ризик ліквідності до тих, що можуть бути розраховані кількісно.

Ризик ліквідності містить два аспекти, що його характеризують:

1. Ймовірність втрат, викликаних неможливістю купити або продати актив у потрібній кількості за достатньо короткий період часу в силу погіршення ринкової кон'юнктури.
2. Ймовірність виникнення дефіциту готівки або інших високоліквідних активів для виконання зобов'язань перед контрагентом.

Для утримання ризику ліквідності на безпечному рівні необхідно реалізовувати такі функції ризик-менеджменту:

- діагностика стану об'єктів (ринок, активи тощо), що мають здатність генерувати ризик ліквідності;
- ідентифікація потенційних джерел ризику;
- формування системи управлінської звітності, яка дозволяє одержувати адекватну інформацію про діяльність підрозділів банку та пов'язаних з ними ризики;
- оцінку ймовірності ризику та отримання втрат;
- проведення превентивних заходів і заходів нейтралізації ризику;

- ліквідацію негативних наслідків і відновлення або підвищення фінансової безпеки.

Одним з методів аналізу ризику ліквідності є аналіз чуттєвості, що полягає у визначенні значень ключових параметрів, які здатні зруйнувати успішні позиції бізнесу. Дуже важливо встановити, які зміни даних параметрів могли б значно змінити прибутковість. Адже відомо, що стан ліквідності обернено залежний від стану прибутковості.

Іншим методом є метод сценаріїв – метод аналізу ризику, який разом з базовим набором вихідних даних розглядає ряд інших наборів даних, поява яких можлива у процесі реалізації. Як правило, складають два сценарії – оптимістичний та песимістичний.

Одним з найбільш прогресивних методів є імітаційне моделювання – процедура, продовж якої математична модель проводить певний фінансовий показник через ряд апробацій

З метою підвищення ефективності управління ризиком ліквідності банку доцільно вибирати для себе адекватні компоненти системи управління даним ризиком та використовувати специфічні підходи, зокрема:

- розробка і представлення на розгляд і затвердження спостережній раді або правлінню пропозицій відносно джерел ліквідності, які розглядаються у розрізі їх видів, рівнів ліквідності, строків погашення і за валютами;

- визначення потреби ліквідності і фінансування банку оцінюється з урахуванням операцій, які здійснюються через його дочірні структури, а також з урахуванням стану і потреби ліквідності групи, членом якої є банк;

- впровадження системи моніторингу, яка ґрунтується на методі єдиного фондового пулу або на ідентифікації розривів ліквідності за активами за зобов'язанням в національній та іноземній валютах, строк погашення яких настає в майбутніх періодах часу, і на інших сучасних методах, наприклад симуляції грошових потоків;

- розробка методики аналізу сезонних тенденцій потоків коштів на майбутній період, достатніх для потреби банку;

- урахування світового досвіду управління ліквідністю, який, зокрема, наданий к положенні Базельського комітету з банківського нагляду «Надійна практика управління ліквідністю у банківських організаціях».

У сучасних ринкових умовах недостатньо однієї інтуїції. Для ефективного управління фінансовими ризиками, зокрема ризиком ліквідності, необхідна спиратися на наукові розробки, уміло комбінувати відомі методи та використовувати систему ризик-менеджменту, розроблену відповідно до особливостей банку.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНИ

доц. Боронос В. Г., студентка гр. Ф-91 Манзюк А. О.

Іпотечне кредитування – це сфера довгострокового вкладення капіталу і як будь-який механізм інвестування, розрахований на тривалий період часу. Іпотечне кредитування в Україні стикається з головною проблемою – відсутністю достатньої кількості фінансових ресурсів у населення і, як наслідок, в економіці країни.

В сучасних умовах глобалізації все більшої популярності набуває іпотечне кредитування, яке являє собою договір банківського кредиту, в межах якого права кредитора, тобто банку, забезпечені нерухомим майном. Україна за дев'ятнадцять років незалежності пройшла складний шлях формування ринкової економіки та вже декілька років поспіль демонструє значні темпи економічного зростання, однак до сьогодні залишається проблема забезпечення населення якісним житлом у достатньому обсязі. Розв'язати цю проблему можна шляхом створення системи іпотечного кредитування, однак через політичну й економічну нестабільність у країні, ресурси комерційних банків мають переважно короткостроковий характер, у зв'язку з чим є доцільним вивчення зарубіжного досвіду з випуску й обігу іпотечних цінних паперів як джерела надійних, довгострокових ресурсів. [1]

В Україні іпотечне кредитування почало активно розвиватися, починаючи з 2003 р., на набули чинності Закони України "Про іпотеку" і "Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати". У 2004 р. за рішенням Кабінету Міністрів України було створено Державну іпотечну установу (ДГУ), метою діяльності якої є: сприяння подальшому розвитку ринку іпотечного кредитування в Україні, зокрема шляхом рефінансування іпотечних кредиторів (банків і небанківських фінансових установ, які проводять діяльність з надання забезпечених іпотекою кредитів) та запровадження ефективних механізмів підвищення рівня їх ліквідності [2]

Ситуація з іпотекою в Україні потребує негайних позитивних змін, адже іпотечний ринок щільно пов'язаний з багатьма важливими галузями економіки, такими як будівництво, металургія, виробництво будівельних матеріалів, видобувна галузь та ін., і виступає своєрідним «лакмусовим папірцем» який достатньо швидко й чітко реагує на зміни в національній економіці. [3]

Для вирішення цих проблем потрібно забезпечити державну підтримку іпотечного кредитування, адже при державних гарантіях іпотечних зобов'язань Державною іпотечною установою, фінансовій

компенсації іпотечним банкам частини плати за користування кредитом за пільговою процентною ставкою і при наданні для окремих споживачів субсидії для сплати першого внеску або частини іпотечного кредиту для придбання житла іпотечного кредитування може стати надійним засобом залучення як заощаджень населення, так і потенційних інвесторів для кредитування житлового будівництва. Також варто розвивати фондовий ринок, який буде, в свою чергу, акумулювати довгі гроші – страхові компанії, пенсійні фонди тощо. Тоді ці довгострокові ресурси можуть потрапити у банківську систему, і банки можуть почати знову видавати довгі іпотечні кредити. Наступним напрямком є розробка коротких програм кредитування на 3-5 років при нижчих кредитних ставках, що дасть змогу зменшити ризик неповернення грошей. Безсумнівно все ще актуальним є створення належної законодавчої бази, яка б відповідала сучасним міжнародним стандартам і враховувала позитивний досвід запровадження відповідного законодавства в інших країнах. Неодноразово Кабміном розглядалося створення ощадно-будівельних кас, що передбачатиме накопичення громадянами в цих касах 50% від загальної вартості житла. Після досягнення цієї суми на рахунок вкладник зможе отримати кредит на суму, що залишилася, необхідну для купівлі житла. Особливе місце для залучення інвестиційних ресурсів у будівництво, а також для рефінансування банків, що надають населенню іпотечні кредити, можуть зайняти пенсійні фонди, страхові компанії та пайові інвестиційні фонди, оскільки при правильній організації управління їх активами є можливість диверсифікувати ризики.[1]

Таким чином, іпотечний кредит у перспективі може стати надійним засобом залучення внутрішніх інвестицій для зведення житла в масових обсягах у містах і селах України. Вкладення коштів у нерухомість завжди було і є одним із самих надійних шляхів не тільки їх збереження, але й примноження. Іпотечне кредитування житлового будівництва представлятиме безумовний інтерес для потенційних інвесторів.

1. Жук О.В. Стан і перспективи розвитку іпотечного кредитування в Україні / О.В. Жук// Економічний простір. – 2009. №23/1. – С. 308-315.
2. Шморгай М. Б. Проблеми розвитку сучасного ринку іпотеки в Україні / Шморгай М.Б.//Збірник науково-технічних праць Національного Геотехнічного університету України. - 2011 – С. 308-314
3. Юхто М. Т. Ринок іпотечних кредитів в Україні: перспективи розвитку / Юхто М. Т., Святокум І. О. // Збірник наукових праць Національного університету державної політичної служби України. - 2010. - №2. - С. 249 – 250

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА З УРАХУВАННЯМ ГАЛУЗЕВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ

студентка гр. Ф-73 Гончаренко В. В.

Існує велика кількість нерозв'язаних теоретичних та практичних проблем, що стосуються методів оцінки кредитоспроможності позичальника, яке найповніше відповідало б конкретним потребам комерційних банків України на сучасному етапі побудови ринкових відносин.

В українську банківську систему необхідно вводити міжнародні стандарти визначення кредитоспроможності позичальника, так як в сучасних умовах зростає кількість неповернених кредитів.

Посилення банківської конкуренції зумовлює зростання вимог до оперативності прийняття кредитними організаціями рішень про надання кредитів з урахуванням високих кредитних ризиків, які супроводжують кредитування реального сектору економіки. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки і впровадження удосконалених технологій, здатних якісно оцінити рівень кредитоспроможності, у тому числі з урахуванням галузевих особливостей діяльності.

Важливою умовою здійснення якісної оцінки кредитоспроможності є аналіз зовнішнього середовища існування підприємства-позичальника та галузевих особливостей його діяльності. Наявність ліквідного забезпечення, відмінна кредитна історія та стійкий фінансовий стан часто не є безумовною гарантією повернення кредиту. Значна частина кредитів перетворюється на проблемні саме внаслідок впливу зовнішніх факторів та неврахування певних особливостей діяльності підприємств різних галузей економіки, що є причиною недостатньої обізнаності банківського менеджменту щодо потенційних проблем, які можуть виникнути у позичальника. Взагалі підприємствам різних сфер діяльності та галузей народного господарства притаманні визначені особливості організації фінансових відносин на підприємстві, формування та використання фінансових ресурсів, виробництва продукції, формування доходів, витрат та фінансових результатів, які потрібно враховувати при оцінці кредитоспроможності.

Однак зазначена проблема залишається не достатньо вивченою, оскільки в теорії та практиці немає єдиного підходу до визначення системи показників, які комплексно характеризували б кредитоспроможність позичальників. Крім того, в більшості випадків фінансово-кредитні установи майже не враховують галузеві аспекти при оцінці кредитоспроможності позичальників.

Поширеною методикою проведення комплексного аналізу є

використання системи рейтингового ранжування на основі рангової оцінки в балах приналежності фактичних величин показників діяльності суб'єктів господарювання певному діапазону з можливих значень. Широка вживаність і популярність серед кредитних фахівців вітчизняних банків такого підходу пояснюється його простотою, зручністю застосування на практиці, розвитку тенденцій його зміни та перспектив подальшого функціонування.

Важливим методологічним аспектом формування таких методик є оптимізація складу показників, на основі значень яких визначається якість фінансового стану суб'єктів господарювання. Вони у сукупності повинні відповідати вимогам комплексної характеристики як поточного стану підприємства, так і тенденцій його подальшого розвитку в перспективі з тим запасом, який дозволяє мінімізувати можливі фінансові ризики.

Необхідно завжди пам'ятати, що використання надлишкової кількості фінансових коефіцієнтів може спричинити втрату часу на дослідження функціонально взаємозалежних між собою показників. Це значно знизить оперативність комплексної експрес-оцінки кредитоспроможності, яка є критичною характеристикою її ефективності.

Проведений аналіз систем фінансових показників, які використовуються в різних методиках банків для аналізу фінансового стану позичальників, свідчить про неоднорідність їх складу і кількості. Для уникнення громіздкості методики експрес-оцінки можна виділити 9 показників, що найчастіше використовуються у методиках аналізу фінансового стану позичальників: коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт автономії, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності діяльності.

Оскільки фінансові показники мають різний вплив на якість кредитоспроможності позичальників, методики рангової рейтингової комплексної оцінки обов'язково передбачають встановлення відповідних рівнів значущості – вагових коефіцієнтів для кожного з них.

Вагові коефіцієнти встановлюються шляхом розподілу 100% можливого впливу між показниками з урахуванням експертних оцінок реального їх значення та попереднього досвіду оцінки.

Таким чином, рейтингове експрес-оцінювання кредитоспроможності позичальників з урахуванням галузевих особливостей дозволяє сформувати всебічне уявлення про фінансовий стан клієнта за різними параметрами, які характеризують його діяльність (ліквідність, фінансова стійкість, ділова активність, рентабельність).

Науковий керівник: асистент Захаркіна Л. С.

РОЛЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ У ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОМУ МЕХАНІЗМІ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

студентка гр. Ф-11 Захарченко С. І.

Інвестиції – це вкладення у розвиток відносин економічної власності на основі вдосконалення продуктивних сил. Інвестиції відкривають шлях до інноваційного розвитку, сприяють вирішенню проблеми зайнятості та залучення нових технологій, а також поліпшують соціальний клімат.

Важливою складовою монетарної політики держави є банківська система. Сьогодні діяльність банківської системи України необхідно спрямовувати на розширення виробничих інвестицій, а саме основною функцією банків має стати інвестиційне кредитування виробництва. Серед фінансових джерел інвестицій в реальний сектор важливе місце займають ресурси комерційних банків. Комерційні банки можуть брати участь в інвестиційному процесі за трьома головними видами діяльності: обслуговувати рух коштів, які належать інвесторам-клієнтам; співпрацювати в мобілізації накопичень і заощаджень та скерування їх в інвестиційні цілі через ринок цінних паперів; вкладати в інвестиційні проекти власні та залучені ресурси.

Ресурси комерційних банків в Україні недостатньо залучені до інвестиційного процесу, хоча за інших умов їх потенціал міг бути досить значним. Основними факторами, які перешкоджають активізації інвестиційної діяльності комерційних банків, є: високий ризик вкладень в промисловість; падіння прибутковості інструментів фінансового ринку; неготовність багатьох підприємств до прийому інвестицій. Через недостатню участь банків в інвестиційній сфері відбулося порушення довіри з боку приватних інвесторів та механізму запуску інвестицій.

Інвестиційний процес на макrorівні є складовою економічної системи, а звідси витікає і його основне призначення – перетворення інвестиційних ресурсів у нові дохідні активи тим самим спонукаючи економіку до розширеного відтворення. Для його активізації необхідно провести аналіз усього механізму з урахуванням чинників впливу зовнішньоекономічних систем, розробити ефективний механізм оптимізації державних та ринкових інструментів впливу на інвестиційну діяльність, слідкувати за капітальними та фінансовими інвестиціями, а також надавати особливу увагу соціальним інвестиціям, бо саме вони є поштовхом впровадження інновацій. При визначенні пріоритетних напрямів інвестиційного кредитування слід зважати на нестабільність зовнішніх фінансових ринків. Тільки структурна переорієнтація інвестицій дає можливість збалансувати економіку.

Науковий керівник: асистент Захаркіна Л. С.

ЛІКВІДНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОКРАЩАННЯ

доц. Ілляшенко К. В., студент гр. Ф-71 Почкун Ю. В.

Головним результатом фінансової політики комерційного банку є стабільний фінансовий стан і здатність розвиватися в майбутньому. Одним з основних критеріїв цього виступає банківська ліквідність. Вона як якісний динамічний стан забезпечує своєчасне, безперервне та повне виконання усіх грошових зобов'язань як окремого комерційного банку так і банківської системи в цілому, а також надає необхідну кількість коштів для розвитку економіки країни. Забезпечення оптимального рівня банківської ліквідності виступає одним з найголовніших факторів, який суттєво впливає на стабільність національної грошової одиниці, стан інфляції та розвиток банківської системи.

Фінансова криза 2008 року стала для банківської системи України перевіркою на міцність і стабільність. Вона вказала на всі недоліки і прорахунки у веденні банківської справи. Ситуація в банківській системі почала виходити з під контроль. Це посіяло паніку серед населення, наслідком чого став відтік депозитів з комерційних банків і поява значних труднощів у вирішенні питання забезпечення необхідного рівня їх ліквідності. Українські банки стали безсилі перед проблемою забезпечення стабільного прибутку і фінансової стійкості.

На сьогоднішній день банківська система України перебуває в «пастці ліквідності». Таку думку в ході 6-ї щорічної конференції інституту Адама Сміта Українського банківського форуму озвучив голова правління «Першого українського міжнародного банку» (ПУМБ) Костянтин Вайсман. «Протягом трьох останніх місяців спостерігається відтік депозитів з банківської системи. Це викликано очікуваннями і негативними настроями, які постійно підігриваються. Банки повинні стежити за своєю ліквідністю постійно, а не тільки в момент кризи. Виникає проблема балансу банківської системи, знову ж викликана довірою, це величезна кількість валюти і брак гривні. Це називається «пастка ліквідності», «сидять на грошах», відповідно, виникає нестача гривні і надлишок долара... і немає механізмів абсорбування цієї доларової ліквідності», - відзначив голова правління.

Прогнози експертів, стосовно майбутніх перспектив банківської системи України також не дуже втішні. За словами Вадима Березовика, голови правління банку «Форум» (Commerzbank Group) , всю першу половину минулого року спостерігалася тенденція до зниження ставок за депозитами і як наслідок – за кредитами. Ця тенденція була в останньому кварталі, коли багато банків зазнали браку ліквідності, і вартість ресурсів

пішла вгору. Він припустив, що в першому кварталі 2012 року ставки залишаться на існуючому рівні, однак вже з весни можуть відновити зниження. Це залежатиме від загальної економічної ситуації, а також від регуляторної політики.

«У 2012 році значною мірою продовжать розвиток тенденції, які намітилися в 2011 році, – зазначає Катерина Федоровська, директор департаменту роздрібних продуктів «ВТБ Банку». Криза ліквідності, що скувала дії банківської системи у другій половині 2011 року, як і раніше актуальна, тому що її фундаментальні основи продовжують існувати – проблеми державних фінансів в Україні і за кордоном, а також спекулятивні (девальваційні) очікування більшості економічних агентів. Відповідно, фінансовим установам доведеться докладати максимум зусиль, щоб залучати необхідні ресурси, у тому числі і від населення. Імовірно, що з перемінним успіхом актуальність забезпечення ресурсами буде зберігатися протягом всього року» [6].

Провівши дослідження стану ліквідності банківської системи України ми дійшли висновку, що проблема забезпечення достатньої ліквідності комерційного банку не вирішена. Питання підтримання платоспроможності банків залишається відкритим. З метою забезпечення більш ефективного управління ліквідністю Національний банк України вносить зміни та доповнення до вже існуючих інструкцій, замість того, щоб розробляти нові. Це, на нашу думку, на даний момент одна з проблем банківської системи України, так як внесення змін не міняє основи підходу. Практика показала, що існуючих методів і методик не достатньо для боротьби з низькою ліквідністю. Потрібно розробляти нове. На превеликий жаль, НБУ не поспішає цього робити і продовжує невпевнено керувати банківською системою. Своїми невпевненими діями Центральний банк, виступаючи в ролі регулятора грошово-кредитних відносин в Україні, значною мірою створив передкризову ситуацію в банківській системі країни, дозволивши комерційним банкам в останні роки значно зменшити свою ліквідність, а деяким, навіть втратити її.

Ми вважаємо, що для подолання існуючих недоліків у банківській системі Центральному банку необхідно переглянути свої підходи до визначення банківської ліквідності, що дозволить банкам більш виважено оцінювати свою ліквідність. Позички являються найменш ліквідним активом, тому, на нашу думку, було б доцільно їх вилучити з розрахунку таких нормативів ліквідності як поточна і короткострокова.

НБУ необхідно більш виважено підходити до розробки своїх положень та інструкцій, які будуть впроваджуватися на практиці, роблячи менше змін і доповнень до вже існуючих.

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ І ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ас. Карпенко І. В., студентка гр. Ф-91 Жильцова Д. О.

Наявність в економіці будь-якої країни значних обсягів іноземного капіталу є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до її законодавчої, виконавчої влади. Саме тому стратегія розвитку банківської системи має спрямовуватися на посилення можливостей банків щодо акумулювання заощаджень і перетворення їх на інвестиції. [1].

Банківська система України сьогодні повністю відкрита для входження іноземного капіталу. Така політика відповідає інтересам розвитку національної фінансової системи та сприяє розширенню ресурсної бази соціально-економічного розвитку. [2].

Іноземний капітал у банківській системі України має походження із 19 країн світу, переважно із Російської Федерації, Нідерландів, Кіпру, Франції. Оскільки засновниками українських банків дуже часто виступають потужні іноземні банки, то сильними сторонами процесу є перенесення на вітчизняну практику їх передового досвіду, що приводить до поліпшення якості обслуговування клієнтів, упровадження нових банківських продуктів [3].

У банківську систему України, за даними НБУ, станом на 01.02.2012 р. зареєстровано 198 комерційних банків. Серед створених за участю іноземного капіталу діють 53 банківські установи, або 26,77% від загальної кількості банків, в тому числі 22 банки, або 11,11% від загальної кількості – зі стовідсотковим іноземним капіталом [4].

Це зумовило зростання таких позитивних тенденцій:

- 1 - мінімізація банківських ризиків через територіальну диверсифікацію іноземного капіталу;
- 2 - зростання конкуренції;
- 3 - зниження рівня вартості банківських послуг;
- 4 - запозичення міжнародного досвіду банківського менеджменту та інноваційних банківських технологій, запозичення міжнародного досвіду банківського менеджменту та інноваційних банківських технологій;
- 5 - надання спектру якісних банківських послуг, підвищення кваліфікаційного рівня банківського персоналу [5].

Водночас існують досить серйозні фінансові та економічні ризики швидкого зростання частки іноземного банківського капіталу. Серед основних загроз називають можливість втрати національного банківського ринку, але її небезпека послаблюється широкою диверсифікованістю країн-інвесторів і фінансових груп. Інші пов'язані з [3].

1 - можливою втратою суверенітету в сфері грошово-кредитної політики;

2 - можливим посиленням нестабільності, несподіваними коливаннями ліквідності банків;

3 - спекулятивними змінами попиту та пропозиції на грошово-кредитному ринку;

4 - можливим впливом фінансових ресурсів.

Тому вирішення питання про форми та масштаби розширення присутності іноземного банківського капіталу на ринку банківських послуг повинно бути підпорядковане стратегічним цілям соціально-економічного розвитку.

Основні напрямки оптимізації допуску іноземного банківського капіталу мають знайти системне вирішення під час розробки та реалізації національної політики держави [2]. Для забезпечення фінансової безпеки держави в банківській системі України можна запровадити квоту участі іноземного капіталу на рівні не більше 50% статутного капіталу, зобов'язати іноземні банки надавати пільгові кредити підприємствам високотехнологічного сектору економіки. Також слід запровадити нормативно-організаційну селекцію та моніторинг доступу іноземного банківського капіталу на основі національних пріоритетів розвитку; запровадити заборону на доступ банків з офшорних зон [5].

1. Коваленко В.В. Оцінка ефективності присутності іноземного капіталу і фінансова безпека банківської системи / В.В. Коваленко, Єріс Л.М. – Суми: УАБС НБУ, 2011. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua>

2. Гесць В. Іноземний капітал у банківській системі України//Дзеркало тижня: журнал. – 2006. - №26. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/inozemniy_kapital_u_bankivskiy_sistemi_ukrayini-47223.html

3. Циганов О., Веселий І. Конкурентна позиція українських банків з іноземним капіталом//Економіка: журнал. – 2011. - № 3.

4. Офіційний сайт Національного банку України. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807

5. Осадчий Є.С. Іноземний капітал в банківській системі України. Автореф. дис. канд. екон. наук/Київ. нац. екон. ун-т. - 2010.

АВТОМАТИЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

студентка гр. Ф-91 Коваль В. О.

Початком відкриття ери комп'ютеризації банківської діяльності вважаються 60-ті роки, коли на Заході з'явилися перші автоматизовані системи бухгалтерського обліку операцій по клієнтських рахунках та платежі

по чеках. А у 70-ті роки ця технологія була поширена й на роботу з клієнтами.

На початку 90-х років виникла і почала інтенсивно розвиватися мережа комерційних банків України. З виникненням великої кількості банківських установ і переходом до ринкових відносин постала проблема використання у їхній діяльності сучасних інформаційних технологій.

У 1994 р. НБУ було прийнято стратегічне рішення щодо впровадження системи електронних розрахунків/платежів (СЕП). Ця державна платіжна система об'єднала засобами електронної пошти в єдиний інформаційний простір всі комерційні банки України. СЕП створювалася як багаторівнева система «брутто»-розрахунків.

Впровадження СЕП дало змогу відмовитись від використання поштових та телеграфних авізо, значно підвищити швидкість, якість і надійність виконання платежів, забезпечити безпеку та конфіденційність банківської інформації. СЕП побудована і функціонує на міжнародних стандартах, виконуючи обробку і передачу повідомлень. Кожен комерційний банк є самостійним учасником СЕП і може вибрати одну з моделей обслуговування кореспондентського рахунку, яких зараз налічується сім. Банки, які мають власні платіжні системи, виходять лише на рівень Центральної Регіональної Палати із загальними консолідованими сумами. СЕП дає змогу НБУ щоденно на десяту годину ранку мати актуальний баланс банківської системи України за попередній день. За допомогою СЕП щодня обробляється більше як 300 тис. платіжних документів на суму близько одного мільярда доларів США.

Безумовно, будь-яка комп'ютерна система, СЕП не є чимось сталим; це – система, яка постійно удосконалюється і розвивається

В НБУ функціонує електронний депозитарій для управління державними цінними паперами. Впроваджено для автоматизації масових готівкових розрахунків – пластикові картки, а саме VISA, Europay/Master Card та інші.

Для залучення нових клієнтів та створення зручностей щодо їхнього спілкування з банком у багатьох банківських установах впровадження успішно функціонує система «Клієнт-банк». Впровадження такої системи дає змогу клієнту спілкуватися з банком і виконувати платежі, не виходячи з свого офісу, що, безперервно, підвищує привабливість банку при виборі його клієнтом.

Слід зазначити, що деякі українські комерційні банки є учасниками міжнародної фінансової телекомунікаційної мережі SWIFT.

Але якщо характеризувати ситуацію в цілому, то більшість автоматизованих банківських систем розроблені як файл/сервісні системи, що зорієнтовані на використання персональних комп'ютерів, працюють у

локальній мережі і функціонують у середовищі таких СУБД, як Clipper, FoxPro, db_Vista, Clarion, Btrieve та інші. Це стосується як систем, розроблених силами спеціалістів банку, так і більшості систем, що пропонуються фірмами – розробниками банківських систем.

Системи, зорієнтовані на використання таких засобів, безумовно, відіграти велику роль у становленні банківської технології і створенні концепції автоматизації банківської системи, але на сьогодні такі системи застаріли і мають ряд недоліків.

Більшість банківських задач, що автоматизуються зараз, це переважно облікові, які можна віднести до класу задач OLTP (On-Line Transaction Processing). Дуже незначна часина в автоматизації банківських систем належить аналітичним задачам типу OLAP (On-Line Analyse Processing Systems), за допомогою яких вирішувалися б такі задачі, як аналіз ресурсів, активів, прибутковості, стану фінансових ризиків, оцінка ризиків тощо. Майже відсутні в автоматизації банківських систем задачі класу DSS (Decision Support Systems) підтримки прийняття рішень, за допомогою яких можливе прийняття оптимального рішення при вирішенні не структурованих чи слабо структурованих проблем.

У зв'язку з переходом на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку інформаційні банківські системи практично розробляються заново на принципово нових засадах. Змінюється не тільки склад задач, а й відбувається перехід до нових програмно-апаратних засобів.

Основним напрямком удосконалення інформаційних технологій в банках є перехід від «файл/серверних» систем до систем типу «файл/сервер» з використанням професійних розподілених реляційних СУБД, зокрема, таких як Sybase, Oracle, Informix та інших.

Отже, банківська справа на сучасному етапі – це галузь, яка є передовою з точки зору впровадження сучасних інформаційних технологій.

Науковий керівник: доц. Олійник В.М.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

студентка гр. Ф-83 Колодяжна О. В.

Банківська система України на сучасному етапі покликана надати імпульс для подальшого розвитку економіки, підтримати процеси реформування технологічно відсталих й енергоємних галузей народного господарства, а також забезпечити втілення пріоритетних проектів національного розвитку. Банківська система є складовою кредитної системи

держави і становить сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією банківських установ, що функціонують у межах єдиної фінансової системи та єдиного грошово-кредитного механізму в певний проміжок часу.

Розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Лише через досконалу банківську систему можна здійснити реструктуризацію економіки в цілому.

Серед основних проблем системного характеру, з якими стикається національна банківська система, є низький державний кредитний та інвестиційний рейтинг, відсутність довіри до національної грошової одиниці, імідж корупційної та сировинної економіки, нестабільної в політичному плані держави з недосконалим й недостатньо адаптованим законодавством. Усі ці проблеми негативно відбиваються на роботі як Національного банку, так і комерційних банків України.

Вирішенням наведених проблем є консолідація зусиль всіх членів банківської системи для їх розв'язання, залучення до даного процесу державних установ, що мають вплив на роботу національного фінансового сектора, та створення необхідних робочих груп.

Позитивним є входження у банківський сектор України іноземного капіталу. Дана тенденція зростання іноземного капіталу на національному фінансовому ринку є поштовхом до розвитку конкуренції на ринку капіталів, покращення рівня обслуговування, здешевлення кредитних ресурсів та підвищення ставок по депозитним операціям.

Впровадження дієвих механізмів визначення громадської, наукової та професійної точки зору з банківської проблематики, досягнення збалансованих поглядів на реалізацію завдань, які стоять перед банківськими колами, дозволить отримувати соціальний ефект на нижчих рівнях національної економіки й суспільства, стане запорукою суспільно корисного функціонування національної банківської системи, а отже, її успішності.

Науковий керівник: доц. Олійник В. М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТАТНЬОГО РІВНЯ ЛІКВІДНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

студентка гр.Ф-83 Кривозуб В. О.

Банківська ліквідність відіграє життєво важливу роль як у діяльності окремого комерційного банку, так і у фінансовій системі країни в цілому.

Щоденна робота з підтримки достатнього рівня ліквідності є неодмінною умовою самозбереження та виживання банку.

Неліквідний банк не може виконувати свої функції і проводити операції з обслуговування клієнтів, його рейтинг знижується, що значно ускладнює запозичення коштів із зовнішніх джерел, банк втрачає потенційний прибуток. Тому вирішення проблеми ліквідності повинно мати найвищий пріоритет у роботі керівництва банку.

Практика управління ліквідністю свідчить, що недостатній її рівень часто стає першою ознакою наявності в банку серйозних фінансових труднощів. За таких умов, як правило, починається відплив клієнтів і закриття рахунків, що, у свою чергу, веде до підвищення потреби в ліквідних засобах.

Банки змушені шукати джерела поповнення грошових коштів через продаж найбільш ліквідних активів і запозичення на ринку. Але продаж активів може здійснюватися за несприятливих ринкових умов, а кредитори, зазвичай, неохоче надають позики банку, котрий перебуває на межі банкрутства, вимагаючи додаткового забезпечення і підвищення процентних ставок. Тому такі дії банку зводять нанівець доходи, потребують додаткових витрат та зумовлюють швидке наростання фінансових проблем.

Дефіцит ліквідних коштів призводить до виникнення ризику втрати ліквідності, порушення нормативних вимог центральних банків, штрафних санкцій і, що найнебезпечніше для банку - до втрати депозитів.

І навпаки, високий рівень ліквідності породжує дилему „ліквідність - прибутковість", адже найліквідніші активи не генерують доходів. Якщо фактична ліквідність значно перевищує необхідний рівень або встановлені нормативи, то діяльність банку негативно оцінюється акціонерами, адже невикористані можливості щодо отримання прибутку призводять до зниження вартості бізнесу.

Результати багатьох досліджень показують, що управління ліквідністю можна здійснювати двома способами: через нагромадження ліквідних коштів шляхом створення їх запасу у касі та коррахунках або ж набуття на грошовому ринку.

На практиці існує багато різних підходів до оцінки ліквідності, але звести всі ці підходи до єдиної системи показників ліквідності досить складно. Тому виник напрямок статистичної оцінки ліквідності на базі комплексного інтегрального статистичного показника. Статистичність оцінки ліквідності банку полягає в об'єктивному визначенні суттєвості впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на ліквідність.

До внутрішніх чинників відносять достатність капіталу, якість активів, фінансовий стан позичальників, структуру та стабільність депозитної бази банку, репутацію банку, а до зовнішніх - стан грошового ринку, регулятивні

обмеження в країні тощо. Здійснюють таку оцінку за допомогою дисперсійного, кореляційно-регресійного, дискримінантного, компонентного аналізу.

Поряд з цими методами найбільш широко використовується аналіз, який показує наскільки банк дотримується обов'язкових нормативних вимог щодо ліквідності. Такі вимоги встановлюються з урахуванням нагромадженого досвіду та конкретних економічних умов у країні. Це дає змогу здійснювати контроль за ліквідністю банків та підтримувати необхідний рівень ліквідності банківської системи в цілому.

Здебільшого з цією метою застосовується метод коефіцієнтів, який дає можливість не тільки оцінити рівень ліквідності окремого банку, але й здійснювати порівняльний аналіз ліквідності різних за розмірами банків.

Подібна практика діє в Україні. Національний банк України своєю постановою від 28 серпня 2001 року № 368 затвердив Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків України, якою встановлено такі нормативи ліквідності:

- норматив миттєвої ліквідності ($> 20\%$) ;
- норматив поточної ліквідності ($> 40\%$);
- норматив короткострокової ліквідності ($> 20\%$).

Всебічна та чітка оцінка ліквідності комерційного банку дає можливість отримати максимум інформації для аналізу його фінансової стійкості та кредитоспроможності.

Отже, банк вважається ліквідним, якщо він має можливість постійно і безперебійно виконувати свої зобов'язання, проводити активні операції та забезпечити поповнення ліквідних коштів у будь-який момент часу через запозичення коштів на ринку за середньою ставкою або реалізацію своїх активів без суттєвої втрати їх вартості.

Науковий керівник: доц. Олійник В. М.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

доц. Олійник В. М., студентка гр. Ф-81 Руденко А. А.

Банківська ліквідність відіграє життєво важливу роль як у діяльності окремого банку, так і у фінансовій системі держави. Проблема ліквідності окремих комерційних банківських установ та банківської системи в цілому є актуальною в наш час не лише для працівників банківської сфери, але й для пересічних громадян. Не зважаючи на те що НБУ застосовує підходи до регулювання ліквідності комерційних банків та банківської системи України,

динаміка економічного розвитку набуває негативного характеру. Несвоєчасність виплат громадянам та неможливість у потрібний момент отримати свої кошти з депозитних рахунків у банках – призводить до поглиблення кризи економіки, недовіри клієнтів до банківських структур та загострення проблем у різних сферах суспільного життя. Поряд з недовірою громадян та суб'єктів підприємницької діяльності до банківських та інших фінансових установ, загострилась проблема недовіри між самими банківськими установами. Міжбанківське кредитування для підтримки миттєвої та короткострокової ліквідності, яке спостерігалось протягом останніх років та сприяло перерозподілу надлишкової ліквідності між банківськими установами, майже втратило свій сенс. Тобто це означає, що обсяги міжбанківського кредитування значно зменшились, кожен банк має досить вузьке коло своїх контрагентів, ліміти на здійснення міжбанківських операцій значно скоротились або взагалі закрились. У таких умовах досить складно підтримувати достатній рівень ліквідності та виконувати обов'язкові нормативи НБУ.

Своєчасне та необхідне застосування інструментів регулювання ліквідності комерційних банків відіграє важливу роль як у діяльності самих банків, так і у фінансуванні фінансової системи всієї країни. Проте ліквідність банків та банківської системи з кожним днем підтримувати стає все важче. Актуальною умовою самозбереження та виживання банку є розробка та застосування внутрішнього плану його дій на випадок втрати ліквідності та загострення кризових явищ у банківській системі.

Кожен конкретний банк повинен створити план дій у випадку настання кризи ліквідності, він має враховувати особливості діяльності даної установи та передбачати можливість оперативного коригування з урахуванням змін, що відбуваються в банківському секторі. Звичайно, наявність такого плану та чітке розуміння послідовності дій не вирішать усіх накопичених проблем, але дадуть можливість полегшити вихід з кризи ліквідності.

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

асист. Онищенко Е. С., студентка гр. Ф-82 Ситник Н. О.

Сільськогосподарське виробництво є традиційною потужною галуззю української економіки. Однією з актуальних проблем аграрного сектору вітчизняної економіки є подолання існуючих перешкод щодо поліпшення та

розширення кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Проблеми кредитування малих сільхозпідприємств розглядали багато науковців, серед яких С.М. Колотуха, М.Я. Дем'яненко, М.Й. Малік, О.Є. Гудзь, А.І. Юркевич. Ці вчені спрямовували свою роботу на знаходження та залучення ресурсів для кредитування аграрних підприємств.

Банки України здебільшого відмовляються надавати кредити аграрним підприємствам, здебільшого із-за неможливості спрогнозувати кредитоспроможність. Також, українські банки більш схильні надавати кредити великим агропромисловим підприємствам, але уникають дрібних. Ризик надавання кредиту дрібним підприємствам, у даному випадку, полягає у невеликих розмірах наданих кредитів та у неможливості прогнозування сільськогосподарського виробництва.

Одним із шляхів удосконалення кредитних відносин між аграрними підприємствами та банками є упорядкування відсоткової ставки за кредитами, що надаються на виробничі цілі. Опираючись на термін відновлення оборотних засобів, відсоткові ставки мають бути нижчі, за встановлені НБУ на даний момент. Також, ефективним засобом поліпшення кредитного забезпечення малих аграрних підприємств є щорічні передбачення коштів у бюджеті, призначених на покриття різниці між цими ставками.[1]

Також, однією з головних проблем, що стримує кредитування сільгосппідприємств, вважається відсутність точного механізму застави майна. У нашому випадку, об'єктом застави може бути лише земля, але використання землі як застави неможливо із-за відсутності в Україні вільного обігу земельних ресурсів. Одним із засобів гарантування повернення кредитів сільгосппідприємствами може бути, наприклад, урядова порука. Зазначимо ще й те, що відсутність окремих нормативно-правових актів, направлених на захист державою сільхозпідприємств, негативно впливає на фінансово-кредитні відносини цих підприємств з банками. Значною мірою гальмує розвиток кредитування аграрних підприємств той факт, ціна кредиту значною мірою залежить від системи оподаткування банківської діяльності. Необхідно впровадити зменшення державою податків комерційних банків, які обслуговують сільськогосподарські підприємства. Також, держава неефективно використовує кошти, призначені на підтримку сільськогосподарського підприємства, що впливає із того, що державні цільові програми з розвитку сільського господарства не містять чітко визначених пріоритетів, тобто із-за відсутності послідовної державної політики з розвитку сільського господарства. [2]

Несприятлива економічна ситуація, в якій зараз перебувають сільськогосподарські підприємства та відсутність відпрацьованої системи

кредитного забезпечення, яка б була спрямована на подолання проблем розвитку аграрної галузі є головною причиною складної кредитної ситуації сільгосп підприємств. Ефективне кредитування підприємств аграрної сфери більш за все залежить від належної розробленої кредитної політики. Найефективнішим засобом покращення кредитних відносин між банками та аграрними підприємствами може служити цільова урядова програма, спрямована на підтримку цих відносин, шляхом надання субсидій на погашення частини процентної ставки, раціональне використання бюджетних коштів та використання всіх можливих джерел для залучення капіталу при кредитуванні сільськогосподарських підприємств. Також, одним з найуспішних регуляторів доступу до кредитів для підприємств аграрної сфери є механізм повного або часткового гарантування повернення позик державою. Тобто, без належного втручання держави у регулювання фінансів аграрної галузі проблеми кредитування даного сектору економіки вирішити майже неможливо. [3]

Із вищесказаного можна зробити висновок, що головними причинами, які заважають сільгоспвиробникам використовувати банківські кредити є завищена ціна за кредит, непередбачений нормативний механізм надання цих кредитів, відсутність надійних позичальників, із чого банки отримують високий ризик неповернення кредиту та занадто великі витрати банків при їх наданні.

1. Дем'яненко М.Я. Кредитна політика держави щодо аграрного сектору економіки в ринкових умовах // Економіка України – 2002
2. Колотуха С.М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / С.М. Колотуха, І.П. Борейко // Економіка АПК. - 2009.
3. Лузан Ю.Я. Фінансовий стан агропромислового виробництва в Україні та шляхи його удосконалення/Ю.Я. Лузан// Економіка АПК. - 2007.

РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

студент гр.УД-71маг Семесенко О. В.

Однією з найважливішою категорією ринкової економіки, що відображає реальні зв'язки і відносини економічного життя суспільства є кредит. Якісне кредитне забезпечення суб'єктів господарювання є дієвим способом виходу економіки із кризи. Кредитування допомагає відновити діяльність підприємств, які занепадали та простоювали тривалий час, розширити асортимент продукції чи покращити її якість.

Завдяки кредитним відносинам немає потреб обов'язкового накопичення власних коштів і відбувається більш швидке залучення ресурсів у господарський оборот за рахунок економії часу при закупівлі сировини, матеріалів тощо. Сприяючи безперервності відтворювального процесу на підприємстві, кредит поряд з тим є фактором його прискорення.

Основною формою кредитування є банківський кредит. На даний момент загострилися фінансові відносини у сфері кредитування між підприємствами і банками. Зумовлено це «замороженням» платежів між контрагентами, кредитуванням під заставу майна підприємства, що у разі несплати кредиту веде до розпродажу заставленого майна. З боку держави впливає необхідність повертати залучені за кордоном кошти (близько 17 млрд. доларів), які були надані як довгострокові кредити. Вчасно не скоригувавши свою політику та не вживши ефективних заходів для мінімізації впливу кризи, банки розраховують на компенсацію втрат за рахунок держави і власних клієнтів. Банки переживають кризу ліквідності; їм потрібні гроші, які вони намагаються залучити всіма можливими методами. Сучасні методи банкірів щодо «залучення» коштів вражають своєю винахідливістю: підвищують відсоткові ставки за наданими кредитами, не повертають депозити як достроково, так і після закінчення строку, затримують проведення платежів, вимагають додаткових платежів та ін.

Зокрема, обсяг виданих позик перевищує акумульовані кошти на депозитах у декілька разів. Також у результаті нестачі власних ресурсів банки скоротили кредитування економічних суб'єктів. Скорочення кредитування економіки банківським сектором може негативно відбитись на розвитку практично усіх секторів економіки. Ускладнення доступу до кредитних ресурсів, невизначеність перспектив кон'юнктури ринків та економіко-правового середовища в Україні, значний рівень політичних ризиків дестимулюють інвестування в Україні, сповільнюють темпи кредитування економіки та погіршують якість кредитів, що посилює низхідну динаміку економічного зростання.

Велику роль відіграє державна допомога в кредитуванні та держзамовлення. Але часто держава бере на себе певні зобов'язання та не виконує їх. Головною проблемою кредитування підприємств в Україні є нестабільність політично та фінансової системи, недосконале та не постійне законодавство, надто високі кредитні відсотки, не вигідні умови кредитування та довгий розгляд отримання кредиту.

Кредити, які надаються комерційними банками підприємствам, залежно від термінів кредитування поділяються на короткотермінові, середньотермінові і довготермінові. На жаль, темпи інфляції, які склалися в Україні під час переходу до ринкової економіки, практично звели нанівець довгострокове кредитування підприємств на капітальні вкладення, бо за тим

рівнем відсотка, який вимагають банки, окупність витрат на капітальні вкладення досягти найчастіше неможливо.

Аналіз сучасних проблем кредитування дало змогу зробити висновки, що банківська система України потребує значного реформування, направлено на здешевлення кредитів, їх доступність, економічно обґрунтованих кредитних ставках, вдосконалення законодавчої бази, переймання досвіду іноземних держав. Проблеми кредитування гальмують розвиток підприємництва, сприяють занепаду виробництва та призводять до економічного спаду. Цільовий характер кредитування знаходить відображення в об'єктах кредитування.

Вартість кредитів можна понизити шляхом удосконалення процесів видачі позики (розгляд заявки та технологію обслуговування). Існуючі ставки залежать від сучасного рівню неповернення кредитних засобів: чим краща кредитна історія тим більше шансів отримати пільговий кредит.

Розвитку кредитування заважають такі фактори, як висока вартість, складні умови отримання кредитів, недостатня підтримка з боку держави, терміни розгляду заявок, непрозорість бізнесу, високі ризики неповернення кредитів.

Першочергового вирішення потребує проблема забезпечення можливості кредитування великих підприємств, які являють державо-будівними для нашої країни. Для вирішення даної проблеми потрібно: розробити та надавати часткову компенсації відсоткової ставки за кредитами для підприємств, підтримку короткострокового кредитування, пільгове довгострокового кредитування, зниження вартості кредитів.

Науковий керівник: доц. Карпіщенко М. Ю.

АРТ-БАНКІНГ: ІННОВАЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ ІНВЕСТУВАННІ

студентки гр. МК – 91 Титаренко Ю. В., Шевченко О. Ю.

Унаслідок фінансово-економічної кризи, яка розпочалася наприкінці 2008 року, а також несприятливої ситуації на фондових ринках та ринках нерухомості знизилась довіра до фінансово-кредитних систем. І тому почались пошуки механізмів, які б гарантували безпечне збереження та розміщення наявних фінансових ресурсів.

Одним із нетрадиційних напрямів банківського інвестиційного бізнесу, який відносно нещодавно з'явився на світових фінансових ринках та набуває дедалі більшої популярності є арт-банкінг. «Арт-банкінг» - це рекомендації клієнтам, в які саме твори мистецтва їм вигідніше інвестувати капітал, щоб у майбутньому їх можна було б реалізувати з прибутком.

Сьогодні послуги арт-банкінгу пропонують найпрестижніші банки, фонди та інвестиційні компанії. Проте, що увійти на ринок арт-послуг досить непросто. Адже професійний арт-банківський менеджер повинен стати не тільки кваліфікованим фінансовим консультантом свого клієнта, але в той же час і добре орієнтуватися в мистецтві, щоб забезпечити інвестору найбільш вигідне придбання.

Інвестиційні активи, які пропонуються на арт-ринку, включають: картини і малюнки повністю ручної роботи на будь-якій основі і з будь-яких матеріалів; оригінальні скульптурні твори з будь-яких матеріалів, в тому числі рельєфи; оригінальні художні композиції та монтажні з будь-яких матеріалів; художньо оформлені предмети культового призначення, зокрема ікони; поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо або в колекціях; гравюри, естампи, літографії та їх оригінальні друковані форми; твори декоративно-прикладного мистецтва, у тому числі художні вироби зі скла, кераміки, дерева, металу, кістки, тканини та інших матеріалів; унікальні музичні інструменти; старовинні монети, ордени, медалі, печатки та інші предмети колекціонування.

Процес організації діяльності банків у сфері інвестування в мистецтво поділяється на три етапи:

Етап 1. Розроблення основних напрямів арт-банкінгу:

- дослідження проблем і перспективу роботи банку у сфері арт-банкінгу;
- аналіз інвестиційних можливостей банків-конкурентів у цій сфері;
- вивчення умов для надання послуг арт-банкінгу;
- виявлення потенційних клієнтів – користувачів послугами арт-банкінгу;
- визначення потреб у фінансових, технічних, кадрових та інформаційних ресурсах, необхідних для роботи банку з об'єктами інвестування.

Етап 2. Надання послуг арт-банкінгу:

- оцінка потреб клієнтів у послугах арт-банкінгу;
- визначення параметрів угоди про надання відповідного комплексу послуг;
- вибір схеми обслуговування клієнтів;
- формування необхідного пакета документів;
- аналіз фінансового стану клієнта й ефективності проекту;
- укладання угоди про надання послуг арт-банкінгу.

Етап 3. Оцінка та моніторинг роботи банку з продажу послуг арт-банкінгу:

- контроль за дотримання угоди та реалізації проекту;

- оцінка та управління ризиками у процесі надання послуг;
- оцінка та аналіз ефективності виконання проекту [2].

В Україні теорія і практика арт-банкінгу перебувають на початковій стадії – вивчення зарубіжного досвіду, оскільки вітчизняний банківський інвестиційний банк за рівнем розвитку поступається західному, де відповідні механізми давно розроблені і випробувані. Тема арт-банкінгу практично не досліджувалась вітчизняними науковцями, а її висвітлення вичерпується кількома журналістськими публікаціями переважно в Інтернет-виданнях та статтями зарубіжних практиків-економістів, у яких розглядається зміст, принципи діяльності й досвід зарубіжних банків у цій сфері. В Україні такі послуги пропонує вузьке коло банків, зокрема ОТП-банк [1].

Отже, послуга арт-банкінгу є однією із численних фінансових інновацій, які сьогодні успішно використовуються у зарубіжній банківській практиці. В Україні цей продукт може знайти широке застосування за умови розвитку арт-ринку, створення відповідних інформаційних ресурсів, а найголовніше – підготовки кваліфікованих працівників, які б мали знання не лише щодо банківської справи, а й у сфері мистецтва, а також були спроможні розробляти раціональні стратегії інвестування.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Склад І. Д.

1. Офіційний Інтернет-сайт ОТП-банку <http://www.otpbank.com.ua/privateclients/private-banking/art-banking.php>
2. Свічинський М.М. Арт-банкінг як фінансовий інструмент інвестицій на тлі криз та інфляцій // Банківська система в Україні в умовах глобалізації фінансових ринків: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. 15–16 жовтня 2009 р.– Черкаси: ЧІБС УБС НБУ, 2009. – С. 194–197.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

студентка гр. МК-91 Шипіль А. С.

Розвинута банківська система є необхідною умовою нормального функціонування економіки. Лише надійний і розвинений банківський сектор відіграє надзвичайно важливу роль у стабілізації економіки країни.

Сьогодні у більшості країн світу функціонує дворівнева банківська система. За такою системою відносини між банками будуються в двох площинах: по вертикалі і по горизонталі. По вертикалі – це відносини підпорядкування між центральним банком, як керівним органом усієї банківської системи, і комерційними банками. По горизонталі – це відносини рівноправного партнерства та конкуренції між комерційними банками.

Серед ключових питань, з якими українські банки стикатимуться на сучасному етапі в своїй поточній діяльності, слід виділити такі:

- реорганізація фінансового сектору національної економіки;
- перехід до системи постійного контролю ліквідності;
- впровадження системи регулярної оцінки ефективності діяльності комерційних банків та визначення рейтингових показників;
- реформування механізму оподаткування банківської діяльності;
- завершення формування системи страхових, резервних та статутних фондів;
- вдосконалення системи фінансового оздоровлення комерційних банків і т. ін.

В цілому, дослідження сучасного стану та перспектив розвитку банківських систем розвинутих держав та України потребує виділення найважливіших проблем, що мають бути вирішені в ході реформування національної фінансової системи:

- високий ступінь невідповідності між формами власності та рівнями ефективності діяльності в банківській та виробничо-промисловій сферах;
- нераціональна територіальна структура;
- недостатність правової бази у сфері фінансової діяльності в цілому.

Потреби української економіки в активнішому залученні ресурсів іноземних банків зумовлені недостатнім рівнем капіталізації, потребою у прискореному розвитку фінансових ринків; залученні сучасних банківських технологій і досвіду банківського менеджменту як передумов для подальшого розвитку національної фінансової системи і підвищення прибутковості. Проте за відсутності виваженої стратегії відкриття внутрішнього ринку банківських послуг, розробленої з урахуванням інтересів України, наслідки приходу іноземного банківського капіталу можуть мати певні ризики, а саме :

1) розширення ресурсної бази фінансування реального сектора вітчизняної економіки не означає їх автоматичної переорієнтації до інноваційних галузей. За відсутності механізмів оптимального розподілу фінансових ресурсів підвищується ймовірність збереження викривленої валютної, строкової і галузевої структури банківського кредитування переважно високоприбуткових галузей (торгівлі, операцій з нерухомістю, галузей, пов'язаних із видобуванням і первинною переробкою мінерально-сировинних ресурсів), що веде до загострення структурних ризиків;

2) підвищення якості обслуговування і зниження рівня процентних ставок за кредитами в умовах спрощеного доступу філій іноземних банків до ресурсів материнських структур, їх якіснішої

технологічної і методологічної бази, великого досвіду маркетингових стратегій і технологій ризик-менеджменту, гнучкості підходів до питань кредитування населення створить нерівні умови конкуренції на фінансовому ринку України, що обумовить необхідність значних витрат вітчизняних банків на впровадження нових технологій та навчання персоналу, що зменшить їх фінансову стійкість; приведе до перерозподілу на користь іноземних філій ринку корпоративних клієнтів та встановлення зарубіжними банками контролю над найбільш ефективними сферами діяльності; підвищить залежність економічного розвитку України від інтересів іноземних банків;

3) за зменшення впливу внутрішніх шоків на стабільність функціонування банківської системи в умовах розширення можливостей іноземних філій вирішувати свої фінансові проблеми за рахунок материнської компанії зростає загроза неконтрольованого відтоку капіталу і фінансових ресурсів: можливість швидкого згорання діяльності, виведення кредитних ресурсів та інвестицій з України філій іноземних банків з метою мінімізації ризиків та фінансових втрат при одночасній слабкості національної частини банківського сектору спровокує колапс національної фінансової системи.

Завдяки розширенню присутності іноземних банків в Україні інтенсифікується розвиток якісно нового фінансово-економічного середовища, головну роль в якому відіграватимуть іноземні банки та іноземна валюта, проте, це створює загрозу реалізації внутрішніх і зовнішніх стратегічних завдань, які стоять перед українською економікою.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Складар І. Д.

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ОРГАНІЗАЦІЙ

асп. Шишова Ю. Г., студент гр. М-91 Яковенко М. Ю.

Вихід вітчизняних підприємств на міжнародні ринки капіталів, праці, товарів та послуг, відкритість вітчизняних ринків для нерезидентів, формування наддержавних господарських утворень вимагають більшої уваги до проблем поточних зобов'язань. З розвитком ринкових перетворень зобов'язання стали важливою проблемою в економічній науці, адже постала необхідність врегулювання взаємовідносин між суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин (держава, працівники, фінансово-кредитні установи). Однак, як свідчать проведені фахівцями з обліку та аналізу теоретичні та практичні дослідження, питанням організації

обліку поточних зобов'язань приділяється недостатня увага, внаслідок чого ускладнюється дотримання основних методичних принципів ведення обліку, спотворюється інформація про фінансовий стан підприємства, стан розрахунків, знижується ефективність прийняття управлінських рішень.

Питанням щодо сутності поняття “зобов'язання”, класифікації, проблем оцінки та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку присвячено цілий ряд праць вітчизняних і зарубіжних авторів: О.О. Волинця, В.О. Гуліна, М.О. Козлової, Н. Коломійця, Д.Г. Лаптевої, Р. Майданика, Л. Ніколенко, Н.М. Малюги, І.Я. Омецінської, О.М. Петрука, М.Л. Пятова, І.Л. Рильника, Я.В. Соколова, О.А. Солдаткіної та ін. Однак, окремі теоретичні положення щодо трактування поточних зобов'язань є дискусійними. У зв'язку з цим виникає необхідність уточнення та подальшого вдосконалення теоретичних і методичних аспектів визнання, класифікації, документування, оцінки та відображення поточних зобов'язань.

Основними документами, які регулюють зобов'язання в Україні, є Господарський та Цивільний кодекси України. Застосовувати в наших умовах традиційні за кордоном методики аналізу кредиторської заборгованості не завжди доцільно через відсутність необхідного обсягу вірогідної і доступної інформації щодо розрахунків з кредиторами.

Помилки, яких припускаються підприємства, часто є наслідками помилок у формуванні облікової політики, відсутності системного та послідовного застосування правил обліку зобов'язань, недостатнього розуміння положень бухгалтерського обліку.

Типові проблеми відображення обліку поточних зобов'язань:

1. Відображення підприємствами зобов'язань за отримані послуги від сторонніх організацій у складі інших поточних зобов'язань у обліку та звітності(рахунок 685 «Розрахунки з іншими кредиторами», рядок Балансу 610 «Інші поточні зобов'язання»).

2. Проблема відображення безвідсоткової фінансової допомоги, отриманої від дочірнього підприємства у складі поточних фінансових зобов'язань.

3. Облік авансів, отриманих під час постачання товарів, робіт та послуг, здійснюється за кредитом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Пропонуємо наступні шляхи вирішення зазначених проблем:

1. Заборгованість за отримані послуги у даному випадку є одною з основних позицій зобов'язань і тому повинна обліковуватись на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та включатись до рядка 530 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги».

2. Безвідсоткова фінансова допомога не може бути віднесена до фінансових зобов'язань, оскільки порушується головна умова віднесення до

цієї категорії – платність. Фінансова допомога, надана дочірнім підприємством, є розрахунками між пов'язаними сторонами, повинна обліковуватись на рахунку 682 «Внутрішні розрахунки», включатись до рядка 600 «Поточні зобов'язання із внутрішніх розрахунків», а відповідна інформація розкривається у примітках.

3. При складанні Балансу залишки за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» показуються підприємством згорнуто у рядку 161 як первісна вартість дебіторської заборгованості. Дані за авансами отриманими, таким чином не відображається у фінансовій звітності підприємства. Для обліку авансів отриманих передбачено використання рахунку 681 «Розрахунки за авансами отриманими». Підприємства мають право для обліку авансів отриманих використовувати відповідні рахунки 3 класу: 36, 37.

Вважаємо, що запропоновані шляхи вирішення проблем відображення обліку поточних зобов'язань сприятимуть їх повному та достовірному відображенню на рахунках бухгалтерського обліку. Це, в свою чергу, дозволить врегулювати взаємовідносини між суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин під час здійснення поточних зобов'язань. Прийняття управлінських рішень здійснюється на підставі інформації про поточні зобов'язання, що формується у системі бухгалтерського обліку. Чітка організація і методика обліку нададуть можливість забезпечити отримання об'єктивної інформації для аналізу і контролю поточних зобов'язань, проведення якого сприяє ефективному формуванню, підготовці та прийняттю управлінських рішень щодо діяльності підприємства та підтриманню їхньої фінансової стійкості та платоспроможності на високому рівні.

Наукове видання

Економічні проблеми сталого розвитку
Экономические проблемы устойчивого развития
Economic Problems of Sustainable Development

Матеріали доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 20-річчю наукової діяльності
факультету економіки та менеджменту
Сумського державного університету
(Суми, 3–5 квітня 2012 року)

Відповідальний за випуск О. В. Прокопенко
Комп'ютерне верстання І. В. Карпенко

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 9,99. Обл.-вид. арк. 11,82. Тираж 300 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007